

Zelfstandigen zonder personeel

drs. P. Vroonhof (EIM)
drs. H. Tissing (Bureau Bartels)
drs. M. Swaters (Bureau Bartels)
drs. A. Bruins (EIM)
dr. E. Davelaar (Bureau Bartels)

Zoetermeer, 10 oktober 2008

Dit onderzoek is gefinancierd door het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en het Ministerie van Verkeer & Waterstaat.

De verantwoordelijkheid voor de inhoud berust bij EIM bv. Het gebruik van cijfers en/of teksten als toelichting of ondersteuning in artikelen, scripties en boeken is toegestaan mits de bron duidelijk wordt vermeld. Vermenigvuldigen en/of openbaarmaking in welke vorm ook, alsmede opslag in een retrieval system, is uitsluitend toegestaan na schriftelijke toestemming van EIM bv. EIM bv aanvaardt geen aansprakelijkheid voor drukfouten en/of andere onvolkomenheden.

The responsibility for the contents of this report lies with EIM bv. Quoting numbers or text in papers, essays and books is permitted only when the source is clearly mentioned. No part of this publication may be copied and/or published in any form or by any means, or stored in a retrieval system, without the prior written permission of EIM bv. EIM bv does not accept responsibility for printing errors and/or other imperfections.

Inhoudsopgave

Managementsamenvatting	5
1 Inleiding	13
1.1 Aanleiding	13
1.2 Onderzoekopdracht en onderzoeksvragen	14
1.3 Aanpak onderzoek op hoofdlijnen en responsverantwoording	15
1.4 Leeswijzer	17
2 Definitie en omvang van de groep zzp'ers	19
2.1 Definitie zelfstandige zonder personeel	19
2.2 Van definitie naar cijfer	20
2.3 Omvang groepen	20
3 Kenmerken van zzp'ers	23
3.1 Inleiding	23
3.2 Persoonskenmerken	23
3.3 Achtergronden zzp-schap	24
3.4 Kenmerken activiteiten	26
3.5 Inkomen	28
3.6 Beoordeling zzp-schap	31
3.7 Knelpunten zzp'ers	32
3.8 Toekomstverwachtingen	33
4 Achtergrond inschakeling zzp'ers	37
4.1 Inleiding	37
4.2 Gebruik van zzp'ers	38
4.3 Motieven inschakelen zzp'ers	40
4.4 Samenwerking zzp'ers onderling en met opdrachtgevers	41
4.5 Mate waarin tegen wil en dank voorkomt volgens opdrachtgevers	43
4.6 Oordeel opdrachtgevers over zzp'ers	44
4.7 Toekomstvisie opdrachtgevers	45
5 Zzp-schap tegen wil en dank	47
5.1 Inleiding	47
5.2 Typologie van 'zzp'ers tegen wil en dank'	47
5.3 Van definitie naar cijfer	48
5.4 Vergelijking met totaalgroep	50
6 De sector beroepsvervoer over de weg	53
6.1 Inleiding	53
6.2 Zelfstandigen zonder personeel (BB)	53
6.3 Opdrachtgevers	55

BIJLAGE I	Geraadpleegde sleutelpersonen	61
BIJLAGE II	Selectie sectoren en branches met zzp'ers	63
BIJLAGE III	Berekening aantal zzp'ers in detail	65
BIJLAGE IV	Kenmerken zzp'ers naar opleidingsniveau	69
BIJLAGE V	Kenmerken zzp'ers naar bedrijfssector	73
BIJLAGE VI	Overige uitsplitsing kenmerken zzp'ers	81
BIJLAGE VII	Volledig overzicht tabellen	83

Managementsamenvatting

Inleiding

De afgelopen jaren is in Nederland sprake geweest van een opleving van het ondernemerschap. Dat blijkt onder meer uit de toename van het aantal zelfstandigen zonder personeel (zzp'ers).

De term zzp'er definiëren we in dit onderzoek als volgt.

Een zzp'er werkt voor eigen rekening en risico als zelfstandige of directeur-groootaandeelhouder, heeft geen personeel in loondienst of zakelijke partners en verkoopt vooral zijn eigen arbeid.

Bij deze definitie passen wel enkele kanttekeningen. Er bestaan verschillende visies op wat nu precies een zzp'er is. Ook worden in verschillende bedrijfssectoren andere benamingen gebruikt (freelancer, gedetacheerde medewerker). In bestaand datamateriaal is de definitie bovendien moeilijk toepasbaar.

Met deze definitie is overigens gekozen voor een beleidsmatige (of gezien vanuit de zzp'ers: gevoelsmatige) insteek, en niet voor een (fiscaal)juridische. Het Ministerie van Financiën werkt op dit moment aan een dergelijke zzp-definitie, die er zeker anders uit zal gaan zien.

De opkomst van het ondernemerschap in het algemeen en het zzp-schap in het bijzonder hangt samen met verschillende ontwikkelingen. Het zzp-schap kan, meer dan het werknemerschap, de deur naar de arbeidsmarkt openen voor personen die vanwege hun specifieke eisen of wensen niet of moeilijk als werknemer aan de slag zouden komen. Zo biedt het zzp-schap mogelijkheden voor het combineren van arbeid en zorg. Dit biedt kansen voor bijvoorbeeld herintredende ouders om terug te keren op de arbeidsmarkt. Ook kan het zzp-schap mogelijkheden bieden voor mensen met een bijstands- of arbeidsongeschiktheidsuitkering. De mogelijkheid die het zzp-schap biedt als 'alternatieve' invulling van het werkzame leven werd recentelijk ook door de Commissie Bakker als erg belangrijk aangeduid¹.

Het kabinet wil ondernemerschap verder stimuleren als onderdeel van zowel sociaal als economisch beleid. Kennis is nodig om het stimuleringsbeleid efficiënt en effectief vorm te geven. Wat beweegt bijvoorbeeld zzp'ers om de stap richting zelfstandig ondernemerschap te zetten, en welke knelpunten ervaren zij zelf?

De sterke toename van het aantal zzp'ers zou ook keerzijden kunnen hebben. In dit onderzoek is op dit punt ingegaan op de vraag of zzp'ers zich bewust zijn van de (inkomens)risico's die zij lopen, en hoe ze daarmee omgaan. Ook is gezien in welke mate er sprake is van 'gedwongen zzp-schap', en van welke soort dwang dan sprake is.

¹ Naar een toekomst die werkt, Advies Commissie Arbeidsparticipatie (Commissie Bakker), 2008.

Het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid heeft daarom EIM en Bureau Bartels de opdracht gegeven onderzoek te verrichten naar zzp'ers en hun opdrachtgevers. Dit rapport bevat de voornaamste uitkomsten van en een toelichting op dat onderzoek.

Gaande het onderzoek is bovendien het Ministerie van Verkeer & Waterstaat aangehaakt als opdrachtgever. De achtergrond daarvan was een behoefte aan meer gedetailleerde informatie over de sector beroepsvervoer over de weg. In deze samenvatting blijft dit onderzoeksdeel buiten beschouwing.

Aanpak onderzoek

Vooraf door EIM zijn het afgelopen decennium diverse onderzoeken uitgevoerd die in meer of mindere mate betrekking hebben op zelfstandigen zonder personeel. Een (nadere) analyse van bestaand materiaal vormt daarom een belangrijke bron voor dit onderzoek.

Een tweede belangrijke bron vormde een representatieve enquête onder zzp'ers, die is uitgevoerd door Bureau Bartels. Daartoe is een gestratificeerde steekproef van 10.000 ondernemers met één werkzame persoon getrokken. Sectoren waar geen of amper sprake van zzp-schap kan zijn alsmede CV's en VoF's zijn daarbij buiten beschouwing gelaten. De netto-respons kan met bijna achttien procent als vrij hoog kan worden beschouwd (in vergelijking met soortgelijk schriftelijk onderzoek onder zzp'ers).

Aanvullend zijn korte telefonische interviews afgenomen met opdrachtgevers/werkgevers. Daarbij is extra nadruk gelegd op de sector 'beroepsgoederenvervoer over de weg'. Ook zijn gesprekken gevoerd met zogenaamde sleutelpersonen. Hieronder verstaan we personen die op een meer overall niveau inzicht hebben in het zzp-vraagstuk.

Bevindingen: omvang groep zzp'ers

Op brancheniveau zijn branches geselecteerd waarin mogelijk zzp'ers voorkomen (uitzonderingen daargelaten). Uit het Algemeen Bedrijvenregister van het CBS is vervolgens het aantal bedrijven zonder werknemers afgeleid. De resultaten van de enquête laten echter zien dat een deel hiervan in werkelijkheid niet als zzp'er gezien kan worden. Hiervoor is gecorrigeerd. Dit leidt tot een schatting van 250.000 (bandbreedte 200.000 tot 300.000) zzp'ers. Al met al ontstaat een vergelijkbaar beeld als in eerder onderzoek.

Bevindingen: waarom bedrijven zzp'ers inhuren

Eerder onderzoek¹ liet zien dat ongeveer de helft van de bedrijven in het MKB in 2006 externe arbeid heeft ingehuurd of werk heeft uitbesteed. Met 75% komt dat in de bouw verreweg het meest voor. 21% van de bedrijven huurde zzp'ers in (en 9% freelancers), 16% gebruikte uitzendkrachten en 16% leende personeel

¹ 'Van onbemand tot onmisbaar; de economische betekenis van ZZP'ers nu en in de toekomst', EIM i.s.m. Rabobank en Conga, Zoetermeer, oktober 2007.

van andere bedrijven in. Ook vrijwel alle overige opdrachtgevers die zijn geïnterviewd maken gebruik van - verschillende vormen van - arbeid niet in loondienst.

Er wordt door de bedrijven voor de werving van zzp'ers weinig gebruik gemaakt van bemiddelingsbureaus. De meeste geïnterviewde bedrijven werven de zzp'ers rechtstreeks, veelal puttend uit een pool van zzp'ers die regelmatig werkzaamheden voor het bedrijf verrichten.

Over het geheel genomen zijn de opdrachtgevers positief als het gaat over hun relatie met de zzp'ers. Zij vinden zzp'ers over het algemeen vakbekwaam. Het levert voor het merendeel van hen kostenvoordelen op. Een belangrijk punt daarbij is dat veel bedrijven ook vanwege personeelskrapte een beroep doen op een zzp'er. Als regel ligt aan het gebruik maken van zzp'ers door overige opdrachtgevers een strategie ten grondslag; het gebeurt niet incidenteel.

Het is niet ongebruikelijk dat bedrijven zowel van zzp'ers als van uitzendkrachten gebruik maken om te voorzien in de behoefte aan arbeid bij pieken in de werklast van het bedrijf of wanneer er sprake is van tekort aan (instroom van) medewerkers. In dergelijke gevallen bewandelt men alle wegen om aan arbeidskrachten te komen. Als een van de andere overwegingen aan de orde is, zoals het inzetten van specialistische zzp'ers of het inzetten van zzp'ers voor projectmatige werkzaamheden, lijkt het naast elkaar inzetten van zzp'ers of freelancers en uitzendkrachten minder gebruikelijk.

Een belangrijk deel van het MKB (bijna 40%) wil in de toekomst vaker zzp'ers inschakelen. Daarbij geeft driekwart aan dat dit geen problemen hoeft op te leveren, want een zzp'er is snel gevonden. Ook de overige opdrachtgevers denken dat zij in de toekomst gebruik zullen maken van zzp'ers of freelancers. Verschillende geïnterviewden denken dat in de toekomst meer zal gebeuren dan momenteel. Daarvoor worden als argumenten aangevoerd dat groei verwacht wordt van de orderportefeuille bij een krappere wordende arbeidsmarkt, dat vaklieden steeds moeilijker te krijgen zijn, en dat steeds meer mensen er voor kiezen om als zelfstandige aan de slag te gaan.

Bevindingen: kenmerken van de geraadpleegde zzp'ers

Uitgangspositie

Verreweg het merendeel van de zzp'ers was voorafgaand aan de bedrijfsstart werkzaam in loondienst (71%). Ongeveer een tiende deel startte vanuit een uitkering. Dat is vergelijkbaar met de resultaten van eerder onderzoek.

Startmotieven

Het meest genoemde motief voor het zzp-schap was dat zelfstandigheid erg aantrekkelijk werd gevonden (het ging hierbij niet om financiële motieven). Beduidend minder vaak kwamen andere motieven voor. Het meest werden nog genoemd: het ontbreken van een alternatief om inkomen te verwerven en het eens willen proberen. Zzp'ers vanuit een uitkering gaven beduidend vaker aan dat het ontbreken van een alternatief om inkomen te verwerven een motief was (bijna 40% van deze groep gaf dat aan). Het zzp-schap wordt in bijna alle gevallen als

eigen vrije keuze gezien. Dat positieve motieven overheersen, klopt met de resultaten van ander onderzoek¹.

Beoordeling zzp-schap

In het onderzoek is aandacht besteed aan de beoordeling van het zzp-schap op het moment van de start en het meetmoment. De stap om zzp'er te worden, werd (op dat moment) door ruim vier vijfde deel van de totale groep geraadpleegde zzp'ers positief beoordeeld. Nog eens 17% oordeelde neutraal en slechts 1% was negatief. Bij deze uitkomst troffen we geen noemenswaardige verschillen naar opleidingsniveau en sector aan.

De beoordeling van de huidige situatie als zzp'er is iets minder positief, maar op hoofdlijnen vergelijkbaar. Ook hier zijn de verschillen naar opleidingsniveau beperkt. Naar sector is de ontevredenheid relatief het grootst in de sectoren handel/reparatie en horeca.

Slechts een gering deel van de totale groep geraadpleegde zzp'ers (7%) zou op dit moment liever in loondienst werken. Een analyse naar opleidingsniveau laat geen grote verschillen zien. Respondenten in de horeca, ICT-dienstverlening en gezondheids- en welzijnszorg noemen dit iets vaker dan gemiddeld.

Aantal opdrachtgevers

Uit eerder onderzoek² is bekend dat de aard van de klantenkring varieert naar sector, maar dat consumenten en MKB-ondernemingen belangrijke klantgroepen zijn. Van de totale groep geraadpleegde zzp'ers had bijna de helft 4 of meer opdrachtgevers. Ongeveer een vijfde deel had een beperkt aantal (maximaal 3) bedrijven als opdrachtgever. Verder blijkt dat ongeveer een kwart van de zzp'ers bij de belangrijkste opdrachtgever een aandeel van meer dan 75% van de omzet genereert. Bij de helft is dat minder dan 50%. Ongeveer de helft van de zzp'ers is actief met het werven van klanten.

Inkomen

Van de geraadpleegde zzp'ers gaf bijna driekwart aan dat de onderneming de enige inkomstenbron was. Een kwart had dus naast de eigen zaak nog een andere inkomstenbron, namelijk andere baan (12%), pensioen-/VUT-uitkering (8%) en andere uitkering (5%). De inkomsten uit de onderneming lopen sterk uiteen. Ongeveer een kwart gaf aan een netto-inkomen uit de onderneming te hebben onder de 1.250 euro. Dit is exclusief eventuele andere inkomstenbronnen. Ruim de helft van deze zzp'ers met een laag inkomen (minder dan 1.250 euro) heeft naast de onderneming nog een andere inkomstenbron. De helft hiervan heeft een andere baan; voor deze respondenten geldt dat zij gemiddeld genomen maar een beperkt deel van het totaalinkomen (28%) uit de eigen onderneming verkrijgen.

Voor hogere inkomens is er beduidend minder vaak sprake van een baan naast de onderneming en – als hiervan dan sprake is – behalen zij een groter deel van het totaalinkomen uit het eigen bedrijf dan bij zzp'ers met een laag inkomen.

¹ 'Van onbemand tot onmisbaar; de economische betekenis van ZZP'ers nu en in de toekomst', EIM i.s.m. Rabobank en Conga, Zoetermeer, oktober 2007.

² 'Van onbemand tot onmisbaar; de economische betekenis van ZZP'ers nu en in de toekomst', EIM i.s.m. Rabobank en Conga, Zoetermeer, oktober 2007.

In het bovenstaande is geen rekening gehouden met het aantal uren dat aan de eigen onderneming wordt besteed. Kijken we naar het gemiddeld aantal uur dat de zzp'ers aan de eigen ondernemingen besteden, dan is dit voor de zzp'ers met een laag inkomen uit de onderneming (tot 1250 euro) maar zo'n 25 uur. Voor inkomens vanaf 1.250 euro ligt dit gemiddeld beduidend hoger.

Ter vergelijking: uit recent onderzoek van EIM¹ bleek dat het totale besteedbare inkomen van zelfstandigen (IB-definitie) in 2007 gemiddeld ongeveer 2000 euro per maand bedroeg. Voor directeuren-groootaandeelhouders lag dat met bijna 3500 euro beduidend hoger.

Inkomensverzekeringen

Maar liefst 90% van de zzp'ers die gestart zijn vanuit loondienst was bij de start bekend met het feit dat zij - voor de uren die zij niet meer in loondienst werkten - niet meer via de voormalige werkgever verplicht verzekerd waren voor langdurige ziekte, arbeidsongeschiktheid en aansprakelijkheid. Het aandeel respondenten dat hiermee onbekend was, bedroeg slechts 5%. De overige 5% van de respondenten kon zich dit niet meer herinneren.

Ongeveer een derde deel van de geraadpleegde zzp'ers blijkt niets geregeld te hebben voor pensioen en bijna de helft heeft geen verzekering voor ziekte/arbeitsongeschiktheid. Bij zzp'ers met lagere inkomens uit hun onderneming is gemiddeld genomen vaker niets geregeld voor pensioen en ziekte.

De Verklaring arbeidsrelatie (VAR)

Van de geraadpleegde zzp'ers bezit 31% een VAR Winst uit onderneming (WUO). Een iets groter aandeel (36%) heeft geen VAR en nog eens 28% weet niet wat een VAR is. Uit eerder onderzoek blijkt dat zzp'ers veelal een VAR WUO aanvragen omdat opdrachtgevers dit als eis stellen.

Arbeidsomstandigheden

Aan de respondenten is een stelling voorgelegd of zij als zzp'er gevaarlijker werk doen dan dat zij in loondienst zouden mogen doen. Volgens ongeveer één op de veertien respondenten (8%) zou dit het geval zijn. Dit beeld komt overeen met het beeld dat opdrachtgevers schetsen. Bij deze uitkomst past de nuancering dat niet feitelijk is getoetst of zij gevaarlijker zijn gaan werken en daarbij de Arbo-regels overtreden. Ook moet niet worden uitgesloten dat deze zzp'ers ander werk zijn gaan doen dan zij in loondienst deden en dat dit werk meer risico's met zich meebrengt.

Opdrachtgevers in de bouw en de installatie geven aan wat betreft ARBO en veiligheid voor zzp'ers en werknemers dezelfde normen te hanteren. Hetzelfde geldt - naar men aangeeft ook met het oog op de veiligheid - voor de arbeidstijden. Wat de arbeidstijden betreft, wordt in de zorg als voordeel van het inzetten van zzp'ers genoemd dat zij niet gehouden zijn aan strikte regels, waardoor de inzetbaarheid groter is, hetgeen een voordeel is voor het leveren van 24-uurs dienstverlening.

¹ Inkomens van zelfstandigen en directeuren-groootaandeelhouders, M. Folkeringa, EIM Zoetermeer, juli 2008.

Bevindingen: Zzp-schap 'tegen wil en dank'

Aantal zzp'ers tegen wil en dank

Een keerzijde van de toegenomen populariteit van het zzp-schap zou kunnen zijn dat zich ook het verschijnsel 'zzp-schap tegen wil en dank' in toenemende mate voordoet. In de eerste fase van het onderzoek zijn drie mogelijke typen 'zzp'ers tegen wil en dank' onderscheiden, namelijk:

Type I. Gedwongen door voormalige werkgever

Zzp'ers die door hun voormalige werkgever zijn aangezet/gedwongen om zelfstandige te worden, hetzelfde werk verrichten als toen ze nog in loondienst waren en op vergelijkbare wijze aangestuurd worden.

Type II. Gedwongen door slechte positie op arbeidsmarkt

Zzp'ers die voorheen een uitkering hadden en het ondernemerschap 'als laatste strohalm' zagen. De 'dwang' komt dan niet van een werkgever of de uitkeringsinstantie, maar vanuit de arbeidsmarktpositie. Dit type zzp'ers ziet geen ander alternatief om zelf inkomen te verwerven dan het zelfstandig ondernemerschap. Het is feitelijk echter wel hun vrije keus geweest om te trachten via het zzp-schap uit de uitkeringssituatie te komen.

Type III. Gedwongen door wettelijke regelingen

Zzp'ers die voorheen als werknemer - gedwongen door (wettelijke) regelingen - met leeftijdspensioen/VUT moesten, maar nog graag door wilden blijven werken. Het zzp-schap biedt in zo'n geval een 'uitwijkmogelijkheid' om aan de slag te blijven bij hun voormalige werkgever.

In de voornoemde enquête onder zzp'ers is getoetst in hoeverre deze drie typen 'zzp'ers tegen wil en dank' voorkomen. Uit de resultaten die hiermee verkregen zijn, blijkt dat er amper sprake is van zzp-schap tegen wil en dank. Slechts 1,2% van alle geraadpleegde zzp'ers kan tot type I worden gerekend. Type II had een aandeel van 3,6% en type III bleek met een aandeel van 0,3% nauwelijks voor te komen.

Vergelijking zzp'ers tegen wil en dank met overige zzp'ers

Voor de eerste twee typen zijn vergelijkingen gemaakt met de gehele groep geraadpleegde zzp'ers. De navolgende verschillen moeten wel met de nodige voorzichtigheid worden betracht gezien het geringe aantal waarnemingen van de groepen zzp'ers tegen wil en dank.

Type I komt iets vaker dan gemiddeld voor in de bouw en de industrie. Vooral negatieve startmotieven - 'niet echt een alternatief om inkomen te verwerven' en 'de enige mogelijkheid om (ook) voor de werkgever te blijven werken' - werden relatief vaak vanuit deze groep aangevoerd. Voor relatief veel respondenten binnen dit type vormt de onderneming de enige inkomstenbron. Het netto-maand-inkomen uit de onderneming lijkt iets hoger dan gemiddeld te zijn. De rol van de voormalige werkgever is bij dit type 'zzp'er tegen wil en dank' - zoals te verwachten viel - beduidend groter dan gemiddeld: 50% werd door de werkgever op het spoor van zelfstandigheid gezet (gemiddeld voor gehele groep 9%), 47% kreeg van de voormalige werkgever een garantie voor één of meerdere opdrachten mee (10% gemiddeld). Opvallend is dat de groep respondenten binnen dit type over het algemeen meer dan gemiddeld tevreden is met het feit dat zij zelfstandig zijn (84% versus 75%). Het aandeel respondenten dat liever in loondienst zou werken is binnen dit type klein, en ligt met 6% ongeveer gemiddeld.

Zzp'ers tegen wil en dank die hiertoe vanuit een slechte positie op de arbeidsmarkt waren gedwongen (type II), kwam iets vaker dan gemiddeld in de zakelijke dienstverlening voor. Bij de zelfstandigen binnen dit type worden geen positieve motieven voor de start genoemd. Zij oordeelden dan ook minder positief over de stap om destijds zelfstandig te worden dan gemiddeld. Dat de zelfstandige van dit type meer dan gemiddeld actief is in het werven van klanten, heeft te maken met de grotere onzekerheid over de inkomstsituatie bij onvoldoende werk en het feit dat zij meer moeite hebben om werk binnen te halen.

Het aandeel respondenten met een netto maandinkomen uit de onderneming van minder dan 1.250 euro is binnen dit type groter dan gemiddeld. Dit wordt bij een deel gecompenseerd doordat relatief vaak ook nog een uitkering wordt genoten. Dit type 'zzp'ers tegen wil en dank' lijkt ook iets kwetsbaarder te zijn voor inkomensderving bij ziekte of arbeidsongeschiktheid: 60% heeft hiervoor niets geregeld (versus 44% van de totale groep zzp'ers). Over de huidige situatie als zelfstandige is men ook minder vaak positief (54% versus 75%). Bij dit type is het dan ook niet zo verwonderlijk dat een veel groter dan gemiddeld aandeel van de respondenten een voorkeur heeft voor werken in loondienst (34% versus 7%).

Bevindingen: ervaren knelpunten van zzp'ers

Aan de respondenten is de vraag voorgelegd wat zij als de belangrijkste knelpunten ervaren als zelfstandig ondernemer. Hierbij blijkt dat de hoge verzekeringskosten (voor inkomensvoorzieningen) het vaakst als knelpunt naar voren worden gebracht. Overigens heeft het kabinet op dit punt initiatieven genomen voor een zwangerschapsuitkering voor zelfstandigen en het verbeteren van de toegankelijkheid van de vrijwillige verzekeringen van het UWV door het verlengen van de aanmeldtermijn.

Ook de onzekerheid over de inkomstsituatie bij ziekte en arbeidsongeschiktheid is vaak als knelpunt genoemd. Dit geldt ook voor een ander aspect van de inkomensvoorzieningen, namelijk het zelf moeten zorgen voor een pensioenvoorziening.

Een ander veel genoemd knelpunt is de onzekere inkomstsituatie bij onvoldoende werk. Dit is een situatie die echter intrinsiek verbonden is aan zelfstandig ondernemerschap. Hetzelfde geldt voor het binnenhalen/werven van werk dat toch door een aanzienlijk deel als lastig wordt ervaren.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

De afgelopen jaren is in Nederland sprake geweest van een opleving van het ondernemerschap. Dat blijkt onder meer uit de toename van het aantal zelfstandigen zonder personeel (zzp'ers). De opkomst van het ondernemerschap in het algemeen en het zzp-schap in het bijzonder hangt samen met verschillende ontwikkelingen. Hierbij kan onder meer gedacht worden aan structurele veranderingen in de economie, zoals verschuiving van werkgelegenheid van de primaire en secundaire naar de tertiaire en quataire sector en de opkomst van nieuwe vormen van dienstverlening. Ook veranderingen bij potentiële opdrachtgevers (bedrijven), zoals flexibilisering van productieprocessen en concentratie op kernactiviteiten spelen een rol. Bij consumenten speelt een toenemende individualisering van de vraag.

Het zzp-schap kan, meer dan het werknemerschap, de deur naar de arbeidsmarkt openen voor personen die vanwege hun specifieke eisen of wensen niet of moeilijk als werknemer aan de slag zouden komen. Zo biedt het zzp-schap mogelijkheden voor het combineren van arbeid en zorg. Dit biedt kansen voor bijvoorbeeld herintredende ouders om terug te keren op de arbeidsmarkt. Ook kan het zzp-schap mogelijkheden bieden voor mensen met een bijstands- of arbeidsongeschiktheidsuitkering. De mogelijkheid die het zzp-schap biedt als 'alternatieve' invulling van het werkzame leven werd recentelijk ook door de Commissie Bakker als erg belangrijk aangeduid¹.

Verder is van belang dat in het beleid van de overheid meer nadruk is komen te liggen op het bevorderen van ondernemerschap. Dat geldt in algemene zin, maar ook door bijvoorbeeld het instellen van ondersteuningsmaatregelen die het makkelijker maken om vanuit een uitkering te kiezen voor het zelfstandig ondernemerschap, te weten het Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) en het Besluit starterskrediet arbeidsgehandicapten (Bsa) of door het scheppen van een inkomensvoorziening voor zwangere zelfstandigen.

Het kabinet wil ondernemerschap verder stimuleren als onderdeel van zowel sociaal als economisch beleid. Zelfstandigen zonder personeel (zzp'ers) zijn daarbinnen een belangrijke vorm van ondernemerschap. Maar wat zijn nu precies zzp'ers? Is het een specifieke vorm van ondernemerschap, of gaat het in feite 'gewoon' om ondernemers als alle anderen? Meer in het algemeen kan gesteld worden dat er meer kennis nodig is om het stimuleringsbeleid efficiënt en effectief vorm te geven. Wat beweegt bijvoorbeeld zzp'ers om de stap richting zelfstandig ondernemerschap te zetten, en welke knelpunten ervaren zij zelf?

De sterke toename van het aantal zzp'ers zou ook keerzijden kunnen hebben. Zijn zzp'ers zich bewust van de (inkomens)risico's die zij lopen, en hoe gaan ze daarmee om? Zoals de Commissie Bakker terecht opmerkt, kan ook de vraag gesteld worden in welke mate zzp'ers investeren in hun productiviteit middels investeringen in hun bedrijf of investeringen in hun eigen opleiding. Niet in het

¹ Naar een toekomst die werkt, Advies Commissie Arbeidsparticipatie (Commissie Bakker), 2008.

minst is in dit verband de vraag in welke mate er sprake is van 'gedwongen zzp-schap', en van welke soort dwang dan sprake is. Met name met betrekking tot het transport, de bouw, koeriersdiensten en zorg wordt met enige regelmaat gepubliceerd over dwang vanuit de (voormalige) werkgever om de stap naar het zzp-schap te zetten, maar over de mate waarin dat nu werkelijk optreedt, is weinig bekend.

1.2 Onderzoeksoopdracht en onderzoeksvragen

Met het oog op het verder stimuleren van ondernemerschap (waaronder zzp-schap), waarbinnen ook het opruimen van problemen en misstanden een plaats heeft, heeft het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid behoefte aan feitelijke informatie. Deze spitst zich toe op de volgende onderwerpen:

- 1 de redenen waarom werkgevers zzp'ers inhuren voor bepaalde opdrachten,
- 2 de redenen waarom zzp'ers ondernemer worden, en
- 3 de onderscheidende kenmerken van zzp'ers die 'tegen wil en dank' ondernemer zijn.

EIM en Bureau Bartels hebben de opdracht gekregen daartoe gezamenlijk onderzoek te verrichten. De volgende onderzoeksvragen, die een uitwerking zijn van de bovenstaande categorieën, zijn daarbij leidinggevend geweest.

Voor de zzp'ers

- 1 Hoe groot is de groep zzp'ers?
- 2 Waarom kiezen zzp'ers voor het ondernemerschap?
- 3 Zijn er verbanden tussen het inkomensniveau en de reden om zelfstandige te worden? Daarbij is zowel de oude situatie (voor start) als de huidige situatie van belang.
- 4 Hebben de zzp'ers (groepen) een Verklaring Arbeidsrelatie Winst uit onderneming (VAR-WUO) of een Verklaring Arbeidsrelatie Directeur-Groootaandeelhouder (VAR-DGA) en wie heeft het initiatief hiervoor genomen?
- 5 Hoe groot is de groep zelfstandigen 'tegen wil en dank'?
- 6 In welke mate verschilt de groep zelfstandigen tegen wil en dank van de totale groep op achtergrondkenmerken?

Voor de opdrachtgevers

- 1 Waarom worden zzp'ers ingeschakeld (wat zijn de motieven van werkgevers)?
- 2 In hoeverre verschillen de motieven van werkgevers om zelfstandigen in te schakelen ten opzichte van de motieven om flexwerkers in te zetten?
- 3 In hoeverre speelt het bestaan van wet- en regelgeving een rol om zzp'ers in te schakelen?

Gaande het onderzoek is bovendien het Ministerie van Verkeer & Waterstaat aangehaakt als opdrachtgever. De achtergrond daarvan was een behoefte aan meer gedetailleerde informatie over de sector beroepsvervoer over de weg. Het ging daarbij grotendeels om dezelfde onderzoeksvragen. In hoofdstuk 7 wordt hier nader op ingegaan.

1.3 Aanpak onderzoek op hoofdlijnen en responsverantwoording

1.3.1 *Onderdeel uitgevoerd door EIM*

EIM heeft het afgelopen decennium een groot aantal onderzoeken uitgevoerd die in meer of mindere mate betrekking hebben op zelfstandigen zonder personeel. De kern van de bijdrage van EIM aan het onderzoek bestaat dan ook uit een (nader) analyse van bestaand materiaal.

De bestaande data aangaande opdrachtgevers/werkgevers betreffen bedrijven uit het MKB (minder dan 100 werknemers, geen overheidssectoren, geen primaire sectoren). Om ook uitspraken te kunnen doen over alle opdrachtgevers/werkgevers worden 20 korte telefonische interviews afgenomen met opdrachtgevers/werkgevers buiten het MKB.

Op verzoek van de opdrachtgever en het Ministerie van Verkeer en Waterstaat is specifiek aandacht besteed aan de branche 'beroepsgoederenvervoer over de weg'. In beperkte mate kwam deze branche, net als andere branches, natuurlijk al aan de orde. De mate waarin echter aandacht besteed zou worden aan de branche zou in de oorspronkelijke opzet echter niet toereikend zijn om gefundeerde uitspraken te doen, specifiek over de branche. Bovendien is het wenselijk om aan opdrachtgevers in de branche een specifieke vraag voor te leggen: als de eis van dienstbetrekking in de Wet Goederenvervoer over de Weg zou komen te vervallen, zou de opdrachtgever/werkgever dan overwegen om eigen rijders zonder eigen vrachtwagen in te huren? Om aan deze verzoeken te kunnen voldoen, zijn 3 extra telefonische interviews onder grote opdrachtgevers/werkgevers, en 10 korte telefonische interviews (met nadruk op de extra vraag) met MKB-opdrachtgevers/werkgevers in de branche gevoerd.

1.3.2 *Onderdeel uitgevoerd door Bureau Bartels*

De kern van het deelonderzoek dat door Bureau Bartels is uitgevoerd bestond uit een grootschalige schriftelijke enquête onder zzp'ers. Voorafgaand aan dit veldwerk is een aantal voorbereidende activiteiten verricht.

In de eerste plaats is deskresearch verricht. In de tweede plaats zijn gesprekken gevoerd met zogenaamde sleutelpersonen. Dit zijn personen die op een meer overall niveau inzicht hebben in het zzp-vraagstuk. De selectie van deze gesprekspartners heeft in nauwe samenspraak met de opdrachtgever plaatsgevonden. Een overzicht van de geraadpleegde sleutelpersonen is in Bijlage I opgenomen.

Parallel aan de hierboven genoemde activiteiten zijn - eveneens ter voorbereiding op het verdere veldwerk - gesprekken gevoerd met een aantal zzp'ers. Dit om meer zicht op de materie van de 'zzp'ers tegen wil en dank' te krijgen en ook alvast mogelijke vragen te toetsen voor de grootschalige enquête. In totaal in deze fase zijn 15 zzp'ers geïnterviewd. Naast deze zzp'ers zijn 13 opdrachtgevers geraadpleegd die ervaring hebben met het inhuren van zzp'ers.

De resultaten van deze voorbereidende activiteiten zijn vervolgens via een tussentijdse rapportage teruggekoppeld aan de opdrachtgever en besproken met de begeleidingscommissie. De belangrijkste uitkomst van dit overleg was dat de omvang van de steekproef aanzienlijk is vergroot en dat bij de steekproeftrekking en in de rapportage specifiek aandacht is besteed aan de sector goederen-

vervoer over de weg (verder aangeduid als wegvervoer of transport). Dit naar aanleiding van een verzoek van het Ministerie van Verkeer & Waterstaat.

Het veldwerk bestond uit een schriftelijke enquête onder de zzp'ers. Daartoe is een gestratificeerde steekproef getrokken van 10.000 ondernemers uit bestanden van CENDRIS. Bij deze steekproeftrekking is uitgegaan van ondernemingen met minimaal en maximaal 1 werkzame persoon. Bovendien zijn alleen economisch actieve bedrijven meegenomen. Tenslotte zijn CV's en VoF's buiten beschouwing gelaten. In nauwe samenspraak met de opdrachtgever is voor de steekproeftrekking een spreiding over sectoren vastgesteld. Daarbij zijn – in lijn met de afbakening van zzp'ers zoals die in het deelonderzoek van EIM werd gehanteerd – sectoren uitgesloten waar geen sprake van zzp-schap kan zijn.

Aan de geselecteerde ondernemers is vervolgens een schriftelijke enquête toegezonden. Na enkele weken is aan de ondernemers een herinneringsbrief toegestuurd met het verzoek om de vragenlijst alsnog in te vullen (mocht dat nog niet zijn gebeurd). Hierbij kon ook gebruik worden gemaakt van een digitale vragenlijst die via de website van Bureau Bartels beschikbaar was.

Een overzicht van de respons van het onderzoek is opgenomen in tabel 1.1.

Tabel 1.1 Respons enquêtering zzp'ers

<i>Omschrijving</i>	<i>Aantal</i>
Bruto steekproefomvang	10.000
Gegevens onjuist	451
Niet-ingevulde vragenlijsten retour gestuurd	128
Behoort toch niet tot de doelgroep (o.a. personeel in dienst/alleen loondienst)	764
Netto steekproefomvang	8.657
Non-respons	7.094
Vragenlijst onvoldoende ingevuld	24
Respons (absoluut)	1.539
Respons (relatief)	17,8%

Bron: Bureau Bartels, 2008.

De netto respons is uitgekomen op bijna 18%. In vergelijking tot vergelijkbaar onderzoek onder zzp'ers kan dit als vrij hoog worden beschouwd. De uitkomsten die hierna worden gepresenteerd kunnen als representatief worden beschouwd. Dit blijkt niet alleen uit de zorgvuldige steekproeftrekking en de gerealiseerde spreiding van de respons over de verschillende sectoren van de economie (zie tabel 1.2). Ook hebben we als toets de uitkomsten na circa 80% van de respons vergeleken met de uiteindelijke uitkomsten. Hieruit blijkt dat er geen wezenlijke verschuivingen plaatsvinden bij grotere aantallen waarnemingen. Ook hieruit blijkt de representativiteit van het onderzoek.

In tabel 1.2 zijn de omvang van de steekproef en de absolute respons naar sector opgenomen. Het was niet mogelijk om responspercentages per sector te berekenen. Doordat de enquête anoniem was, konden niet-ingevulde vragenlijsten

en vragenlijsten van personen die niet tot de doelgroep behoorden, niet aan een sector worden gekoppeld.

Op verzoek van de opdrachtgever is aan de sector goederenvervoer over de weg bijzondere aandacht besteed. In totaal zijn in deze sector 79 waarnemingen gerealiseerd.

Tabel 1.2 Respons per sector*

<i>Sector</i>	<i>Omvang bruto steekproef</i>	<i>Absolute respons</i>
Landbouw	500	88
Industrie	1.000	102
Bouw	2.000	333
Handel en reparatie	638	83
Horeca	362	18
Goederenvervoer over de weg	492	79
Overig vervoer (dienstverlening voor vervoer, post en telecommunicatie)	633	42
Financiële dienstverlening	90	15
ICT-dienstverlening	544	71
Overige zakelijke dienstverlening	1.741	342
Gezondheids- en welzijnszorg	552	57
Overig dienstverlening (zoals kappers, schoonheidsspecialisten)	1.448	309
Totaal	10.000	1.539

* Voor een specificatie van de sectoren verwijzen we naar bijlage IV.

Bron: Bureau Bartels

1.4 Leeswijzer

De opzet van dit onderzoeksrapport is verder als volgt. Hoofdstuk 2 draait om het binnen het onderzoek gehanteerde kernbegrip zzp'er. Er wordt ingegaan op de gekozen definitie, en de achtergrond van de (mogelijke) keuzes. Ook worden de bij deze definitie horende aantallen gepresenteerd. In hoofdstuk 3 worden de kenmerken van zzp'ers en hun bedrijven gepresenteerd. Deze hebben onder meer betrekking op persoon, onderneming, werkzaamheden en inkomen. Ook wordt ingegaan op knelpunten en risico's (inkomens- en gezondheidsrisico's). Hoofdstuk 4 beziet de zzp'ers vanuit hun opdrachtgevers in het bedrijfsleven. Waarom wordt gebruik gemaakt van zzp'ers? Hoe zien de bedrijven de toekomst van het zzp-schap? Er wordt onderscheid gemaakt naar opdrachtgevers uit het MKB (tot 100 werknemers) en uit het grootbedrijf. Analoog aan hoofdstuk 2 wordt in hoofdstuk 5 ingegaan op de term 'zzp'er tegen wil en dank'. Het rapport wordt afgesloten met hoofdstuk 6, waarin de specifieke resultaten voor het beroepsvervoer over de weg gepresenteerd worden.

2 Definitie en omvang van de groep zzp'ers

2.1 Definitie zelfstandige zonder personeel

In dit onderzoek hanteren we de volgende definitie van zelfstandige zonder personeel, de zzp'er.

Een zzp'er werkt voor eigen rekening en risico als zelfstandige of directeur-groootaandeelhouder, heeft geen personeel in loondienst of zakelijke partners en verkoopt vooral zijn eigen arbeid.

De genoemde kenmerken die de definitie kunnen, iets verder uitgewerkt, ook schematisch weergegeven worden. Daarbij zijn twee soorten kenmerken te onderscheiden: een kenmerk kan vereist zijn om als zzp'er beschouwd te worden, en een kenmerk kan ertoe leiden dat we iemand NIET als zzp'er beschouwen. Soms zijn het in feite tegenhangers, wat tot uitdrukking komt in de volgende tabel (mits in dezelfde rij vermeld; evidente situaties zijn niet opgenomen).

Tabel 2.1 Relevante definitiekenmerken zzp'er voorliggend onderzoek

<i>Vereiste om als zzp'er beschouwd te kunnen worden</i>	<i>Reden om niet als zzp'er beschouwd te worden</i>
Geen personeel in loondienst	
Voert bedrijf voor eigen rekening en risico	Resultaatgenieters, vrije beroepen, gezamenlijk eigenaarschap (CV, VOF, deel BV's)
Persoonlijke onderneming - IB, dus zelfstandige of dga, niet samen met een of meer anderen	Resultaatgenieters, vrije beroepen, gezamenlijk eigenaarschap (CV, VOF, deel BV's)
Verkoop eigen arbeid (kennis, ambacht, vaardigheden)	Verkoop producten/diensten

Bron: EIM.

Bij deze definitie passen wel enkele kanttekeningen. Allereerst moet vermeld dat, hoewel de definitie op zich helder is, het niet mogelijk is de definitie helemaal sluitend te krijgen in operationeel opzicht: er blijven twijfelgevallen bestaan en dus meetproblemen.

Verder bestaan er verschillende visies op wat nu precies een zzp'er is. De eenvoudigste definitie is: iedere zelfstandige (ondernemer in de zin van de IB) die voor eigen rekening en risico een (persoonlijke) onderneming drijft en geen personeel in dienst heeft.

Deze eenvoudige definitie sluit echter maar beperkt aan bij het beeld dat veel betrokkenen van zzp'ers hebben. We kiezen dan ook voor een beleidsmatige, en niet voor een juridische insteek in dit verband. Zo spreekt de doelstelling van het onderzoek die SZW aanreikt van 'het inhuren van zzp'ers'; niet iets waar men aan denkt bij bijvoorbeeld een varkenshouder of winkelier. Veelal gaat het bij zzp'ers om een groep die zowel werknemers- als ondernemerskarakteristieken vertoont. Het tempo van de ontwikkeling van deze groep is voor belangrijke wet-

gevingsdomeinen van SZW, zoals personenkring werknemersverzekeringen en arbeidsverhoudingen, aanzienlijk relevanter dan de ontwikkeling van het aantal ondernemers als geheel. Dergelijke formuleringen hebben echter als evident na-deel dat een praktische vormgeving (tellen bijvoorbeeld) nog moeilijker te reali-seren is.

Een ander bemoeilijkend element is dat de groep ondernemers waar we op dui-den in verschillende bedrijfssectoren verschillend benoemd worden. De telefoni-sche interviews met overige opdrachtgevers (zie hoofdstuk 5 voor een toelich-ting) bevestigen dat sprake is van enige begripsverwarring rondom de verschil-lende vormen van arbeid niet in loondienst. Wat door de ene geïnterviewde wordt aangeduid met zzp'er, wordt door de andere aangeduid met freelancer, of soms ook wel met gedetacheerde medewerker. Dit lijkt enig verband te hebben met de activiteiten van het bedrijf. In de bouw, de installatie en de zorg wordt eerder van zzp'er gesproken, in de ICT en het interim-management wordt eerder gesproken van freelancer of gedetacheerde medewerker. Op de vraag of gebruik wordt gemaakt van inleen van andere bedrijven wijzen enkele geïnterviewden weer naar de ingeschakelde zzp'ers.

2.2 Van definitie naar cijfer

De hierboven gepresenteerde criteria zijn in meerderheid vrij eenvoudig vast te stellen of uit te vragen. Het moeilijkst is het criterium 'verkoopt eigen arbeid'. Daarvoor is de enquête gebruikt. Om de trefkans te verhogen, was het echter raadzaam om op voorhand al sectoren te selecteren waarin geen zzp'ers voor-komen (of hoogstens enkele). Op een laag aggregatieniveau is dat een redelijk goed uitvoerbare stap. Bijlage II geeft dit proces weer.

2.3 Omvang groepen

Tabel 2.2 geeft het aantal bedrijven zonder werknemers in de geselecteerde sec-toren op basis van het Algemeen Bedrijvenregister van het CBS. Bijlage III bevat een gedetailleerde tabel. De resultaten van enquête laten zien dat van de ruim 286.000 potentiële zzp'ers in de tabel een deel in werkelijkheid niet als zzp'er gezien kan worden. Op 1539 bruikbare waarnemingen waren er namelijk 764 niet bruikbaar omdat ze niet tot de doelgroep behoorden, wegens personeel (537), alleen werken in loondienst (161) of het 'verkopen' van producten of kapi-taal (66). Deze gegevens zijn niet helemaal vergelijkbaar met het beschikbare CBS-materiaal, waar onder meer op dit punt verbeteringen zijn doorgevoerd. Daardoor kunnen ze niet direct gebruikt worden om een nauwkeurige schatting te maken van het aantal zzp'ers. De tabel is toch opgenomen om een beeld te geven van de verdeling van zzp'ers over de verschillende sectoren.

Tabel 2.2 Indicatie aantal zelfstandigen zonder personeel naar sector, 2007

	<i>Alle sectoren</i>		<i>Geselecteerde (deel)sectoren zzp</i>	
	<i>Totaal</i>	<i>Bedrijven</i>	<i>Totaal</i>	<i>Bedrijven</i>
	<i>aantal</i>	<i>zonder</i>	<i>aantal</i>	<i>zonder</i>
	<i>bedrijven</i>	<i>werknemers</i>	<i>bedrijven</i>	<i>werknemers</i>
Totaal SBI'93	746.365	413.765	514.935	286.890
A Landbouw, jacht en bosbouw	93.365	73.375	14.180	9.070
B Visserij	720	330	720	330
C Delfstoffenwinning	215	65	45	15
D Industrie	46.605	19.850	46.605	19.850
E Openbare voorzieningsbedrijven	550	415	UIT	UIT
F Bouwnijverheid	81.690	53.360	81.690	53.360
G Reparatie consumentenartikelen; handel	164.590	77.860	31.135	16.185
H Horeca	36.650	9.990	36.650	9.990
J Financiële instellingen	14.665	6.930	14.005	6.930
K Verhuur; zakelijke dienstverlening	158.650	106.500	158.650	106.495
L Openbaar bestuur; sociale verzekeringen	1.065	240	UIT	UIT
M Onderwijs	20.500	15.100	20.500	15.100
N Gezondheids- en welzijnszorg	42.870	15.720	42.870	15.720
O Cultuur, recreatie; overige dienstverlening	56.320	19.740	40.470	19.740

Legenda: UIT refereert aan het feit dat deze sector is weggedefinieerd uit het zzp-begrip.

Bron: EIM op basis van CBS.

Hier staat tegenover dat er in de uitgesloten sectoren ook wel enkele zzp'ers zullen werken. Naar verwachting is dat aantal echter beperkt. Belangrijker is het ontbreken van ondernemingen waarin minder dan 15 uur per week gewerkt wordt. Bekend is¹ dat ruwweg een kwart van de zzp'ers in deeltijd werkt, minder dan 4 dagen per week. Niet bekend is welk deel daarvan 15 uur of minder per week werkt (als zzp'er). Verder is bekend dat ongeveer 60% van alle zelfstandigen (volgens de Wet op de Inkomstenbelasting) recht heeft op zelfstandigenaftrek, waarvoor de meest onderscheidende eis is dat men minimaal 1225 uur per jaar (ongeveer 3 dagen per week) als zelfstandige arbeid verricht.

Deze kanttekeningen in het oog houdend, lijkt een schatting van 250.000 (bandbreedte 200.000 tot 300.000) zzp'ers, volgens deze definitie, redelijk. Volgens dezelfde definitie gaat dit aantal met ingang van 2009 sterk stijgen: de inschrijvingsplicht bij de KvK gaat voor veel meer sectoren gelden dan nu het geval is. Bijvoorbeeld voor agrariërs en vrije beroepen (onder meer advocaten) gold geen inschrijvingsplicht. Het is niet goed bekend over hoeveel personen het gaat; ook is een deel al ingeschreven bij de KvK (deels als BV).

¹ 'Van onbemand tot onmisbaar; de economische betekenis van zzp'ers nu en in de toekomst', EIM i.s.m. Rabobank en Conga, Zoetermeer, oktober 2007.

Al met al ontstaat een vergelijkbaar beeld als in eerder onderzoek. Zo 'conclueerde EIM eerder¹ dat de zzp'er dominant aanwezig is binnen het Nederlandse bedrijfsleven. Meer dan 50% van de Nederlandse bedrijven in de sectoren industrie, bouw, horeca, vervoer, opslag en communicatie, verhuur en zakelijke dienstverlening en overige dienstverlening telde één werkzame persoon. Deze zzp'ers realiseerden in 2006 een omzet (gemeten aan de gemiddelde arbeidsproductiviteit van werkenden in deze sectoren) van bijna € 19 miljard (excl. BTW). De bouwsector en zakelijke dienstverlening springen er uit als het gaat om de participatiegraad van zzp'ers. Niet minder dan 60 resp. 62% van de ondernemingen in deze sectoren is een zzp-bedrijf.

Het aantal zzp'ers ontwikkelt zich snel. Het aantal starters (totaal) is het afgelopen decennium erg hoog, en blijft bovendien stijgen. Een substantieel deel hiervan is zzp'er, in ieder geval bij de start. Daarbij lijkt sprake van een gewijzigde afhankelijkheid van de conjunctuur. Was vroeger het aantal starters groter in een laagconjunctuur, sinds halverwege de jaren negentig is het aantal starters juist hoger tijdens een periode van hoogconjunctuur. Dit wijst op het overheersen van positieve startmotieven (kans) en niet op negatieve startmotieven (geen alternatief).

¹ Idem.

3 Kenmerken van zzp'ers

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk presenteren we de kenmerken van de zzp'ers die voor het onderzoek zijn geraadpleegd. We gaan in paragraaf 3.2 allereerst in op de persoonskenmerken van de zzp'ers. Vervolgens komen in paragraaf 3.3 de achtergronden van het zzp-schap aan bod. In paragraaf 3.4 gaan we in op de kenmerken van de activiteiten. Het inkomen van de zzp'ers staat centraal in paragraaf 3.5 gevolgd door de beoordeling van het zzp-schap in paragraaf 3.6 en de knelpunten van zzp'ers in paragraaf 3.7. We sluiten dit hoofdstuk af met paragraaf 3.8 waarin de toekomstverwachtingen van zzp'ers centraal staan (op basis van andere onderzoeken).

3.2 Persoonskenmerken

Van de totale groep geraadpleegde zzp'ers is 73% man en 27% vrouw. Als we kijken naar de afkomst van de zzp'ers dan blijken bij negen van de tien respondenten de respondent zelf en de ouders in Nederland te zijn geboren. We hebben in het onderzoek ook aandacht besteed aan de leeftijd van de zzp'ers door te vragen naar het geboortjaar (zie tabel 3.1). Ongeveer één op de zes zzp'ers bleek in 1946 of eerder geboren te zijn. Een groot deel van de respondenten (viertiende deel) was circa 50 tot 61 jaar (geboortjaar 1947-1958). Drietiende deel zat in de categorie van circa 40 tot 50 jaar.

Tabel 3.1 Zzp'ers naar geboortjaar

<i>Geboortjaar</i>	<i>Totaal (n=1532)</i>
1946 en daarvoor	16%
1947-1958	39%
1959-1968	30%
1969-1978	13%
1979 en daarna	2%

Bron: Bureau Bartels.

Het opleidingsniveau van de verschillende typen zzp'ers is opgenomen in tabel 3.2. Enkele kenmerken van de totale groep zijn het aandeel van een derde deel hoger opgeleide, circa een derde deel met lage opleiding en een derde deel met een middelbare beroepsopleiding. De geraadpleegde groep zzp'ers kent hiermee een breed scala aan opleidingsniveaus.

Tabel 3.2 Zzp'ers naar opleidingsniveau

<i>Opleidingsniveau</i>	<i>Totaal (n=1536)</i>
Basisonderwijs/lagere school	4%
LBO/VMBO/MAVO	25%
MBO	25%
HAVO/VWO	10%
HBO/universitair	33%
Anders	2%

Bron: Bureau Bartels.

3.3 Achtergronden zzp-schap

In tabel 3.3 geven we aan wat de situatie van de respondenten was voordat met zzp'er werd. Hieruit blijkt dat verreweg het merendeel voorafgaand hieraan in loondienst was. Ongeveer een tiende startte vanuit een uitkering. Dat is vergelijkbaar met de resultaten van eerder onderzoek.

Tabel 3.3 Situatie voorafgaand aan zzp-schap

<i>Situatie voor men zzp'er werd</i>	<i>Totaal (n=1516)</i>
In loondienst	71%
Inkomen door een uitkering (bijstand, WW, WAO/WIA, Wajong e.d.)	9%
Met VUT/pensioen (AOW)	1%
Op school	4%
Huisvrouw/huisman	6%
Anders	8%

Bron: Bureau Bartels.

In eerder onderzoek is ingegaan op de kenmerken van de zzp'er als ondernemer¹. Daaruit kwam onder meer naar voren dat zzp'ers die zelf de onderneming hebben opgericht, bij de start de volgende kenmerken hadden:

- 80% had ervaring in de branche (vergelijkbaar met overig MKB)
- 53% bezat financieel-administratieve kennis, 20% bezat die enigszins (overig MKB resp. ongeveer 62% en 16%)
- 88% bezat de durf risico's te nemen, 9% bezat die enigszins (overig MKB resp. ongeveer 96% en 2%)
- 40% van de zzp'ers nam al deel aan relevante netwerken, 50% niet (vergelijkbaar met overig MKB)

¹ 'Van onbemand tot onmisbaar; de economische betekenis van zzp'ers nu en in de toekomst', EIM i.s.m. Rabobank en Conga, Zoetermeer, oktober 2007.

We zijn in het onderzoek ook nagegaan wat de motieven voor het zzp-schap waren (zie tabel 3.4). Het meest genoemde motief was dat zelfstandig ondernemerschap erg aantrekkelijk werd gevonden (het ging hierbij niet om financiële motieven). Beduidend minder vaak kwamen andere motieven voor. Het meest werden nog genoemd: het ontbreken van een alternatief om inkomen te verwerven en het eens willen proberen. Bij zzp'ers die vanuit een loondienstsituatie kwamen, speelde het motief 'zelfstandig ondernemerschap trok zeer aan' nog sterker.

Tabel 3.4 Motieven zzp'ers voor zelfstandig ondernemerschap (%)

<i>Motieven</i>	<i>Totaal (n= 1506)</i>	<i>Loondienst (n= 1063)</i>	<i>Uitkering (n= 141)</i>
Zelfstandige worden trok zeer aan (niet financieel)	55	60	38
Wilde het eens proberen	13	13	13
Niet echt een alternatief om inkomen te verwerven	12	9	39
Financieel erg aantrekkelijk	6	6	1
De enige mogelijkheid om (ook) voor werkgever te blijven werken	2	2	1
Anders	12	11	8
<i>Combinatie zorgtaken</i>		2	3
<i>Werkgever failliet</i>		2	1
<i>Uit de hand gelopen hobby</i>		1	1
<i>Er ingerold/'overname' in familie</i>		3	1
<i>Combinatie met ziekte</i>		1	1

Bron: Bureau Bartels.

Zzp'ers vanuit een uitkering gaven beduidend vaker aan dat het ontbreken van een alternatief om inkomen te verwerven een motief was. Bij de 1% van deze zzp'ers die aangaf dat het zelfstandig ondernemerschap de enige mogelijkheid was om voor de werkgever te blijven werken, moet worden opgemerkt dat dit een bijzondere categorie zelfstandigen betreft. Het betreft hier zelfstandigen die weliswaar uit een uitkerings situatie kwamen, maar die deels ook nog in loondienst werkten.

Dat positieve motieven overheersen, klopt met de in hoofdstuk 2 geschetste relatie tussen aantal starters en conjunctuur. Ook ander onderzoek laat dit zien¹. Toch zijn er wel verschillen. Zo heeft 48% van de zzp'ers in dat onderzoek de verwachting dat het eigen bedrijf lucratiever is dan werken in loondienst. Kennelijk is dat toch geen doorslaggevend motief.

In tabel 3.5 geven we enkele algemene kenmerken voor de totaalgroep. Hieruit blijkt onder meer dat het zzp-schap in veel gevallen als eigen keus wordt gezien. De mate waarin de werkgever hierbij een rol heeft gespeeld is beperkt.

¹ 'Van onbemind tot onmisbaar; de economische betekenis van zzp'ers nu en in de toekomst', EIM i.s.m. Rabobank en Conga, Zoetermeer, oktober 2007.

Tabel 3.5 Enkele algemene uitkomsten voor de totaalgroep

<i>Stellingen</i>	<i>Totaal</i>
Het was mijn eigen vrije keuze om zelfstandig ondernemer te worden.	95% (n=1420)
Mijn voormalig werkgever heeft het zelfstandig ondernemerschap ter sprake gebracht en mij op het spoor gezet zzp'er te worden	9% (n=934)
Mijn voormalig werkgever stelde mij voor de keus zelfstandig te worden of in loondienst te blijven.	3% (n=881)
Mijn voormalig werkgever wilde mij alleen nog maar werk aanbieden als ik zelfstandig zou worden.	2% (n=857)

Bron: Bureau Bartels.

3.4 Kenmerken activiteiten

Bij de verdeling van de respons per sector (tabel 3.6) zien we dat drie sectoren hierin prominent vertegenwoordigd zijn, namelijk de bouwnijverheid (timmerman, metselaar), de zakelijke dienstverlening (management en advies) en overige dienstverlening (schoonheidsspecialist, pedicure).

Tabel 3.6 Zzp'ers naar sector

<i>Sector</i>	<i>Totaal</i> <i>(n=1539)</i>
Landbouw	6%
Industrie	7%
Bouwnijverheid	22%
Reparatie, handel	5%
Horeca	1%
Goederenvervoer over de weg	5%
Overig vervoer	3%
Financiële dienstverlening	1%
ICT-dienstverlening	5%
Overige zakelijke dienstverlening	22%
Gezondheids- en verzorgingszorg	4%
Overige dienstverlening (schoonmaak, kappers, media etc.)	20%

Van de totale groep geraadpleegde zzp'ers had bijna de helft 4 of meer opdrachtovergevers. Ongeveer een vijfde deel een beperkt aantal (maximaal 3) bedrijven als opdrachtgever.

Tabel 3.7 Aantal opdrachtgevers van zzp'ers

<i>Aantal opdrachtgevers</i>	<i>Totaal (n=1539)</i>
Onbekend niet ingevuld	31%
Onbekend/geen bedrijven	2%
1 bedrijf	4%
2-3 bedrijven	16%
4-10 bedrijven	28%
11 of meer bedrijven	19%

We zijn ook nagegaan welk deel van de omzet de zzp'ers bij de belangrijkste opdrachtgever hebben gerealiseerd. Hieruit blijkt dat het bij ongeveer een vierde deel om een omzet van meer dan 75% gaat. Bij ruim de helft is dat minder dan 50%.

Tabel 3.8 Aandeel omzet in 2007 bij belangrijkste opdrachtgever van zzp'ers

<i>Aandeel omzet</i>	<i>Totaal (n=855)</i>
100%	7%
75%-99%	15%
50%-74%	25%
1-49%	53%

In tabel 3.9 geven we inzicht in een aantal kenmerken van het ondernemerschap bij de geraadpleegde zzp'ers. Hieruit komt in de eerste plaats een aantal algemene bevindingen voor zzp'ers naar voren. Zo is circa de helft van de zzp'ers bezig met het actief werven van klanten, verwacht maar een heel gering deel (1/20ste) personeel in dienst te gaan nemen en heeft een kwart een ondernemingsplan opgesteld of laten opstellen.

Tabel 3.9 Zzp'ers naar ondernemerschapkenmerken

<i>Kenmerken</i>	<i>Totaal</i>
Werft actief klanten	44% (n=1518)
Heeft ondernemingsplan opgesteld/laten opstellen	24% (n=1525)
Verwacht personeel in dienst te nemen	5% (n=1524)

In tabel 3.10 geven we weer welk deel van de respondenten over een VAR-verklaring beschikt. Allereerst blijkt hieruit dat ruim een kwart niet weet wat een VAR-verklaring inhoudt. In de tweede plaats zien we dat ruim een derde deel aangeeft niet over een VAR-verklaring te beschikken. Samen met de groep die niet weet wat een VAR-verklaring inhoudt, heeft dus grofweg twee derde deel van de respondenten geen VAR-verklaring. Kijken we naar de zzp'ers met een

verklaring, dan betreft dit in verreweg de meeste gevallen een VAR-verklaring winst uit onderneming. Het voorkomen van de VAR loon uit dienstbetrekking en, in mindere mate, de VAR resultaat uit overige werkzaamheden is opvallend. Het betreft personen die wel als ondernemer zijn ingeschreven in het Handelsregister, maar (ook) niet als ondernemer werkzaam zijn. Mogelijk verschillen zij hierover van mening met de Belastingdienst. Het betreft een beperkt aantal waarnemingen.

Tabel 3.10 Mate waarin zzp'ers over verschillende typen VAR-verklaringen beschikken

<i>VAR</i>	<i>Totaal (n=1425)</i>
VAR-verklaring winst uit onderneming	31%
VAR-verklaring resultaat uit overige werkzaamheden	3%
VAR-verklaring loon uit dienstbetrekking	2%
Geen	36%
Ik weet niet wat een VAR-verklaring is	28%

Aan de respondenten is een stelling voorgelegd of zij als zzp'er gevaarlijker werk doen dan dat zij in loondienst zouden mogen doen. Volgens ongeveer één op de veertien respondenten (8%) zou hiervan sprake zijn. Bij deze uitkomst past overigens wel de nuancering dat we niet feitelijk hebben getoetst of deze zzp'ers gevaarlijker zijn gaan werken en daarbij de Arbo-regels overtreden. Ook moet niet worden uitgesloten dat sommige van deze zzp'ers ten opzichte van hun laatste baan ander werk zijn gaan doen en dat dit werk meer risico's met zich meebrengt.

3.5 Inkomen

Van de geraadpleegde zzp'ers gaf bijna driekwart aan dat de onderneming de enige inkomstenbron was. Een kwart had dus naast de eigen zaak nog een andere inkomstenbron.

Tabel 3.11 Inkomstenbronnen van zzp'ers

<i>Inkomstenbronnen</i>	<i>Totaal (n=1522)</i>
Onderneming enige inkomstenbron	72%
Naast onderneming baan/dienstbetrekking	12%
Naast onderneming pensioen-/VUT-uitkering	8%
Naast onderneming uitkering (WW, WAO/WIA, Wajong, etc.)	5%
Anders	5%

Uit tabel 3.12 blijkt dat de inkomsten uit de onderneming sterk uiteenlopen. Ongeveer een kwart gaf aan een netto-inkomen te hebben onder de 1.250 euro. We merken hierbij wel op dat we andere inkomstenbronnen en het aantal bestede uren niet in de uitkomsten hebben meegenomen.

Tabel 3.12 Netto maandinkomen van zzp'ers uit de eigen onderneming

<i>Netto maandinkomen</i>	<i>Totaal (n=1475)</i>
Minder dan € 1.250	25%
€ 1.250 tot € 1.500	11%
€ 1.500 tot € 2.000	13%
€ 2.000 tot € 3.000	19%
€ 3.000 tot € 5.000	13%
€ 5.000 of meer	6%
Weet niet	14%

Voor de totaalgroep zzp'ers is een aantal aanvullende analyses uitgevoerd (zie bijlage VI, tabellen VI.1 t/m VI.3). Hieruit komt naar voren dat ruim de helft van zzp'ers met een laag inkomen (minder dan 1.250 euro) naast de onderneming nog een andere inkomstenbron heeft. Naarmate het inkomen uit de onderneming hoger is, is er minder vaak sprake van een andere inkomstenbron. Zoomen we nader in op de lage inkomens, dan heeft 23% van de zzp'ers die hiertoe behoren naast de onderneming een andere baan. Voor deze respondenten met een laag inkomen (minder dan 1250 euro) en een baan komt gemiddeld genomen maar een beperkt deel van het totaalinkomen (28%) uit de eigen onderneming. Voor hogere inkomens is er beduidend minder vaak sprake van een baan naast de onderneming en komt - in de gevallen dat er sprake is van een andere baan - een groter deel van het totaalinkomen uit het eigen bedrijf dan bij zzp'ers met een laag inkomen.

Kijken we naar het gemiddeld aantal uur dat de zzp'ers aan de eigen ondernemingen besteden, dan is dit voor de zzp'ers met een laag inkomen uit de onderneming (tot 1250 euro) maar zo'n 25 uur. Voor inkomens vanaf 1.250 euro ligt dit gemiddeld beduidend hoger.

Ter vergelijking: uit recent onderzoek van EIM¹ bleek dat het totale besteedbare inkomen van zelfstandigen (IB-definitie) in 2007 gemiddeld ongeveer 2000 euro per maand bedroeg. Voor directeuren-groootaandeelhouders lag dat met bijna 3500 euro beduidend hoger.

In het onderzoek is nagegaan in hoeverre de geraadpleegde zzp'ers bij start van de onderneming ervan op de hoogte waren dat zij - voor de uren die zij niet meer in loondienst werkten - niet meer via de voormalige werkgever verplicht verzekerd waren voor langdurige ziekte, arbeidsongeschiktheid en aansprakelijkheid. Uit tabel 3.13 blijkt dat verre het grootste deel van de respondenten hiervan op de hoogte was. Voor alle drie genoemde aspecten geldt dat maar slechts 5% van de zzp'ers (uit loondienst) hiermee onbekend was.

¹ Inkomens van zelfstandigen en directeuren-groootaandeelhouders, M. Folkeringa, EIM Zoetermeer, juli 2008.

Tabel 3.13 Bekendheid met (inkomens)gevolgen wegvallen voorzieningen loondienst

<i>Situatie</i>	<i>Loondienst</i>
Langdurige ziekte	(n=1054)
Bekend met inkomensgevolgen	91%
Onbekend met inkomensgevolgen	5%
Kan me niet herinneren	5%
Arbeidsongeschiktheid	(n=1046)
Bekend met inkomensgevolgen	90%
Onbekend met inkomensgevolgen	5%
Kan me niet herinneren	5%
Aansprakelijkheid	(n=1044)
Bekend met inkomensgevolgen	91%
Onbekend met inkomensgevolgen	5%
Kan me niet herinneren	5%

Bron: Bureau Bartels.

Hoewel het overgrote deel van de respondenten bekend is met de mogelijke inkomensgevolgen in geval van ziekte en arbeidsongeschiktheid, heeft een deel van de geraadpleegde zzp'ers op dit punt niets geregeld (zie tabel 3.14). Dit geldt in iets mindere mate ook voor het pensioen: ongeveer eenderde van de zzp'ers in het onderzoek heeft geen pensioenvoorziening getroffen.

Tabel 3.14 Mate van voorkomen inkomensverzekeringen bij zzp'ers

<i>Inkomensverzekering</i>	<i>Totaal</i>
Heeft geen inkomen bij ziekte of arbeidsongeschiktheid	44% (n=1420)
Heeft niets geregeld voor pensioen	31% (n=1188)

Bron: Bureau Bartels.

Bij de bovenstaande uitkomsten hebben we nader geanalyseerd in hoeverre zich verschillen naar inkomen uit de onderneming en naar inkomstenbronnen (zie bijlage VI, tabel VI.4). Hieruit blijkt dat zzp'ers met een lagere inkomens gemiddeld genomen vaker geen voorzieningen hebben getroffen dan zzp'ers met hogere inkomens. Voor ziekte/arbeidsongeschiktheid zien we overigens wel dat het aandeel dat niets regelt bij hogere inkomens weer kleiner wordt.

Zzp'ers die uitsluitend inkomsten verkrijgen uit de onderneming hebben minder vaak een regeling getroffen voor inkomen bij ziekte/arbeidsongeschiktheid en pensionering dan zzp'ers die naast hun onderneming ook nog een baan hebben (zie tabel VI.5).

3.6 Beoordeling zzp-schap

In het onderzoek is aandacht besteed aan de beoordeling van het zzp-schap. Hierbij is een onderscheid gemaakt naar de beoordeling op het moment dat men zzp'er werd (tabel 3.15) en de huidige situatie (tabel 3.16).

De stap om zzp'er te worden, werd (op dat moment) door ruim vier vijfde deel van de totale groep geraadpleegde zzp'ers positief beoordeeld. Daarnaast oordeelde 17% neutraal en slechts 1% negatief. Binnen het (zeer kleine) aandeel respondenten dat negatief oordeelde op dit punt, doen zich geen verschillen voor naar opleidingsniveau en sector (bijlage IV, tabel IV.6 en Bijlage V, tabel V.6).

Tabel 3.15 Beoordeling stap (destijds) om zzp'er te worden (%)

<i>Oordeel</i>	<i>Totaal (n=1488)</i>
Zeer positief	34
Positief	48
Neutraal	17
Negatief	1
Zeer negatief	-

Bron: Bureau Bartels.

De geraadpleegde zzp'ers zijn op dit moment iets negatiever over hun zzp-schap dan tijdens het startmoment. Het aandeel respondenten dat (zeer) positief oordeelt over het feit dat zij zelfstandig zijn, bedraagt nog steeds driekwart. Een vijfde is op dit punt neutraal en nog steeds maar 5% oordeelt op dit punt negatief tot zeer negatief.

Tabel 3.16 Beoordeling op dit moment om zzp'er te zijn (%)

<i>Oordeel</i>	<i>Totaal (n=1493)</i>
Zeer positief	32
Positief	43
Neutraal	20
Negatief	4
Zeer negatief	1

Bron: Bureau Bartels.

Bij een analyse van het aandeel respondenten dat negatief oordeelde zijn de verschillen naar opleidingsniveau beperkt. Naar sector is de ontevredenheid relatief het grootst in de sectoren handel/reparatie en horeca (zie bijlage V, tabel V.7 respectievelijk bijlage VI, tabel VI.7).

Uit tabel 3.17 blijkt dat maar een gering deel van de totale groep geraadpleegde zzp'ers op dit moment liever in loondienst zou werken. Een analyse naar opleidingsniveau laat geen grote verschillen zien (zie bijlage VI, tabel VI.8). Naar

sector komt het in de horeca, ICT-dienstverlening en gezondheids- en welzijnszorg relatief vaker dan gemiddeld voor dat de respondent liever in loondienst zou werken (zie bijlage VI, tabel VI.8).

Tabel 3.17 Mate waarin zzp'ers op dit moment liever in loondienst zouden zijn

	<i>Totaal</i> <i>(n=1278)</i>
Liever in loondienst	7%

Bron: Bureau Bartels.

3.7 Knelpunten zzp'ers

Aan de respondenten is de vraag voorgelegd wat zij als de belangrijkste knelpunten ervaren als zelfstandig ondernemer. De uitkomsten hiervan zijn in tabel 3.18 opgenomen. Hierbij blijkt dat de hoge verzekeringskosten (voor inkomensvoorzieningen) het vaakst als knelpunt naar voren worden gebracht. Overigens heeft het kabinet op dit punt initiatieven genomen voor een zwangerschapsuitkering voor zelfstandigen en het verbeteren van de toegankelijkheid van de vrijwillige verzekeringen van het UWV door het verlengen van de aanmeldtermijn.

Ook de onzekerheid over de inkomstensituatie bij ziekte en arbeidsongeschiktheid wordt vaak als knelpunt genoemd. Dit geldt ook voor een ander aspect van de inkomensvoorzieningen, namelijk het zelf moeten zorgen voor een pensioenvoorziening. Hiervoor hebben we gezien dat een deel van de geraadpleegde zzp'ers voor dit soort situaties geen voorzieningen heeft getroffen. Overigens wordt hier door de overheid wel ruimte voor geboden middels de FOR en de fiscale aftrekbaarheid van premies.

Een ander veel genoemd knelpunt is de onzekere inkomstensituatie bij onvoldoende werk. Dit is een situatie die echter intrinsiek verbonden is aan zelfstandig ondernemerschap. Hetzelfde geldt voor het binnenhalen/werven van werk dat toch door een aanzienlijk deel als lastig wordt ervaren. Ander veelgenoemde knelpunten hebben betrekking op zaken die te herleiden zijn tot de belastingen, wet- en regelgeving en de benodigde administratieve werkzaamheden hiervoor. In de schriftelijke enquête is verder niet doorgevraagd waarop deze knelpunten precies betrekking hebben.

Tabel 3.18 Knelpunten van zzp'ers*

<i>Knelpunt</i>	<i>Totaal (n= 1539)</i>
Hoge verzekeringskosten	32%
Onzekere inkomstensituatie bij onvoldoende werk	30%
Zelf moeten zorgen voor pensioenvoorziening	25%
Onzekere inkomstensituatie bij ziekte/arbeidsongeschiktheid	24%
Ongunstige belastingregelingen	19%
Administratieve werkzaamheden	16%
Het binnenhalen/werven van werk is moeilijk	16%
Ik moet als ondernemer aan veel wet- en regelgeving voldoen	13%
Laag maandinkomen	11%
Voor werk sterk afhankelijk van één of enkele opdrachtgevers	11%
Belemmerende regelgeving van de overheid of aanverwante organisaties	9%
Onzekerheid over rechtsgeldigheid VAR	2%
Onzekere inkomstensituatie bij zwangerschap	2%
Verkrijgen van de VAR	1%
Anders	6%

* *Meerdere antwoorden mogelijk.*

Bron: Bureau Bartels.

3.8 Toekomstverwachtingen

In het onderzoek dat EIM samen met Rabobank en Conga verrichtte naar zzp'ers¹ is zeer uitgebreid ingegaan op de toekomstverwachtingen van zzp'ers. We hebben dat daarom in het voorliggende onderzoek niet gedaan. In deze paragraaf een overzicht van de belangrijkste bevindingen.

Bedrijfsmatige ontwikkelingen

- Bij de vraag of het bedrijf van de zzp'er over 3 jaar personeel in dienst heeft, zijn wel duidelijke verschillen tussen de sectoren waar te nemen. Kennelijk is de horeca een sector met een onzekere toekomst: waar in andere sectoren 'zeker niet' verreweg het meest voorkomende antwoord is, komen in de horeca ook 'waarschijnlijk niet' (40%) en 'waarschijnlijk wel' (16%) relatief vaak voor. Eén op de zes zzp'ers ziet een toekomst voor zich als bedrijf met personeel.
- De meeste zzp'ers zijn positief over de toekomstige bedrijfsontwikkelingen. Slechts een zeer ondergeschikt deel (minder dan 10%) geeft aan een afnemende omzet te voorzien. Een kwart van de zzp'ers verwacht een duidelijke omzetgroei.

¹ 'Van onbemand tot onmisbaar; de economische betekenis van zzp'ers nu en in de toekomst', EIM i.s.m. Rabobank en Conga, Zoetermeer, oktober 2007.

- Zzp'ers zijn dooreengenomen zeer positief als het gaat om hun kansen en mogelijkheden in de komende jaren. Meer dan 80% van de zzp'ers vindt dat de toekomst van het eigen bedrijf er prima uitziet.

Kansen

- Bij al deze kansen wijzen de zzp'ers vooral op de mogelijkheden van specialisatie die de ruimte voor het zzp-schap vergroten. Daarnaast wijzen zij op de voordelen van de eigen flexibiliteit. Juist deze flexibiliteit maakt dat zij diensten op maat kunnen aanbieden aan de klant, op maat wat betreft tijd, wat betreft invulling, wat betreft aanvullende service. Ook voor zakelijke opdrachtgevers kunnen dit zeer belangrijke overwegingen zijn.
- Een groot deel (60%) van de zzp'ers verwacht dat de omzet niet zal stijgen. Dit hangt ook samen met de omstandigheid dat veel zzp'ers al aan het plafond van hun mogelijkheden zitten. Zij hebben niet meer de mogelijkheid om nog meer opdrachten tot zich te nemen. Op peil blijven is daarmee ook een positief vooruitzicht.
- Over het algemeen zijn zittende zzp'ers zeer positief over de marktontwikkelingen als het gaat om de verbreding van het zzp-schap. Op verschillend niveau worden kansen gezien voor zittende en nieuwe zzp'ers, zoals:
  - De groeiende spanningen op de arbeidsmarkt: Ook de groeiende spanningen op de arbeidsmarkt worden gezien als een kans voor de zittende zzp'ers. Juist in geval van spanning op de arbeidsmarkt, die zeker ook voelbaar is voor uitvoerende werkzaamheden (installatie, bouw, zorg) kan men de eigen diensten gunstiger vermarkten.
  - De veranderingen in de bevolkingspiramide: De vergrijzing speelt de zzp'ers zeker in de kaart. De senior met een goed pensioen zal in de toekomst zeker meer klussen betaald willen laten uitvoeren dan deze zelf te doen. De senior zal ook eerder terugvallen op professionals dan op vrienden en familie. De senior wil zekerheid en kiest daarbij meer voor de kwaliteit van de zzp'er dan voor de onzekerheid van de beunhaas, aldus de zzp'ers die deelgenomen hebben aan de groepsdiscussie.
  - De veranderende markteisen: Er is een toenemende vraag naar kwaliteit en naar bijzondere diensten en producten (individueel maatwerk). Nu het bestedingspotentieel toeneemt, ontstaat er ook een markt voor persoonlijke high-end en high-tech diensten. Juist dan kan de zzp'er door zich te specialiseren en maatwerk te leveren nog meer zijn persoonlijke meerwaarde aan de individuele klant laten blijken.
  - Een groeiende emotiemarkt en beleveniseconomie: De consumenten willen steeds vaker verrast worden en willen meer emotionele zaken gehonoreerd zien. Persoonlijk comfort, verwennen, wellness en bewust kiezen voor gezond leven worden door veel zzp'ers gezien als nieuwe kansen voor de zzp'er. Juist de zzp'er zou invulling kunnen geven aan nieuwe persoonlijke diensten die hieruit kunnen voortvloeien.
  - Internet: Zeker door de zzp'ers in de zakelijke dienstverlening wordt internet gezien als een kans. Internet maakt het mogelijk nieuwe on-line diensten aan te bieden en de doelgroep beter te bereiken.

- De groei van de economie: De economie trekt aan, waardoor er meer vraag komt naar diensten van de zzp'er, in het bijzonder door de consument die weer meer te besteden krijgt.¹
- Op persoonlijk niveau (vanuit het perspectief van het eigen bedrijf) ziet men vooral betere kansen en mogelijkheden door en voor:
  - specialisatie en kwaliteit in dienstverlening (dienstverlening, zorg),
  - meer autonomie (dienstverlening),
  - beter, flexibelere benutting van de eigen tijd (zorg),
  - samenwerking met andere zzp'ers (voornamelijk in de bouw en installatie),
  - meer vaste netwerken, behouden van de vaste relaties (vooral in de bouw, de installatie en het vervoer),
  - betere afstemming van de beschikbare tijd tussen persoonlijke zaken en ondernemerszaken,
  - samenwerken met zzp'ers voor grotere projecten (bouw en installatie).

Bedreigingen

- Afgezien van persoonlijke zaken (gezondheid, leeftijd, kinderen, etc.) die genoemd zijn door de zzp'ers (in een groepsdiscussie), zien zzp'ers vooral bedreiging in:
  - de prijsdruk die grotere opdrachtgevers uitoefenen, ook van de zijde van de lokale overheid (vooral genoemd door zzp'ers in de overige dienstverlening en zorg);
  - de toenemende concurrentie van andere, nieuwe zzp'ers en goedkope arbeidskrachten uit de lagelonenlanden (bouw). Zeker de instroom van werkrachten uit de nieuwe lidstaten van de EU wordt gezien als bedreiging;
  - de regelgeving van de overheid t.a.v. de zorgmarkt en als uitvloeisel daarvan voor de wijze waarop de zzp'er toegang heeft tot de zorgmarkt;
  - de snelle ontwikkelingen in de eigen kernactiviteiten of op de eigen markt zoals ontwikkelingen in technologie, marktverhoudingen, concurrenten, nieuwe aanbieders, strategisch denken, regelgeving etc. Dit maakt een continu investeren in kennis noodzakelijk;
  - de regelgeving van de overheid wat betreft bijvoorbeeld het beoordelingscriterium om drie of meer opdrachtgevers per jaar te hebben. Er zijn zeker zzp'ers die gedurende langere tijd, soms meer dan één jaar, werken voor één opdrachtgever (voornamelijk genoemd in de zakelijke dienstverlening en in de bouw);
  - de hogere kosten van het zzp-schap (vanwege hogere premies voor de ziektekosten- en arbeidsongeschiktheidsverzekeringen) en de toenemende administratieve lasten, zo stellen vele van de zzp'ers in de groepsdiscussies. Deze aspecten worden vooral door zzp'ers in de bouw- en industrie-sector, het vervoer en de overige dienstverlening als bedreigend ervaren;
  - de groeiende eisen die grotere opdrachtgevers stellen aan zzp'ers betreffende kwaliteitsborging die de zzp'er biedt in de vorm van certificaten e.d. Verschillende zzp'ers (vooral in de installatiesector) zien dit als een bedreiging, maar aan de andere kant zien zij ook dat dit waardevol kan zijn om hen te onderscheiden van 'de beunhaas'.

¹ Het betreft hier gegevens die in 2006 verzameld zijn. Inmiddels is er duidelijk minder sprake van groei, waarmee dit argument in duidelijke mindere mate van kracht zal zijn.

4 Achtergrond inschakeling zzp'ers

4.1 Inleiding

In het vorige hoofdstuk is ingegaan op de vraag waarom zzp'ers ondernemer geworden zijn. In dit hoofdstuk bezien we waarom opdrachtgevers (bedrijfsleven) gebruik maken van zzp'ers.

Eerder onderzoek¹ gaf een beeld van de markt waarop zzp'ers zich bewegen:

- Consumenten en het MKB zijn duidelijk de belangrijkste klantgroepen voor zzp'ers. Meer dan de helft richt zich hierop. De zakelijke dienstverlening springt eruit op dit punt: het grootbedrijf en overheden zien de zzp'ers in deze sector ook als belangrijke klant, zij het nog steeds minder belangrijk dan MKB en consumenten.
- De aard van de klantenkring varieert naar sector. De zakelijke klantenkring is vooral van belang voor de zzp'ers in de bouwsector, de industriële sector, de vervoer-, opslag- en communicatiesector en de zakelijke dienstverlening. De consumenten zijn als opdrachtgever vooral van belang voor de zzp'ers in de sector overige dienstverlening. Maar ook zzp'ers in de industrie (lassers, installateurs) en de bouw (elektriciens, loodgieters, klusbedrijven) richten zich vaak op de consumentenmarkt.
- Het MKB is voor veel zzp'ers als opdrachtgever van groot belang. Zeven op de tien zzp'ers richten zich op het MKB als klant voor hun diensten.

Dit onderzoek van het EIM in samenwerking met Rabobank en Conga bevatte onder meer de resultaten van een enquête onder het 'overige MKB' - dat wil zeggen bedrijven in het midden- en kleinbedrijf (MKB, tot 100 werknemers) die niet zelf als zzp'er zijn aangemerkt - naar het samenwerken met en het oordeel over zzp'ers. De enquête is gehouden onder deelnemers aan het MKB-Beleidspanel, een panel van MKB-ondernemers die jaarlijks meedoen aan een drietal metingen met vragen over diverse actuele onderwerpen op het gebied van ondernemerschap. Aan elk van die metingen doen circa 2.000 ondernemers mee. Een van de metingen in 2007 bevatte specifiek op zzp'ers gerichte vragen en stellingen en vragen over zzp'ers aan het overige MKB (de opdrachtgevers).

Als aanvulling op het onderzoek naar het MKB als opdrachtgever voor zzp'ers zijn onder grote bedrijven en bureaus die bemiddelen tussen opdrachtgevers en zzp'ers² telefonische interviews gehouden over het inzetten van zzp'ers. De interviews bestrijken een breed spectrum van activiteiten: bouw, installatie, zorg, ICT, interim-management en overige activiteiten³. Daarbij kwamen ongeveer dezelfde onderwerpen aan de orde, zij het dat we een meer kwalitatieve insteek

¹ 'Van onbemind tot onmisbaar; de economische betekenis van zzp'ers nu en in de toekomst', EIM i.s.m. Rabobank en Conga, Zoetermeer, oktober 2007.

² Deze groep wordt in het vervolg aangeduid met de term 'overige opdrachtgevers'. Let wel: particuliere huishoudens zijn niet in het onderzoek betrokken omdat deze niet zo relevant zijn in het licht van de belangrijkste onderzoeksvragen.

³ Er is ook een interview gehouden met een onderdeel van de rijksoverheid waar gebruik wordt gemaakt van de diensten van rechtstreeks ingehuurd freelancers. Door andere geïnterviewden wordt gemeld dat door de rijksoverheid doorgaans alleen gebruik wordt gemaakt van freelancers via bemiddelingsbureaus.

gekozen hebben. Het onderzoek onder het MKB strekte zich ook uit tot bedrijven die géén gebruik maken van zzp'ers. De vraagstelling van dat onderzoek was daar mede op afgestemd. Voor de interviews onder grote bedrijven is een checklist opgesteld die meer specifiek is gericht op bedrijven die ervaring hebben met het inschakelen van zzp'ers. Omdat slechts een beperkt aantal interviews is gehouden, die bovendien kwalitatief van aard waren, worden over het grootbedrijf als opdrachtgever geen cijfers gepresenteerd.

De vragen van de checklist die voor de interviews is gebruikt, kunnen worden gerubriceerd in een drietal rubrieken:

- gebruik van zzp'ers
- werving van zzp'ers
- beeld van zzp'ers.

Net als bij de zzp'ers geldt ook voor de zakelijke opdrachtgevers dat de sector beroepsvervoer over de weg in hoofdstuk 6 nader belicht wordt.

Omdat verschillende methodes zijn toegepast voor de onderscheiden groepen opdrachtgevers zijn de resultaten niet altijd een-op-een vergelijkbaar. Een aantal vragen kan maar voor een van beide vragen goed beantwoord worden.

4.2 Gebruik van zzp'ers

Eerder onderzoek¹ liet zien dat ongeveer de helft van de bedrijven (opdrachtgevers in het MKB) externe arbeid heeft ingehuurd of werk heeft uitbesteed.

Tabel 4.1 Soorten 'externe' arbeidskrachten waarvan in 2006 gebruik is gemaakt; in procenten van het aantal 'overige MKB-bedrijven'

soort arbeidskracht	sector						totaal
	industrie	bouw	horeca	V-O-C	zakel. dnstv.	overige dnstv.	
	in procenten van het aantal 'overige MKB-bedrijven'						
geen	44	24	71	40	50	75	48
uitzendkrachten	21	28	12	10	13	5	16
inleen van andere bedrijven	18	26	9	19	14	3	16
zzp'ers	20	44	3	24	18	4	21
freelancers	6	8	4	8	12	6	9
nog andere arbeidskrachten	8	8	12	13	8	6	9

Bron: EIM-Beleidspanel meting 2007.

Met 75% komt dat in de bouw verreweg het meest voor, in de horeca (29% en de overige dienstverlening (25%) het minst. Tabel 4.1 geeft een overzicht van het gebruik per vorm van ingehuurde arbeid.

¹ 'Van onbemind tot onmisbaar; de economische betekenis van zzp'ers nu en in de toekomst', EIM i.s.m. Rabobank en Conga, Zoetermeer, oktober 2007.

Ook vrijwel alle overige opdrachtgevers die zijn geïnterviewd maken gebruik van - verschillende vormen van - arbeid niet in loondienst. Absolute zekerheid daaromtrent hebben de interviews niet opgeleverd. Dat heeft ermee te maken dat verschillende grote bedrijven een vergaande mate van autonomie verlenen aan bedrijfsonderdelen wat betreft het gebruik maken van arbeid naast het vaste personeel. Dat geldt vooral wat betreft het gebruik maken van zzp'ers, freelancers of gedetacheerde medewerkers. Sommige geïnterviewden maken zelf behalve van zzp'ers ook gebruik van andere vormen van arbeid niet in loondienst, andere geïnterviewden weten of denken dat andere onderdelen van het bedrijf dat wel doen, bijvoorbeeld in de vorm van uitzendkrachten. Ook de in hoofdstuk 2 beschreven begripsverwarring (zzp'er, freelancer, etc.) speelt een rol. Gemakshalve spreken we in dit hoofdstuk toch maar (alleen) over zzp'ers.

De interviews bij en een uitgevoerde zoekopdracht op enkele websites van bemiddelingsbureaus geven een zeer divers beeld van tot waar de rol van de bemiddelingsbureaus zich uitstrekt. Waar het ene bemiddelingsbureau zich beperkt tot het bij elkaar brengen van het aanbod van opdrachtgevers met het aanbod van zzp'ers of freelancers en zich niet inlaat met onderhandelen over en afsluiten van het contract en de facturering, laat het andere zich daarmee wel in. Er zijn ook bemiddelingsbureaus die onderscheiden vormen van dienstverlening bieden, onder dezelfde bedrijfsnaam of via gelieerde bureaus met eigen bedrijfsnaam.

In de bouw en de industrie blijkt het toch wat moeilijker om snel een geschikte zzp'er te vinden. 34 resp. 30% van de MKB-opdrachtgevers denkt moeite te hebben met het vinden van de juiste zzp'ers. Dit kan duiden op enige krapte aan beschikbare zzp'ers die voldoen aan de gewenste eigenschappen in deze sectoren. Het tegenovergestelde beeld biedt de overige dienstverlening. Bijna 100% van het MKB weet daar snel een zzp'er te vinden.

Er wordt door de bedrijven voor de werving van zzp'ers weinig gebruik gemaakt van bemiddelingsbureaus. De bemiddelingsbureaus op hun beurt geven aan dat zij wel voor grote bedrijven, zelfs zeer grote bedrijven, bemiddelen.

De meeste geïnterviewde bedrijven werven de zzp'ers rechtstreeks. Men gaat echter in veel gevallen niet steeds voor iedere klus op zoek, maar put uit een pool van zzp'ers die regelmatig werkzaamheden voor het bedrijf verrichten. Dit is zeker het geval wanneer men structureel gebruik maakt van zzp'ers, bijvoorbeeld voor het uitvoeren van specialistische werkzaamheden of in geval van outsourcing van bepaalde bedrijfsactiviteiten, maar het gebeurt ook bij bedrijven die regelmatig pieken kennen in de werkbelasting van het bedrijf en daarom gebruik maken van zzp'ers. Een dergelijke pool wordt wel aangevuld en ververs, niet zelden op voorspraak van zzp'ers die deel uitmaken van de pool, of men trekt zzp'ers aan die men bij uitvoering van werkzaamheden is tegengekomen. Gerichte werving van zzp'ers komt in deze gevallen ook voor, maar is meer aan de orde ingeval bedrijven zzp'ers zoeken voor projectmatige werkzaamheden of in geval van tekort aan eigen medewerkers.

Sommige geïnterviewden zeggen dat zzp'ers zich vanwege de naam van het bedrijf of vanwege de positie van het bedrijf op het door het bedrijf bestreken marktsegment zelf aanmelden. Dit biedt het bedrijf mogelijkheden geschikte zzp'ers uit dit aanbod toe te voegen aan de pool van zzp'ers waarop men een beroep kan doen.

4.3 Motieven inschakelen zzp'ers

Over het geheel genomen zijn de opdrachtgevende MKB-bedrijven positief als het gaat over hun relatie met de zzp'ers. Zij vinden zzp'ers over het algemeen vakbekwaam (64%). Het levert voor het merendeel van hen kostenvoordelen op (55%). Een belangrijk punt daarbij is dat veel MKB-bedrijven vanwege personeelskrapte een beroep moeten doen op een zzp'er (68%). De eerder genoemde argumenten om de zzp'er in te schakelen, te weten: een hogere efficiëntie en capaciteit als het nodig is, worden hiermee bevestigd.

Er zijn tussen de onderscheiden sectoren wel enige verschillen aan te geven:

- Het MKB-bedrijf in de sector overige dienstverlening vindt de zzp'ers veel minder vaak vakbekwaam (48%).
- Voor de V-O-C geldt het argument van personeelskrapte (vooral nog) duidelijk minder (40%). Zoals in hoofdstuk 6 aan de orde komt, is in het vervoer wel degelijk sprake van krapte, maar bestaan daar nog juridische bezwaren voor het inschakelen van zzp'ers. Vooral in de bouw en de industrie zien veel MKB-bedrijven zich genoodzaakt door personeelskrapte een beroep te doen op zzp'ers (in beide sectoren 77%).
- De MKB-bedrijven in de bouw zijn iets minder vaak overtuigd van de kostenvoordelen (50%).

Als regel ligt aan het gebruik maken van zzp'ers door overige opdrachtgevers een strategie ten grondslag; het gebeurt niet incidenteel. Er wordt een diversiteit aan overwegingen genoemd waarom gebruik wordt gemaakt van zzp'ers. Veel geïnterviewden noemen:

- inzet van gespecialiseerde vaklieden of van professionals (ook veel genoemd door het MKB);
- inzet voor projectmatige werkzaamheden.

Ook worden vaak de volgende overwegingen genoemd:

- inzet bij pieken in de werklast van het bedrijf;
- tekort aan (instroom van) medewerkers in loondienst (ook veel genoemd door het MKB).

Minder vaak genoemde overwegingen zijn:

- outsourcing van bepaalde bedrijfsactiviteiten;
- ruimere inzetbaarheid omdat regels voor arbeidstijden minder strikt zijn dan voor medewerkers in loondienst.

De vraag of er verschil is tussen werknemers en zzp'ers in toepassing van regels voor de arbeidsomstandigheden is alleen in de interviews aan de orde geweest met betrekking tot de bouw, de installatie en de zorg. De bedrijven in de bouw en de installatie hanteren wat betreft ARBO en veiligheid voor beide groepen dezelfde normen. Bedrijven die zzp'ers inzetten op bouw- of installatieprojecten eisen dat ook ingehuurde zzp'ers aan de VCA voldoen. Hetzelfde geldt - naar men aangeeft ook met het oog op de veiligheid - voor de arbeidstijden. Wat de arbeidstijden betreft, wordt in de zorg en de overige activiteiten als voordeel van het inzetten van zzp'ers genoemd dat zij niet gehouden zijn aan strikte regels, waardoor de inzetbaarheid groter is, hetgeen een voordeel is voor het leveren van 24-uurs dienstverlening.

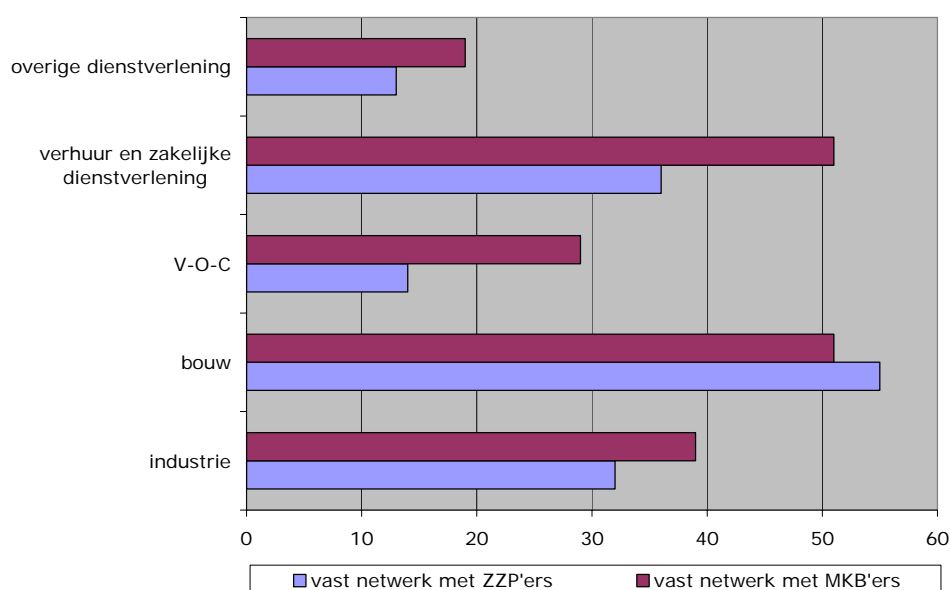
Het is niet ongebruikelijk dat bedrijven zowel van zzp'ers als van uitzendkrachten gebruik maken om te voorzien in de behoefte aan arbeid bij pieken in de werklast van het bedrijf of wanneer er sprake is van tekort aan (instroom van) medewerkers. In dergelijke gevallen bewandelt men alle wegen om aan arbeidskrachten te komen. Als een van de andere overwegingen aan de orde is (vakbekwaamheid, kostenvoordeel), lijkt het naast elkaar inzetten van zzp'ers of freelancers en uitzendkrachten minder gebruikelijk. In de enquête onder MKB-opdrachtgevers is niet ingegaan op deze afweging.

Slechts één van de geïnterviewde bedrijven heeft er bewust voor gekozen helemaal geen gebruik te maken van zzp'ers, en wel omdat de schaal van de opdrachten die men uitbesteedt zodanig groot is dat volgens het bedrijf alleen andere - kleinere - bedrijven de zekerheid van uitvoering conform de gewenste planning en kwaliteitsstandaard kunnen garanderen. Een ander bedrijf moest ervaren dat zich geen zzp'ers meldden voor de werkzaamheden waarvoor het bedrijf de werving van zzp'ers was gestart.

4.4 Samenwerking zzp'ers onderling en met opdrachtgevers

Veel zzp'ers werken samen met andere zzp'ers of met het (overig) MKB. In tegenstelling tot de samenwerking binnen het MKB met personeel is de samenwerking die zzp'ers met elkaar of het MKB aangaan veelal informeel. Er zijn - met uitzondering van enkele hechtere samenwerkingsverbanden binnen de klusbedrijven - geen echte formele samenwerkingsverbanden van zzp'ers. Wel zijn er vaak informele netwerken die ingezet worden om opdrachten te verkrijgen of grotere klussen uit te voeren. Zowel wat betreft de samenwerking met andere zzp'ers als wat betreft de samenwerking met het MKB maakt de zzp'er veelal gebruik van vaste netwerken (zie figuur).

Figuur 4.1 De inschakeling van vaste netwerken door zzp'ers naar sector in procenten

Bron: EIM (2007).

Voor zeer veel zzp'ers vormt het (overige) MKB een belangrijke doelgroep en samenwerkingspartner. Zo zegt bijna 70% van alle zzp'ers het MKB als doelgroep voor de activiteiten te zien. Verder stelt 40% van de zzp'ers dat zij meer dan de helft van hun omzet realiseren uit opdrachten van het MKB. Ook voert 44% van alle zzp'ers aan een vast netwerk van MKB-bedrijven te hebben waarvoor men opdrachten uitvoert.

Veel zzp'ers werken op enigerlei wijze voor het MKB. Zzp'ers hebben hiertoe vaste netwerken van MKB-bedrijven waarvoor zij opdrachten uitvoeren. Min of meer zou kunnen worden gesproken van een soort verticaal samenwerkingsverband tussen de MKB-bedrijven en de zzp'er waarbij het MKB-bedrijf stelselmatig een beroep doet op de zzp'ers in het eigen netwerk. Niet minder dan acht op de tien MKB-bedrijven blijven een beroep doen op dezelfde zzp'ers. Dergelijke informele verticale samenwerkingsverbanden komen vooral voor in de bouwsector, de industrie en de zakelijke dienstverlening. In deze sectoren hebben zeker vier op de tien zzp'ers een vast netwerk met MKB-bedrijven. De andere sectoren (Vervoer, opslag en communicatie (V-O-C) en Overige dienstverlening) blijven daar ver bij achter¹.

De redenen voor deze verschillen liggen vooral in de aard van de werkzaamheden en de doelgroep. Als men vooral werkzaamheden verricht voor de particulier, dan is samenwerking en netwerkvorming met het MKB niet echt nodig (zoals bij overige dienstverlening). Als men vooral diensten inbrengt binnen een project dat meer schakels kent (zoals in de industrie en de bouw veelal het geval is), dan is samenwerking met MKB en grootbedrijf juist zeer voor de hand liggend. Immers, zij zijn ook degenen die het werk verwerven en delen daarvan door middel van onderaanneming aan de zzp'ers uitbesteden. Ook als men zich juist sterk maakt met kennis en zich daarmee vooral op het MKB richt, is een goed netwerk met MKB-opdrachtgevers van groot belang.

De aard van het voortbrengingsproces en de positie van de zzp'er daarin enerzijds en anderzijds de mogelijkheid om de eigen kracht in een breed netwerk van opdrachtgevers te verankeren, vormen belangrijke stimuli voor zzp'ers om een vast netwerk met MKB-bedrijven te vormen of daarin te participeren.

Ook de grote bedrijven en de bemiddelingsbureaus doen zaken met samenwerkende zzp'ers. Het komt - breed verspreid over de verschillende activiteiten - voor dat bemiddelingsbureaus zich bezighouden met het plaatsen van ploegen of teams van zzp'ers. Ook hier is er verschil tussen activiteiten wat betreft het woordgebruik; in de bouw en de installatie spreekt men eerder van ploegen, in de zorg van teams en in de ICT van projectteams. Bij het interim-management zijn we het verschijnsel van samenwerkende freelancers niet tegengekomen.

¹ Het onderzoek beperkte zich tot zes sectoren. De horecasector was een van de zes, maar leverde te weinig waarnemingen op om afzonderlijk over te rapporteren. In het voorliggende onderzoek zijn wat meer sectoren betrokken.

4.5 Mate waarin tegen wil en dank voorkomt volgens opdrachtgevers

4.5.1 Ex-werknemers

Zowel geïnterviewden bij de bedrijven als bij de bemiddelingsbureaus kennen gevallen van ex-medewerkers die als zzp'er door de voormalige werkgever weer worden ingehuurd. Indien geïnterviewden dit hebben genoemd, is gevraagd hoe de verandering van de relatie van werkgever-werknemer naar opdrachtgever-opdrachtnemer in zijn werk is gegaan.

In de meeste gevallen gaat het volgens de geïnterviewden om medewerkers die er zelf voor gekozen hebben om als zzp'er aan de slag te gaan, bijvoorbeeld omdat men zo als vakman of professional meer kan verdienen, omdat men meer afwisseling in de werkzaamheden wil, omdat men de vrijheid van het zelfstandig ondernemerschap wil, of 'omdat anderen het ook doen'. Overigens heeft een van de bedrijven wel eens een zzp'er die het zelfstandig ondernemerschap bij nader inzien toch niet beviel weer in dienst genomen.

Het komt voor dat een bedrijf bepaalde werkzaamheden outsourcet en (een deel van) de medewerkers vervolgens weer als zzp'er inhuurt. De interviews leveren hiervan voorbeelden op in de bouw en de ICT. Kostenbesparing en verhoging van de productiviteit worden hiervoor als redenen genoemd. Het inhuren van ex-medewerkers als zzp'ers kan zowel rechtstreeks zijn als via de indirecte weg van outsourcing aan een ander bedrijf dat op zijn beurt weer zzp'ers inzet.

In de bouw is een voorbeeld genoemd van een bedrijf dat een volledige afdeling heeft opgeheven omdat het ziekteverzuim er extreem hoog was, om vervolgens de werkzaamheden aan zzp'ers uit te besteden. Tot die zzp'ers behoren enkele medewerkers van de opgeheven afdeling. Het feit dat opdrachtgevers bij het inhuren van zzp'ers niet te maken hebben met de problemen (kosten, productiviteitsverlies) van ziekte wordt overigens ook door bemiddelingsbureaus in hun op opdrachtgevers gerichte informatie (op de websites van de bureaus) nadrukkelijk onder de aandacht gebracht.

Voorbeelden van de indirecte inschakeling van zzp'ers zijn genoemd in de ICT waar systeemhuizen werkzaamheden van bedrijven overnemen, waarna medewerkers vervolgens in loondienst van of als freelancer voor het systeemhuis aan de slag gaan bij de ex-werkgever.

Volgens de geïnterviewden die hiermee ervaring hebben, moeten ex-medewerkers die worden ingehuurd als zzp'er - net als andere zzp'ers - ook andere klanten hebben, en dat lijkt ook daadwerkelijk het geval te zijn. Verschillende geïnterviewden bij de bedrijven zeggen overigens niet goed zicht te hebben op de overige activiteiten van de ingehuurde zzp'ers of freelancers. Wel heeft men de ervaring dat wanneer men een beroep doet op zzp'ers zij wel eens 'niet thuis geven'. Bemiddelingsbureaus lijken er wel op toe te zien dat de zzp'ers waarvoor men bemiddelt, voldoen aan de eis van verschillende opdrachtgevers.

Het is ook de verplichting die zzp'ers en freelancers hebben om in een jaar te werken voor ten minste enkele opdrachtgevers die worden genoemd als knelpunt bij het inschakelen van zzp'ers of freelancers: men kan niet altijd een beroep op de gewenste zzp'ers doen en men kan niet of moeilijk langlopende projecten uitvoeren met eenzelfde bezetting.

4.5.2 Zzp'ers die voorheen geen inkomen of een uitkering hadden

De vraag of zzp'ers worden ingehuurd die voorheen geen inkomen of een uitkering hadden, kan op basis van de interviews niet worden beantwoord omdat de geïnterviewden dat niet (meer) weten.

4.5.3 Pensioen of VUT

Alleen op het gebied van het interim-management zijn bij de geïnterviewden gevallen bekend van ge(pre)pensioneerden die als zzp'er aan de slag zijn gegaan. In de bouw en de installatie werkt men niet meer op hogere leeftijd, en dit lijkt ook het geval in de zorg. In de ICT heeft men met het vorderen van de leeftijd doorgaans niet meer de noodzakelijke actuele kennis om als zzp'er enige kans te maken.

4.5.4 Gebruik VAR

De meeste geïnterviewden weten dat het bedrijf als eis stelt dat de zzp'ers en freelancers aantonen dat zij beschikken over een VAR. Een enkele geïnterviewde is daar niet zeker van, omdat de afwikkeling van de formaliteiten van de overeenkomst door iemand anders wordt gedaan. De bemiddelingsbureaus eisen allemaal dat de zzp'ers aantonen dat zij beschikken over een VAR. Bemiddelingsbureaus ondersteunen nieuwe toetreders ook wel bij het aanvragen van een VAR. In de meeste gevallen gaat het om een VAR-wuo. Alleen in de ICT wordt wel melding gemaakt van zzp'ers met een VAR-dga.

Behalve een VAR is er nog een andere verplichting die zeer veel aan zzp'ers en freelancers wordt gesteld, namelijk dat zij een beroeps- of wettelijke aansprakelijkheidsverzekering hebben afgesloten. In de zorg signaleren we dat er ook wel wordt gevraagd naar een verklaring van goed gedrag.

Sommige bedrijven en bemiddelingsbureaus vragen een bewijs van inschrijving bij de Kamer van Koophandel en/of een BTW-nummer.

4.6 Oordeel opdrachtgevers over zzp'ers

De diverse resultaten duiden erop dat de zzp'er volledig is geaccepteerd door het 'andere' bedrijfsleven: men weet de zzp'er te vinden en zal die ook inschakelen als dat nodig mocht zijn.

Tabel 4.3 Beantwoording van stellingen over zzp'ers in % (MKB-opdrachtgevers)

Sector	<i>Mee eens (geheel of vrij- wel geheel)</i>	<i>Mee oneens (geheel of vrij- wel geheel)</i>
zzp'ers zijn niet meer weg te denken uit de economie	79	13
zzp'ers vervullen een nuttige smeeroliefunctie	72	18
zzp'ers veroorzaken prijsbederf in mijn sector	29	64
zzp'ers zijn lastige concurrenten voor mijn bedrijf	22	75
zzp'ers zijn over het algemeen vakbekwaam	64	20
er zijn veel zzp'ers in mijn sector	53	40

Bron: EIM.

Uit de tabel kan worden afgeleid dat het MKB in doorsnee positief oordeelt over de zzp'er. Zij onderschrijven in meerderheid het economische belang en de vakbekwaamheid van de zzp'er. Ook blijkt dat zij in meerderheid van oordeel zijn dat de zzp'er niet zorgt voor prijsbederf, en daarnaast vindt het merendeel van de MKB-bedrijven de zzp'er geen lastige concurrent. Tussen de onderscheiden sectoren zijn de verschillen beperkt, maar op een aantal punten het vermelden waard:

- Vooral binnen de zakelijke dienstverlening onderschrijven veel MKB-bedrijven (81%) de smeeroliefunctie van de zzp'er.
- In de sectoren bouw en overige dienstverlening wordt toch wat negatiever geoordeeld over de concurrentie van de zzp'ers. 50%, resp. 42% van de MKB-bedrijven in deze sectoren meent dat de zzp'er zorgt voor prijsbederf.
- In de bouw zijn de meeste ondernemers binnen het MKB (80%) van mening dat er veel zzp'ers actief zijn in de sector.
- In lijn met het voorgaande geven ook duidelijk meer ondernemers in de bouw en de overige dienstverlening (30% resp. 38%) aan dat zij last hebben van de concurrentie van de zzp'ers.

De vraag of ingehuurde zzp'ers echte ondernemers zijn, wordt door alle overige opdrachtgevers met 'ja' beantwoord. Als onderbouwing hiervoor worden aangevoerd:

- ze werken voor eigen risico;
- ze zijn zelf verantwoordelijk voor wat ze doen;
- ze kunnen aangeboden werkzaamheden afslaan;
- ze krijgen alleen betaald wanneer ze werken;
- ze moeten zelf de administratie doen;
- ze zijn zelf verantwoordelijk t.o.v. de instanties (de Belastingdienst);
- ze moeten zelf maatregelen nemen voor inkomen bij arbeidsongeschiktheid.

4.7 Toekomstvisie opdrachtgevers

Een belangrijk deel van het MKB (bijna 40%) wil in de toekomst vaker zzp'ers inschakelen. Daarbij geeft driekwart aan dat dit geen problemen hoeft op te leveren, want een zzp'er is snel gevonden. Hoewel al eerder aangegeven is dat in de bouw het vinden van de juiste zzp'er soms moeilijk is, springt deze sector er toch uit waar het gaat om de toekomstverwachtingen: 60% van de ondernemers in die sector geeft aan vaker een zzp'er te willen inschakelen.

In alle sectoren zijn de meeste MKB-bedrijven trouw aan hun 'eigen' zzp'ers. Zeer trouw zijn wel de MKB-bedrijven in de industrie en de V-O-C: negen op de tien MKB-bedrijven in deze sectoren zullen dezelfde zzp'ers blijven inschakelen.

De overige opdrachtgevers die iets hebben gezegd over hoe de toekomst er uit zal zien, denken dat in men in de toekomst zeker ook gebruik zal maken van zzp'ers of freelancers. Verschillende geïnterviewden denken dat dat in de toekomst meer zal gebeuren dan momenteel. Daarvoor worden als argumenten aangevoerd dat groei verwacht wordt van de orderportefeuille bij een krappere arbeidsmarkt, dat vaklieden steeds moeilijker te krijgen zijn, en dat steeds meer mensen er voor kiezen om als zelfstandige aan de slag te gaan. Nadere aanduiding van de mate waarin dit voor het bedrijf zal spelen, geeft men niet.

Daarmee is ook een indicatie gegeven van hoe de geïnterviewden de rol zien die zzp'ers en freelancers vervullen in de economie in meer algemene zin. Bezien vanuit bedrijfseconomisch perspectief vervullen zzp'ers (freelancers) voor de bedrijven vooral de rol van inbrenger van flexibele en daardoor goedkope, doorgaans gespecialiseerde of aanvullende arbeidskrachten.

5 Zzp-schap tegen wil en dank

5.1 Inleiding

Zoals al aangegeven in de inleiding van het rapport, is een van de zorgen met betrekking tot de toegenomen populariteit van het zzp-schap dat er mogelijk ook (steeds meer) situaties voorkomen dat zzp'ers onder enige vorm van dwang starten met hun onderneming. Vandaar dat in de analyses van de uitkomsten die zijn verkregen met de enquête onder zzp'ers ook specifiek aandacht is geschonken aan het verschijnsel 'zzp-schap tegen wil en dank'. In dit hoofdstuk geven we de uitkomsten hiervan weer.

Allereerst zullen we ingaan op de definitie van 'zzp'ers tegen wil en dank'. Hierbij presenteren we verschillende typen die kunnen worden onderscheiden. Vervolgens geven we voor elk van deze typen weer hoe vaak zij voor zijn gekomen binnen de groep zzp'ers die de enquête hebben ingevuld. Tot slot vergelijken we de kenmerken van de zzp'ers tegen wil en dank met de totaalgroep.

5.2 Typologie van 'zzp'ers tegen wil en dank'

In het inleidende hoofdstuk is al opgemerkt dat we op grond van de eerste fase tot een drietal typen 'zzp'ers tegen wil en dank' zijn gekomen. In het onderstaande zullen we deze drie typen kort beschrijven. Voor de verdere operationalisering van elk van de onderscheiden typen wordt verwezen naar de volgende paragraaf.

Type I. Gedwongen door voormalige werkgever

Zzp'ers die door hun voormalige werkgever zijn aangezet/gedwongen om zelfstandige te worden, hetzelfde werk verrichten als toen ze nog in loondienst waren en op vergelijkbare wijze aangestuurd worden. Naast het feit dat deze zelfstandigen voorheen in loondienst werkten, is er bij dit type een rol weggelegd voor de voormalige werkgever.

Type II. Gedwongen door slechte positie op arbeidsmarkt

Tot dit type worden gerekend zzp'ers die door hun slechte positie op de arbeidsmarkt zich min of meer gedwongen voelen om zzp'er te worden. Feitelijk gaat het hierbij dan om mensen aan de onderkant van de arbeidsmarkt die uit een uitkeringssituatie trachten te komen, geen kans maken op re-integratie via een reguliere baan en het ondernemerschap 'als laatste strohalm' zien. Dit type zzp'ers zag voor zichzelf geen ander alternatief (dan het zelfstandig ondernemerschap) om zelf inkomen te verwerven. Het is echter wel hun vrije keuze geweest om te trachten via het zzp-schap uit de uitkeringssituatie te komen (ze worden hiertoe niet gedwongen door de uitkeringsinstantie). De 'dwang' komt in dit geval dus niet van een werkgever of de uitkeringsinstantie, maar vanuit de arbeidsmarktpositie.

Tot dit type zullen overigens niet de uitkeringsgerechtigden behoren die via allerlei ondernemingsinitiatieven van uitkeringsinstanties (zoals gemeenten) ondernemer worden. In deze projecten wordt doorgaans op mogelijke kandidaten een vorm van selectie toegepast (zoals op motivatie, ondernemingsvaardigheden en dergelijke). De kans lijkt groter dat - mocht van dit type sprake zijn - deze uitkeringsgerechtigden juist buiten dergelijke initiatieven om de stap naar het ondernemerschap zetten.

Type III. Gedwongen door wettelijke regelingen

Wat dit laatste type betreft, gaat het om werknemers die verplicht met leeftijdspensioen/VUT moeten, maar nog graag door willen blijven werken bij hun werkgever. Het zzp-schap biedt in die gevallen een 'uitwijkmogelijkheid' om aan de slag te blijven bij hun voormalige werkgever. Ook hier zou sprake kunnen zijn van dezelfde werkzaamheden in dezelfde gezagsverhoudingen als ten tijde van loondienst. De 'dwang' zit hier dan in wettelijke regelingen voor leeftijdsontslag. Overigens heeft de werkgever de mogelijkheid om mensen na hun 65e jaar een (tijdelijk) contract aan te bieden.

5.3 Van definitie naar cijfer

Voor de drie hiervoor genoemde typen 'zzp'ers tegen wil en dank' zijn we in nauwe samenspraak met de opdrachtgever tot een verdere afbakening en operationalisering gekomen van elk van de hierboven onderscheiden typen. Op grond hiervan is berekend welk aandeel van de geraadpleegde zzp'ers tot elk van de typen 'zzp'ers tegen wil en dank' kunnen worden gerekend. In het onderstaande lichten we zowel de operationalisering als de verkregen resultaten nader toe. Bij de navolgende uitkomsten merken we op dat andere afbakeningen niet tot wezenlijk andere uitkomsten blijken te leiden. In de analysefase hebben we verschillende combinaties van variabelen doorgerekend.

Type I. Gedwongen door voormalige werkgever

In tabel 5.1 is weergegeven via welke stappen tot identificatie is gekomen van het type 'zzp'ers tegen wil en dank' die min of meer gedwongen zijn vanuit hun voormalige werkgever.

Een eerste voorwaarde die voor dit type zzp'ers geldt is dat zij direct voorafgaande aan hun zelfstandigheid **in loondienst** moeten hebben gewerkt. Van de 1539 zzp'ers die de vragenlijst hebben geretourneerd waren er 1077 die daarvoor in loondienst werkten. Bij zelfstandigen die vanuit bijvoorbeeld een opleiding of een uitkering zijn gestart, kan per definitie geen rol zijn weggelegd voor een werkgever.

Een tweede indicator die bij dit type van belang is, is de mate waarin de zzp'er voor de voormalige werkgever in feite precies **dezelfde werkzaamheden** verricht als daarvoor in loondienst. Met andere woorden: het werk is in principe hetzelfde gebleven, de arbeidsrechtelijke verbintenis is echter formeel vervangen door een opdrachtgever-opdrachtnemer relatie. Van de overgebleven 1077 respondenten die voorheen in loondienst werkten, bleken er 203 aan deze voorwaarde te voldoen.

Om ook de **mate van dwang** nog meer tot uitdrukking te laten komen, hebben we nog twee andere indicatoren in de analyses betrokken. Het gaat hierbij om de stellingen:

- mijn voormalige werkgever wilde mij alleen nog maar werk aanbieden als ik zelfstandig zou worden;
- het was niet mijn eigen vrije keuze om zelfstandig ondernemer te worden.

Als één of beide stellingen met 'ja' werd beantwoord door de resterende zzp'ers, dan werden deze respondenten tot het eerste type gerekend. Op deze wijze resteerden er nog 19 respondenten (slechts 1,2% van alle geraadpleegde zzp'ers in het onderzoek).

De afzonderlijke stappen om tot operationalisering te komen van dit eerste type 'zzp'ers tegen wil en dank', is in onderstaande tabel nog eens op gestructureerde wijze samengevat.

Tabel 5.1 Type I: Door werkgever gedwongen/aangezet

<i>Indicatoren</i>	<i>Absolute aantallen</i>	<i>% van zzp-ers vanuit loondienst (n=1.077)</i>	<i>% van totaal (n=1.539)</i>
Werkte voor zzp-schap in loondienst	1077	100,0%	70,0%
Doet voor voormalige werkgever zelfde werk als daarvoor	203	18,8%	13,2%
Werkgever wilde mij alleen nog werk aanbieden als ik zelfstandige zou worden OF het was niet mijn eigen vrije keus om zelfstandig ondernemer te worden	19	1,8%	1,2%
Totaal type I	19	1,8%	1,2%

Bron: Bureau Bartels.

Type II. Gedwongen door slechte positie op arbeidsmarkt

Op een min of meer vergelijkbare manier zijn we ook tot een nadere operationalisering van het tweede type 'zzp'ers tegen wil en dank' gekomen. Zoals hiervoor aangegeven, gaat het hierbij om zzp'ers die zich min of meer gedwongen voelden door hun slechte positie op de arbeidsmarkt.

Een eerste selectie criterium die voor dit type toegepast is, betreft de **uitkeringssituatie** voor de start van de onderneming. Als basisvoorwaarde geldt namelijk dat de respondenten voorafgaande aan het zzp-schap een uitkering hadden. In ons onderzoek voldeden 143 van 1539 respondenten hieraan.

Voor deze groep hebben we vervolgens bepaald welk deel hierbij aangaf dat zij geen alternatief zagen om zelf inkomen te verwerven. Hiermee wordt tot uitdrukking gebracht dat hun positie op de arbeidsmarkt hen in meer of mindere mate geen andere keus liet. Dit bleek voor 55 respondenten van toepassing te zijn. Op grond van deze twee stappen, is het aandeel van dit type 'zzp'ers tegen wil en dank' binnen de totale groep geraadpleegde zzp'ers vastgesteld op nog geen 4% (zie tabel 5.2).

Tabel 5.2 Type II: Door slechte positie op arbeidsmarkt gedwongen

<i>Indicatoren</i>	<i>Aantallen</i>	<i>% van zzp-ers vanuit uitkering (n=143)</i>	<i>% van totaal (n=1.539)</i>
Had voor zzp-schap een uitkering	143	100,0%	9,3%
Geen alternatief om inkomen te verwerven	55	38,5%	3,6%
Totaal type II	55	38,5%	3,6%

Bron: Bureau Bartels.

Type III. Gedwongen door wettelijke regels

Het derde en laatste type 'zzp'ers tegen wil en dank' dat we hebben onderscheiden, zijn de zzp'ers die door wettelijke regels (zoals pensioen/VUT) tot ondernemerschap zijn gedwongen. Dit type tegen wil en dank kan alleen bij oudere ondernemers voorkomen. Vandaar dat we als eerste afbakening alleen de ondernemers meegenomen die in 1946 of eerder zijn geboren. Dit zijn namelijk de ondernemers die de **VUT- of pensioenleeftijd** hebben bereikt. Hierbij ging het om in totaal 234 respondenten.

Als tweede stap hebben we alleen de zzp'ers meegenomen die **voorheen in loondienst werkten**. Alleen bij dit type arbeidsrelaties kan namelijk sprake zijn van wettelijke regelingen voor leeftijdspensioen. Tenslotte hebben we hiervan alleen respondenten geselecteerd die aangaven dat het zzp-schap de enige mogelijkheid was om na leeftijdsontslag voor de voormalige werkgever te blijven werken. Uit tabel 5.3 blijkt dat dit type slechts een aandeel van 0,3% van alle respondenten vertegenwoordigt.

Tabel 5.3 Type III: Door wettelijke regels (pensioen/vut) gedwongen

<i>Indicatoren</i>	<i>Aantallen</i>	<i>% van zzp-ers 62 jaar en ouder (N=234)</i>	<i>% van totaal (N=1539)</i>
Geboortjaar maximaal 1946 (62 jaar en ouder)	234	100,0%	15,2%
Werkte voor zzp-schap in loondienst	146	62,4%	9,5%
Zzp-schap was de enige mogelijkheid om na leeftijdsontslag voor voormalige werkgever te blijven werken	5	2,1%	0,3%
Totaal type III	5	2,1%	0,3%

Bron: Bureau Bartels.

5.4 Vergelijking met totaalgroep

In deze paragraaf besteden we aandacht aan de verschillen in de uitkomsten tussen de 'zzp'ers tegen wil en dank' en de totale groep geraadpleegde zzp'ers. We doen dit uitsluitend voor de typen I en II, zoals die hiervoor zijn afgebakend. Voor type III heeft een dergelijke exercitie geen zin, vanwege het feit dat slechts 5 respondenten tot dit type behoorden. De tabellen waarin de uitkomsten voor

deze groepen staan, zijn opgenomen in bijlage VII. Hierin zijn ook de uitkomsten opgenomen voor twee andere deelpopulaties als referentiegroep, namelijk de totale groep zzp'ers die voorafgaand aan het zzp-schap in loondienst werkten en de totale groep zzp'ers vanuit een uitkeringssituatie.

Bij een vergelijking van de uitkomsten moet er rekening mee worden gehouden dat het aantal waarnemingen voor de zzp'ers tegen wil en dank beperkt kan zijn. Dit betekent dat bij een beperkt aantal waarnemingen een antwoord van een respondent een grote invloed kan hebben op de percentages. Dit impliceert dat de gesignaleerde verschillen met de totaalscores voor de gehele groep respondenten met de nodige voorzichtigheid moeten worden gezien.

Op grond van de uitkomsten in Bijlage VII signaleren we voor **type I**:

- Vrouwen en hoger opgeleiden lijken binnen dit type iets oververtegenwoordigd te zijn.
- 'Zzp'ers tegen wil en dank' van dit type komen relatief vaker voor in de bouw en de industrie.
- Opvallend is de relatief lage score voor het startersmotief 'zelfstandige worden trok zeer aan' (21% versus 55% voor de totale groep en 60% voor de totale groep zelfstandigen die voorheen in loondienst werkten). De motieven 'niet echt een alternatief om inkomen te verwerven' en 'de enige mogelijkheid om (ook) voor de werkgever te blijven werken' scoren daarentegen beduidend hoger dan gemiddeld.
- Het aantal opdrachtgevers lijkt bij dit type zzp'er groter dan gemiddeld. Het aandeel respondenten dat voor meer dan 75% afhankelijk is van de belangrijkste opdrachtgever is een fractie hoger dan gemiddeld.
- Het aandeel respondenten binnen dit type dat actief klanten werft is gemiddeld. Dit geldt ook voor het aandeel respondenten dat over een VAR-verklaring beschikt.
- Voor relatief veel respondenten binnen dit type vormt de onderneming de enige inkomstenbron. Het netto-maandinkomen uit de onderneming lijkt iets hoger dan gemiddeld te zijn.
- Het aandeel respondenten dat kennis had over eventuele inkomensgevolgen bij langdurige ziekte en arbeidsongeschiktheid na uittreding uit loondienst was met 90% gemiddeld. Ook het aandeel respondenten dat hiervoor geen verzekering heeft afgesloten was vergelijkbaar met het aandeel voor de totale groep respondenten. Desondanks ervoer een veel groter aandeel respondenten binnen dit type dan gemiddeld de hoge verzekeringskosten als belangrijk knelpunt.
- De rol van de voormalige werkgever is bij dit type 'zzp'er tegen wil en dank' – zoals te verwachten viel – beduidend groter dan gemiddeld. Het aandeel respondenten waarbij de voormalige werkgever de zelfstandige op het spoor van zelfstandigheid heeft gebracht is beduidend hoger dan gemiddeld (50% versus 9%). Het aandeel respondenten waarbij de voormalige werkgever het jammer vond dat deze zelfstandig werd was daarentegen juist lager bij dit type (24% versus 40%). Ook werd in relatief veel meer gevallen door de voormalige werkgever een garantie voor één of meerdere opdrachten afgegeven (47% versus 10% gemiddeld).
- Opvallend is dat de groep respondenten binnen dit type over het algemeen meer dan gemiddeld tevreden is met het feit dat zij zelfstandig zijn (84% versus 75%). Het aandeel respondenten dat liever in loondienst werkt is dan ook klein: 6%. Blijkbaar heeft een groot aantal zelfstandigen binnen deze groep hun draai gevonden.

Voor **type II** levert de vergelijking met de totale groep respondenten en de totale groep uitkeringsgerechtigden het volgende beeld op:

- De groep 'zzp'ers tegen wil en dank' van type II bestaat uit een relatief groter aandeel mannen en relatief meer 50⁺-ers dan de totaalgroep.
- De verdeling over opleidingsniveau vertoont geen noemenswaardige afwijkingen van de totale groep zzp'ers die voorheen een uitkering genoten.
- 'Zzp'ers tegen wil en dank' van het type II zijn relatief vaker in de zakelijke dienstverlening te vinden.
- Bij de zelfstandigen binnen dit type worden geen positieve motieven voor de start genoemd.
- De afhankelijkheid van de belangrijkste opdrachtgever vertoont geen grote afwijkingen van de referentiegroepen.
- Dit type 'zzp'ers tegen wil en dank' is meer dan gemiddeld actief met het werven van klanten. Hierin wijkt zij overigens niet af van andere zelfstandigen die uit een uitkeringssituatie starten.
- Het aandeel zzp'ers zonder een VAR-verklaring is binnen dit type groter dan gemiddeld. Het patroon wijkt echter nauwelijks af van andere zelfstandigen die uit een uitkeringssituatie starten.
- Relatief veel zzp'ers binnen dit type ontvangen een inkomen van minder dan 1.250 euro netto per maand uit de onderneming. Het aandeel respondenten met daarnaast nog een uitkering is meer dan gemiddeld.
- Het aandeel zelfstandigen binnen dit type dat geen inkomen zal hebben bij ziekte of arbeidsongeschiktheid is beduidend hoger dan gemiddeld (60% versus 44% van de totale groep respondenten en 53% van alle zelfstandigen die uit een uitkeringssituatie zijn gestart).
- Een bovengemiddeld aandeel respondenten bij type II heeft naar eigen zeggen een onzekere inkomstsituatie bij onvoldoende werk en ervaart het binnenhalen van werk als moeilijk.
- Het aandeel respondenten dat ten tijde van de start (zeer) positief oordeelde over de stap naar ondernemerschap was binnen dit type lager dan gemiddeld (62% versus 82%). Iets soortgelijks geldt ook voor de beoordeling van de huidige situatie om zelfstandig te zijn (54% versus 75%). Bij dit type is het dan ook niet zo verwonderlijk dat een veel groter dan gemiddeld aandeel van de respondenten de voorkeur heeft voor werken in loondienst (34% versus 7%).

6 De sector beroepsvervoer over de weg

6.1 Inleiding

Zoals al aangegeven in de inleiding, is gaande het onderzoek het Ministerie van Verkeer en Waterstaat aangehaakt als opdrachtgever. De achtergrond daarvan was een amendement dat aangenomen is bij de behandeling van het wetsvoorstel Wet Wegvervoer Goederen in de Tweede Kamer, waarmee de eis van dienstbetrekking aangehouden wordt totdat een bevredigende oplossing is gevonden voor de bescherming tegen betaling onder het CAO-loon van de zzp-chauffeur zonder eigen vrachtauto. Op grond van de eis van dienstbetrekking moet de chauffeur in dienst zijn van de beroepsvervoerder of ingeleend worden via een aangewezen uitzendbureau. Een chauffeur mag niet als zzp'er zonder eigen vrachtauto voor een vergunninghouder rijden.

De minister van Verkeer en Waterstaat heeft aan de Tweede Kamer toegezegd aan te sluiten bij het onderzoek van SZW naar de positie van de zzp'er om meer gedetailleerde informatie over de sector beroepsvervoer over de weg te verkrijgen. Het ging daarbij grotendeels om dezelfde onderwerpen als behandeld in de voorgaande hoofdstukken. Specifiek voor de opdrachtgever is daar een vraag aan toegevoegd over de gevolgen van het laten vervallen van de eis van dienstbetrekking voor chauffeurs in het beroepsgoederenvervoer.

Aan dit verzoek is vormgegeven door het opnemen van een groter aantal zzp'ers in de steekproef van de enquête, en door het voeren van telefonische interviews met vertegenwoordigers van de branche (wegvervoer). In dit hoofdstuk wordt hiervan verslag gedaan.

6.2 Zelfstandigen zonder personeel (BB)

6.2.1 Inleiding

In het onderzoek is specifiek aandacht besteed aan de vraag in hoeverre zzp-schap tegen wil en dank voorkomt in de sector wegvervoer. Net als voor de analyse van het totale aantal waarnemingen hanteren we 3 typen 'zzp'ers tegen wil en dank'.

6.2.2 'Zzp'ers tegen wil en dank'

Type I. Gedwongen door voormalige werkgever

In tabel 6.1 hebben we voor de sector wegvervoer het aantal zzp'ers tegen wil en dank opgenomen die door hun voormalige werkgever zijn gedwongen (type I). Uit de analyse bleek dat van de 79 respondenten uit de sector wegvervoer er 49 voorafgaand aan het zelfstandig ondernemerschap in loondienst waren. Voor de analyse bij type I is dit de basisgroep.

Wanneer op een vergelijkbare manier als in het voorgaande hoofdstuk wordt meegenomen dat het werk ook vergelijkbaar dient te zijn als destijds in loondienst, dan resteren er nog 9 waarnemingen. In tabel 6.1 staat ook weergegeven met welke indicatoren de **mate van dwang** door de voormalige werkgever tot uitdrukking wordt gebracht. Bij toepassing van dit berekeningsmodel voor type I

blijft er voor de sector wegvervoer geen enkele zzp'er over die aan de definitie voldoet. Ook bij de analyse voor de totaalgroep was het aandeel zzp'ers tegen wil en dank volgens definitie I zeer laag (zie tabel 5.1). Hieruit bleek namelijk dat een kleine twee procent van de zzp'ers die vanuit loondienst zijn gestart tot type I behoorde.

Tabel 6.1 Type I: Door werkgever gedwongen/aangezet

<i>Indicatoren</i>	<i>Aantallen</i>	<i>% van zzp-ers in loondienst wegvervoer (N=49)</i>	<i>% van totaal wegvervoer (N=79)</i>
Werkte voor zzp-schap in loondienst	49	100,0%	62,0%
Doet voor voormalige werkgever zelfde werk als daarvoor	9	18,4%	11,4%
Werkgever wilde mij alleen nog werk aanbieden als ik zelfstandige zou worden OF het was niet mijn eigen vrije keus om zelfstandig ondernemer te worden	0	0%	0%
Totaal type I voor wegvervoer	0	0%	0%

Bron: Bureau Bartels.

Type II. Gedwongen door slechte positie op arbeidsmarkt

De uitkomsten voor het wegvervoer voor de tweede groep zzp'ers tegen wil en dank (gedwongen door slechte positie op de arbeidsmarkt) zijn in tabel 6.2 opgenomen. Van de 79 respondenten uit het wegvervoer hadden er 7 voorafgaand aan het ondernemerschap een uitkering. Drie van hen gaven aan dat het ontbreken van een alternatief om inkomen te verwerven de belangrijkste reden was voor het zzp-schap. Dit is een aandeel van 3,8%, zodat de uitkomsten voor wegvervoer redelijk in lijn liggen met de uitkomsten in het voorgaande hoofdstuk.

Tabel 6.2 Type II: Door positie arbeidsmarkt/uitkering gedwongen

<i>Indicatoren</i>	<i>Aantallen</i>	<i>% van zzp-ers vanuit uitkering wegvervoer (N=7)</i>	<i>% van totaal wegvervoer (N=79)</i>
Had voor zzp-schap een uitkering	7	100,0%	8,9%
Geen alternatief om inkomen te verwerven	3	42,9%	3,8%
Totaal type II voor wegvervoer	3	42,9%	3,8%

Bron: Bureau Bartels.

Type III. Gedwongen door wettelijke regels

Tot slot is ook voor het wegvervoer ook de derde groep 'zzp'ers tegen wil en dank' berekend, namelijk zij die door wettelijke regels rondom VUT/pensioen gedwongen zijn om als zelfstandige door te blijven werken. Analoog aan de aanpak zoals die in het voorgaande hoofdstuk is gepresenteerd, komen we als volgt tot de berekening van de mate waarin dit type in het goederenvervoer voorkomt (zie tabel 6.3). Van de 79 respondenten uit het wegvervoer waren er 15 met een ge-

boortejaar van 1946 of eerder. Hiervan werkte 8 respondenten voorheen in loondienst. Geen enkele van deze respondent voldeed aan de voorwaarde dat het zzp-schap de enige mogelijkheid was om na leeftijdontslag voor de voormalige werkgever te kunnen blijven werken.

Tabel 6.3 Type III: Door wettelijke regels (pensioen/vut) gedwongen

<i>Indicatoren</i>	<i>Aantallen</i>	<i>% van zzp-ers 62 jaar en ouder wegvervoer (N=15)</i>	<i>% van totaal wegvervoer (N=79)</i>
Geboortejaar maximaal 1946 (62 jaar en ouder)	15	100,0%	19,0%
Werkte voor zzp-schap in loondienst	8	53,3%	10,1%
Zzp-schap was de enige mogelijkheid om na leeftijdsontslag voor voormalige werkgever te blijven werken	0	0%	0%
Totaal type III voor wegvervoer	0	0%	0%

Bron: Bureau Bartels.

6.3 Opdrachtgevers

6.3.1 Inleiding

Aanvullend op het algemene onderzoek onder opdrachtgevers van zzp'ers zijn speciale interviews gehouden met (potentiële) opdrachtgevers in de sector beroepsgoederenvervoer over de weg. De achtergrond hiervan is de discussie over het laten vervallen van de eis van dienstbetrekking voor chauffeurs in het beroepsgoederenvervoer. Onder de huidige regelgeving moet namelijk elke vrachtwagenchauffeur in het beroepsgoederenvervoer in het bezit zijn van een verklaring van dienstbetrekking. Deze wordt ook wel de werkgeversverklaring genoemd. Een transportonderneming is verplicht deze verklaring op te stellen voor alle chauffeurs die bij de onderneming in loondienst zijn. De verklaring van dienstbetrekking is het bewijs dat de chauffeur:

- een arbeidsovereenkomst heeft met een transportbedrijf met een geldige vergunning voor het beroepsvervoer;
- vervoer verricht voor rekening en risico van een onderneming met vergunning;
- in dienst is van een onderneming met vergunning.

Daarnaast kunnen ondernemingen in het beroepsgoederenvervoer chauffeurs inzetten die beschikken over een verklaring van dienstbetrekking met een uitzendbureau dat voor het uitzenden van personeel toestemming heeft van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat.

De vraag is of ondernemingen in het beroepsgoederenvervoer na afschaffing van de eis van dienstbetrekking zouden overwegen om zzp'ers (zelfstandige ondernemers die chauffeursdiensten aanbieden) in te huren. De telefonische interviews zijn gehouden met zowel kleine als grote bedrijven, verspreid over verschillende deelmarkten binnen de transportsector.

Ter voorbereiding op de interviews heeft een gesprek plaatsgehad met Transport en Logistiek Nederland teneinde nader geïnformeerd te raken over de discussie omtrent de afschaffing van de eis van dienstbetrekking.

In de interviews zijn de volgende vragen aan de orde gesteld:

- In welke mate maakt men op dit moment gebruik van uitzendkrachten en zzp'ers? Waarvoor worden zij ingeschakeld? Hoe worden zij geworven?
- Zou men als de eis van dienstbetrekking wordt afgeschaft gebruik maken van zzp'ers? In welke situaties zou men de voorkeur geven aan zzp'ers en in welke situaties aan uitzendkrachten?
- Zou men bereid zijn mee te werken aan afspraken binnen de sector over bescherming van zzp'ers tegen de risico's van betaling onder het CAO-loon?
- Hoe zou men zich opstellen ten aanzien van het voorkomen van het ontstaan van 'oneigenlijke zzp'ers'?

6.3.2 Gebruik van arbeid niet in loondienst

Vrijwel alle geïnterviewde transportbedrijven maken wel gebruik van flexibele arbeidskrachten als chauffeur. De meest genoemde reden om dat te doen is het opvangen van pieken en dalen in de vraag naar transport enerzijds en van pieken en dalen in de beschikbare capaciteit aan chauffeurs in vaste dienst anderzijds. Grote bedrijven houden daarvoor ook wel een zekere mate van overcapaciteit aan chauffeurs aan. Ook wordt wel gebruik gemaakt van parttime chauffeurs die bij het bedrijf in dienst zijn en die op oproepbasis beschikbaar zijn.

Zowel in de kring van grote als kleine bedrijven wordt (behalve van de genoemde oplossingen) gebruik gemaakt van uitzendkrachten. Niet alle bedrijven maken daar echter gebruik van. Een belangrijke reden om dat niet te doen, wordt gevormd door het ontbreken van de juiste kennis, vaardigheden en ervaring voor het uitvoeren van specifieke vormen van transport bij uitzendkrachten. Enkele bedrijven verwachten een te hoog afbreukrisico (in de relatie met klanten) en schaderisico te lopen indien transporten door uitzendkrachten zouden worden uitgevoerd.

Ook wordt van het gebruik van uitzendkrachten afgezien omdat er sprake is van een een-op-een relatie tussen auto en chauffeur: elke chauffeur heeft zijn eigen auto ('de chauffeur woont in zijn auto'). In voorkomend geval inzetten van invalkrachten van het eigen bedrijf geeft dan minder problemen, maar het komt voor dat het bedrijf 'de auto stil laat staan' als de vaste chauffeur niet beschikbaar is.

In de kring van de kleine zelfstandige transportondernemers (eigen rijders, zzp'ers met een eigen auto) wordt wel gepoold om aan de schommelingen in de vraag naar transport te kunnen voldoen.

Bedrijven die meer structureel van uitzendkrachten gebruik maken, maken veelal afspraken met een of meer uitzendbureaus over welke chauffeurs zullen worden ingeschakeld, of ten minste over de kwalificaties waaraan de chauffeurs moeten voldoen. Het is dan de opdracht aan het uitzendbureau de juiste uitzendkrachten te leveren.

Uit de interviews is ook naar voren gekomen dat ook nu al gebruik wordt gemaakt van zzp'ers zonder eigen auto. Een enkel bedrijf doet het zelf, anderen zeggen dat collega-bedrijven dat doen. Ook vanuit de kring van kleine zelfstan-

dige transportondernemers komt het signaal dat de inzet van zzp'ers een geaccepteerd goed is geworden en dat hiertegen niet wordt opgetreden.

De zzp'ers beschikken volgens de desbetreffende geïnterviewde bedrijven over een VAR-verklaring alsmede over een bewijs van inschrijving bij de Kamer van Koophandel. Volgens een van de geïnterviewden beschikken deze zzp'ers ook over een vervoersvergunning (daarvoor is het niet vereist dat de onderneming een eigen auto heeft). Er wordt nauwlettend toegezien op het bezit van de juiste papieren. Dit om het bedrijf te vrijwaren van problemen, vooral op het gebied van premieheffing.

Zzp'ers zetten zich volgens bedrijven die daarvan gebruik maken beter in dan uitzendkrachten. Bovendien gelden voor deze groep geen beperkende bepalingen ten aanzien van de arbeidstijden. De kosten voor het inschakelen van zzp'ers zouden op vergelijkbaar niveau liggen als voor uitzendkrachten. Net als ten aanzien van uitzendkrachten hebben de bedrijven hier de voorkeur voor het inschakelen van steeds dezelfde zzp'ers. Dat zzp'ers niet steeds beschikbaar kunnen zijn wordt erkend, maar niet als probleem ervaren.

Een van de geïnterviewden die geen gebruik maakt van zzp'ers verwacht dat men op basis van de ketenaansprakelijkheid zal worden aangesproken indien wel gebruik zou worden gemaakt van zzp'ers.

Er wordt opgemerkt dat eventuele problemen ten aanzien van de controle op en aansprakelijkheid voor de naleving van de rij- en rusttijden indien eigen chauffeurs en zzp'ers afwisselend op dezelfde auto rijden met de invoering van elektronische tachograaf en de chauffeurspas tot het verleden behoren.

6.3.3 Verwacht gebruik van zzp'ers

Bedrijven die in principe geen gebruik maken van andere dan eigen chauffeurs verwachten ook als de eis van dienstbetrekking zou komen te vervallen daar geen gebruik van te zullen maken. De keuze voor uitsluitend eigen chauffeurs is een welbewuste keuze.

Er zijn bedrijven die nu nog geen gebruik maken van zzp'ers die verwachten wel van zzp'ers gebruik te zullen gaan maken als de eis van dienstbetrekking zou komen te vervallen. Zij zullen elke verruiming van de mogelijkheden om de beschikbaarheid van chauffeurs beter te kunnen afstemmen op de behoefte aan grijpen. Wellicht dat er dan voorkeur aan zzp'ers zal worden gegeven boven uitzendkrachten. Vooralsnog ziet men het vooral als een extra mogelijkheid om te kunnen voorzien in de behoefte aan chauffeurscapaciteit.

Hierbij wordt door een van de geïnterviewden wel de vraag opgeworpen waar de zzp'ers dan vandaan zouden komen: komen er minder chauffeurs in loondienst, minder chauffeurs op uitzendbasis of minder eigen rijders, of komt er opeens extra aanbod van chauffeurs?

Als het gaat om de keuze tussen zzp'ers en uitzendkrachten gaat de voorkeur uit naar zzp'ers. Men gaat er algemeen van uit dat zzp'ers doorgaans beter gekwalificeerd zijn en zeker betere prestaties leveren. Daarnaast zou het met zzp'ers eenvoudiger zijn om zich te omringen met een vaste groep waaruit men kan putten. Dit is overigens in het voordeel van alle betrokkenen.

Er wordt verwacht dat wat de afstemming van de bezetting op de behoefte betreft grotere discrepanties zullen optreden als de nieuwe regels ten aanzien van de arbeidstijden volledig in werking zijn getreden. Omdat de 48-urige werkweek niet geldt voor zzp'ers verwacht men met zzp'ers een betere planning te kunnen realiseren. Deze verwachting wordt vooral uitgesproken door bedrijven die vinden dat er nu een groot tekort aan chauffeurs is.

In de kring van zzp'ers met een eigen auto wordt een negatief standpunt vernomen ten opzichte van de afschaffing van de eis van dienstbetrekking, omdat men daardoor een grotere concurrentie verwacht. Deze zzp'ers worden namelijk ook ingeschakeld bij pieken en dalen bij transportbedrijven. Daarnaast zou de markt voor 'losse vrachten' ook betreden kunnen worden door grotere transportbedrijven die hiervoor door zzp'ers bemande auto's gaan inzetten.

Er komen aan de andere kant echter ook signalen uit de kring van kleine zelfstandige ondernemers dat men afschaffing van de eis van dienstbetrekking zou verwelkomen omdat het nu moeilijk of onmogelijk is om tijdens vakantie of ziekte een vervanger in de vorm van een zzp'er op de auto te zetten.

6.3.4 Meewerken aan afspraken ter voorkoming van onderbetaling

De vraag of men bereid zou zijn mee te werken aan sectorbrede afspraken ter voorkoming van onderbetaling van zzp'ers is alleen voorgelegd aan de bedrijven die positief staan tegenover het gebruik maken van zzp'ers.

Men heeft eigenlijk geen mening over het al dan niet meewerken aan dergelijke afspraken. Dat komt in de eerste plaats doordat men het gevaar van onderbetaling niet ziet. Waarom zouden in een markt van schaarste de zzp'ers genoegen nemen met lagere betaling? Bedrijven die nu al gebruik maken van zzp'ers betalen ook niet minder (namelijk ongeveer op het niveau van uitzendkrachten).

Ten tweede wordt de vraag opgeworpen wat betaling op CAO-niveau inhoudt: een bedrag per uur dat gelijk ligt aan het netto-uurloon van een chauffeur in loondienst, en zou dat dan zijn inclusief toeslagen en rekening houdend met vakantie e.d., of de bruto-uurloonkosten voor een chauffeur in loondienst?

Ten derde is de vraag door wie en op welke wijze de betaling van zzp'ers gecontroleerd zal worden: moet elke overeenkomst aan een instantie worden opgestuurd? Controleert die instantie dan de feitelijk gemaakte uren? Moet de zzp'er de overeenkomst op zak hebben en bij inspectie kunnen tonen?

6.3.5 Voorkomen van zzp-schap tegen wil en dank

Het vraagstuk van het zzp-schap tegen wil en dank wordt door de opdrachtgevers als buiten de orde gekwalificeerd, en wel vanwege de bestaande schaarste aan chauffeurs. Zzp'ers zouden gemakkelijk aan opdrachten kunnen komen. Er zou eerder risico zijn voor de opdrachtgevers: hoe komen zij op het moment dat zij nodig zijn aan zzp'ers en slaagt men erin om een groep van zzp'ers aan het bedrijf te binden?

Eigen chauffeurs aanzetten tot de stap naar zzp'er zal geen van de geïnterviewden doen. Een enkele geïnterviewde denkt wel dat er andere bedrijven zijn die dat mogelijk zullen overwegen, zeker als de schaarste aan chauffeurs zou verdwijnen.

Door verschillende geïnterviewden wordt - los van de eigen positie in deze - naar voren gebracht dat het voor transportbedrijven aantrekkelijk zou zijn om niet

meer (uitsluitend) met chauffeurs in loondienst te werken maar (deels) met zzp'ers. Het bedrijf zou aldus van veel rompslomp op het gebied van regelgeving en administratie worden verlost.

Het gebruik maken van zzp'ers komt volgens verschillende geïnterviewden mogelijk in een ander perspectief als de bedrijven in de transportsector de consequenties hebben ervaren van de invoering van de 48-urige werkweek voor chauffeurs in loondienst. De 48-urige werkweek beperkt, of bemoeilijkt op zijn minst, de inzetbaarheid van chauffeurs in loondienst terwijl zzp'ers als zelfstandige ondernemers niet te maken hebben met regelgeving ten aanzien van de arbeidstijd.

BIJLAGE I Geraadpleegde sleutelpersonen

de heer R. van der Wel	AWVN
de heer G. Werkhoven	Bouwend Nederland
mevrouw F. Madani	CNV Vakcentrale
de heer F. Heessels	DWI Amsterdam (project eigen werk)
de heer H. Westerhof	FNV ZBo
mevrouw M.A.S. van Noort	FNV Zelfstandigen
de heer Van den Haselkamp	Gemeente Utrecht, Bureau Zelfstandigen
mevrouw L. Smit	MKB-Nederland
de heer R. Masselink	Platform Zelfstandige Ondernemers
mevrouw S. Kraaijenoord	Transport en Logistiek Nederland
de heer L. Ceelen	Transport en Logistiek Nederland
de heer prof.dr. L. Stevens	(voorheen) Erasmus Universiteit Rotterdam

BIJLAGE II Selectie sectoren en branches met zzp'ers

Tabel III.1 Sectoren waarin wel en geen zzp'ers voorkomen

<i>In deze sectoren mogelijk zzp'ers</i>	<i>In deze sectoren geen zzp'ers</i>
	011 Akker- en tuinbouw
	012 Fokken en houden van dieren
	013 Akker- en/of tuinbouw in combinatie met het fokken en houden van dieren
014 Hoveniersbedrijven en dienstverlening voor de landbouw (geen veterinaire diensten)	
015 Jacht	
02 Bosbouw en dienstverlening voor de bosbouw	
05 Visserij, kweken van vis en schaaldieren	
	10 Turfwinning
	111 Aardolie- en aardgaswinning
112 Dienstverlening voor de aardolie- en aardgaswinning	
	14 Winning van zand, grind, klei, zout e.d.
15 t/m 37 Industrie	
	40 Productie en distributie van en handel in
	41 Winning en distributie van water
45 Bouwnijverheid	
50 Handel in en reparatie van auto's en motorfietsen; benzineservicestations	
511 Handelsbemiddeling	
	512 t/m 519 Groothandel
	521 t/m 526 Detailhandel
527 Reparatie van consumentenartikelen (geen auto's en motorfietsen)	
	55 excl. 5552 Horeca excl. catering
5552 Catering (o.a. party-catering, traiteurs, uitzending van snacks en eetwaren aan particulieren, bezorgdiensten zoals Domino's Pizza, Original Pizza Company e.d.)	
	601 Vervoer per spoor
602 Vervoer over de weg	
	603 Vervoer via pijpleidingen
	611 Zeevaart
612 Binnenvaart	
62 Vervoer door de lucht	
63 Dienstverlening t.b.v. het vervoer	
64 Post, telecommunicatie en internet	

<i>In deze sectoren mogelijk zzp'ers</i>	<i>In deze sectoren geen zzp'ers</i>
652 Hypotheekbanken, bouwfondsen, financie- rings- en participatiemaatschappijen, wisselma- kelaars e.d. kredietverleners	651 Geldscheppende financiële instellingen
67 Financiële beurzen, effectenmakelaars, assu- rantietussenpersonen, administratiekantoren voor aandelen, waarborgfondsen e.d.	66 Verzekeringswezen en pensioenfondsen (geen verplichte sociale verzekeringen)
70 Verhuur van en handel in onroerend goed	
71 Verhuur van transportmiddelen, machines en werktuigen zonder bedienend personeel en van overige roerende goederen	
72 Computerservice- en informatietechnologie- bureaus e.d.	
73 Speur- en ontwikkelingswerk	
74 Overige zakelijke dienstverlening	
80 Onderwijs	75 Openbaar bestuur, overheidsdiensten en verplichte sociale verzekeringen
85 Gezondheids- en welzijnszorg	
90 Milieudienstverlening	
921 Activiteiten op het gebied van film en video	91 Werkgevers-, werknemers- en beroepsor- ganisaties; levensbeschouwelijke, politieke en overige ideële organisaties e.d.
922 Radio en televisie	
923 Overig amusement en kunst	
924 Pers- en nieuwsbureaus; journalisten	
925 Culturele uitleencentra, openbare archieven, musea, dieren- en plantentuinen; natuurbehoud	
92643 Zeil- en surfscholen	926 Sport, uitgezonderd 92643, 92651, 92652, 92653, 92655,
92651 Beroepssportlieden	
92652 Sportinstructeurs	
92653 Sportscholen (geen zeil- en surfscholen)	
92655 Organiseren van sportevenementen	
927 Overige recreatie	
93 Overige dienstverlening	95 Particuliere huishoudens met personeel in loondienst
	99 Extraterritoriale lichamen en organisaties

Bron: EIM op basis van branche-indeling CENDRIS.

BIJLAGE III Berekening aantal zzp'ers in detail

	Alle sectoren		Geselecteerde sectoren zzp	
	Totaal aantal bedrijven	Bedrijven zonder werknemers	Totaal aantal bedrijven	Bedrijven zonder werknemers
Totaal SBI '93	746365	413765	514935	286890
A Landbouw, jacht en bosbouw	93365	73375	14180	9070
01 Landbouw en jacht	92835	73020	13615	8685
014 Dienstverlening t.b.v. de landbouw			13615	8685
01411 Hoveniersbedrijven			5840	3515
01412 Dienstverlening v akker-, tuinbouw			6505	4080
0142 Dienstverlening t.b.v. veeteelt			1275	1090
015 Jacht			35	25
02 Bosbouw; dienstverlening v bosbouw	530	360	530	360
B Visserij	720	330	720	330
05 Visserij, kweken vis, schaaldieren	720	330	720	330
05011 Zee- en kustvisserij			455	205
C Delfstoffenwinning	215	65	45	15
10 Turfwinning	5	0	UIT	UIT
11 Aardolie- en aardgaswinning	75	30	45	15
112 Dienstverlening olie-, gaswinning			45	15
D Industrie	46605	19850	46605	19850
15 Voedingsmiddelen-, drankenindustrie	4500	780	4500	780
1581 Broodfabr, brood-, banketbakkerij			2425	210
16 Tabakverwerkende industrie	20	0	20	0
17 Textielindustrie	1405	665	1405	665
1740 Textielwarenindustrie (ex kleding)			740	330
18 Kleding- en bontindustrie	1275	905	1275	905
1822 Bovenkledingindustrie			975	725
20 Hout-, kurk- en rietwarenindustrie	2005	850	2005	850
20301 Houten deuren-, ramen-, kozijnenindustrie			745	255
2051 Overige houtwarenindustrie			485	315
21 Papier(waren)- en karton(waren)industrie	425	75	425	75
22 Uitgeverij, drukkerij, reproductie	6485	2865	6485	2865
221 Uitgeverijen			2855	1580
2211 Uitgeverijen van boeken e.d.			1190	710
2213 Uitgeverijen van tijdschriften			845	370
2214 Uitgeverijen van geluidsopnamen			435	330
222 Drukkerijen en verwante activiteit			3400	1115
22226 Overige drukkerijen			1630	465
2224 Grafische reproductie, zetterijen			510	275
23 Aardolie-, steenkoolverwerkend industrie	35	10	35	10
24 Chemische industrie	815	190	815	190
25 Rubber-, kunststofverwerkende industrie	1010	190	1010	190
26 Glas-, aardewerk-, cement, kalkindustrie	1615	750	1615	750
2612 Vlakglasbewerkende industrie			270	205
27 Basismetalaalindustrie	290	80	290	80
28 Metaalproductenindustrie	7825	3160	7825	3160
2811 Constructiewerkplaatsen			1950	490
2875 Overige metaalproductenindustrie neg			585	270
29 Machine- en apparatenindustrie	4525	1490	4525	1490
291 Motoren-, pompen-, appendage-industrie			680	240
2924 Industr v ov machine algem gebruik			905	330
2932 Landbouwmachine-, -werktuigenindustrie			910	340
30 Kantoormachine- en computerindustrie	205	125	205	125
31 Overige elektr apparatenindustrie	995	385	995	385
32 Audio-, video-, telecomm-app industrie	425	200	425	200
33 Medische en optische apparatenindustrie	2290	915	2290	915
33101 Tandtechnische bedrijven			950	355
33102 Medische en orthopische app industrie			580	230
34 Auto-, aanhangwagen-, opleggerindustrie	660	170	660	170
35 Overige tansportmiddelenindustrie	1540	770	1540	770
3511 Bouw, rep v schepen, booreilanden			475	210
3512 Bouw v sport- en pleziervaartuigen			845	470
36 Meubel- en overige industrie neg	7810	5110	7810	5110
3611 Zitmeubelindustrie			1630	1025
36121 Interieurbouw			2105	1450
3614 Overige meubelindustrie			1330	870

	Alle sectoren		Geselecteerde sectoren zzp	
	Totaal aantal bedrijven	Bedrijven zonder werknemers	Totaal aantal bedrijven	Bedrijven zonder werknemers
3622 Sieradenindustrie (ex. imitatie-)			705	545
3650 Spell- en speelgoedindustrie			310	235
3661 Imitatiesieradenindustrie			250	230
36632 Overige industrie n.e.g.			365	240
37 Voorbereiding tot recycling	240	75	240	75
E Openbare voorzieningsbedrijven	550	415	UIT	UIT
F Bouwnijverheid	81690	53360	81690	53360
45 Bouwnijverheid	81690	53360	81690	53360
45111 Slopen van bouwwerken			665	310
45112 Grondverzet			1875	1085
45211 Algemene B&U-bouw			28370	20755
45213 Leggen van kabels en buizen			540	255
4522 Dakdekken en bouw dakconstructies			1915	1040
45231 Aanleg weg, spoorw, luchth, sportv			820	280
45232 Stratenmaken			2415	1425
45253 Metselen en voegen			2990	2110
45254 Overig gespec werk in de bouw neg			2620	1505
4531 Elektrotechn bouwinstallatiebedr			4390	2050
4532 Isolatiebedrijven			530	285
45331 Loodgieters; sanitairinstallatie			4020	1705
45332 CV-, luchtbehandelingsinstallatie			1940	820
4541 Stukadoren			2745	1855
4542 Timmeren			10155	8195
4543 Afwerken van vloeren en wanden			4570	3205
4544 Schilderen en glaszetten			8310	4950
4545 Overige afwerking van gebouwen			900	505
4550 Verhuur bouwmaschinen met personeel			960	560
G Reparatie consumentenartikelen; handel	164590	77860	31135	16185
50 Handel, rep auto's, motorfietsen	21935	9550	21935	9550
50103 Handel, reparatie v bedrijfsauto's			800	370
50104 Handel, reparatie v personenauto's			12735	5685
50204 Carrosserieherstel			1570	550
50205 Overig onderhoud en slepen auto's			1510	790
50301 Handel auto-onderdelen (ex detail-)			1390	625
50303 DH auto-onderdelen, -accessoires			475	270
50402 Detailh en reparatie motorfietsen			655	360
51 Groothandel en handelsbemiddeling	59910	29565	5965	4240
511 Handelsbemiddeling	5965	4240	5965	4240
5111 HB landbouwpr, grondst voedingsind			535	360
5114 HB mach, techn benodigd, schepen			1070	690
5115 HB meubels, huish art, ijzerwaren			660	480
5116 HB textiel-, lederwaren, schoeisel			975	685
5117 HB voedings- en genotmiddelen			630	495
5118 Gespec HB in overige goederen			1000	750
5119 Niet-gespecialiseerde HB			575	470
512-519 Diverse groothandel	53945	25325	UIT	UIT
52 Detailhandel (incl. reparatie)	82740	38745	3235	2395
521-526 Diverse detailhandel	79505	36350	UIT	UIT
527 Reparatie consumentenart (ex auto)	3235	2395	3235	2395
5271 Reparatie v schoeisel, lederwaren			635	400
5272 Reparatie elektrisch huishoud app			910	680
5273 Reparatie uurwerken, juweliert			405	330
5274 Reparatie consumentenartikelen neg			1285	980
H Horeca	36650	9990	36650	9990
55 Horeca	34510	8680	34510	8680
5552 Catering	2140	1310	2140	1310
I Vervoer, opslag en communicatie	27925	14295	27415	14105
60 Vervoer over land	13860	6505	13840	6495
602 Vervoer over de weg	13840	6495	13840	6495
6022 Taxibedrijven			4090	2505
60242 Goederenwegvervoer (ex verhuizing)			9025	3770
61 Vervoer over water	3680	1925	3190	1740
612 Binnenvaartbedrijven	3190	1740	3190	1740
61201 Vrachtvaart (binnenvaart)			2225	1300
61204 Personenvervoer (binnenvaart)			570	275
62 Vervoer door de lucht	195	125	195	125
63 Dienstverlening t.b.v. het vervoer	6110	2860	6110	2860
631 Laad-, los-, over- en opslagbedr			875	290
632 Overige diensten tbv het vervoer			745	500

	Alle sectoren		Geselecteerde sectoren zzp	
	Totaal aantal bedrijven	Bedrijven zonder werknemers	Totaal aantal bedrijven	Bedrijven zonder werknemers
63301 Reisorganisatiebedrijven			780	435
63302 Reisbemiddelingbedrijven			1345	745
63303 Informatieverstrekking v toerisme			335	135
63401 Expeditie, cargadoor, bevrachter			1940	720
64 Post en telecommunicatie	4080	2885	4080	2885
64122 Koeriersdiensten			2585	1935
6420 Telecommunicatiebedrijven			1380	890
J Financiële instellingen	14665	6930	14005	6930
65 Financ instelling (ex verzekering)	1250	.	1165	.
652 Ov financ instellingen (ex verzek)			1165	.
66 Verzekeringwezen, pensioenfondsen	580	.	UIT	UIT
67 Activiteiten tbv financ instelling	12840	6930	12840	6930
671 Activiteiten tbv financ instelling	5575	3510	5575	3510
6712 Commissionair effecten, belegg-adv			1720	1310
67131 Beheer, administratie aandelen ed			1895	1250
67133 Activiteit v financ instelling neg			1860	885
672 Activiteit v verzekering, pensioen	7260	3420	7260	3420
67202 Assurantietussenpersonen			6665	3100
K Verhuur; zakelijke dienstverlening	158650	106500	158650	106495
70 Verhuur, handel onroerend goed	13225	7990	13225	7990
7011 Projectontwikkeling			1945	1415
7012 Handel in onroerend goed			1620	1200
70203 Verhuur van overige woonruimte			790	510
70204 Verhuur v onr goed (ex woonruimte)			3115	2190
7031 Bemidd bij handel, (ver)huur o.g.			4180	1990
7032 Beheer van onroerend goed			1135	665
71 Verhuur van roerende goederen	4320	2455	4320	2455
7132 Verhuur bouwmachines, -werktuigen			425	230
71342 Verhuur van machines neg			540	410
71402 Verhuur van sport-, recreatie-art			425	270
71404 Verhuur van kleding en huisraad ed			490	315
71405 Verhuur van roerende goederen neg			740	425
72 Computerservice, informatie-techn	21000	14895	21000	14895
721 Hardware consultancy			650	510
7221 Ontwikkelen van standaard software			1545	850
7222 Ontwikkelen van maatwerk software			15930	11385
7230 Computercentra, data-entry, ponsbur			660	490
7240 Databanken			810	590
7250 Reparatie computers en kantoormach			645	535
726 Overige diensten v automatisering			760	535
73 Research	2350	1370	2350	1370
73102 Technisch research			720	460
73103 Medisch en farmacologisch research			585	285
7320 Maatsch, geesteswetensch research			555	335
74 Overige zakelijke dienstverlening	117755	79785	117755	79785
741 Advocaten, accountants, econom adv	55140	39180	55140	39180
74111 Advocatenkantoren			1855	325
74112 Rechtskundige adviesbureaus			855	550
74121 Registeraccountants			1205	635
74122 Accountants-administratieconsulent			1730	765
74123 Administratiekantoren (boekhouden)			8190	5590
74124 Belastingconsulenten			1685	1075
74125 Overige administratiekantoren			1440	845
7413 Markt- en opinie-onderzoekbureaus			3220	2295
74141 Organisatie-adviesbureaus			27400	22235
74142 Public relationsbureaus			1530	1075
74143 Ov economische onderzoek en advies			5215	3745
742 Architecten-, ingenieursbureaus ed	17325	11410	17325	11410
74201 Architecten, ingenieurs ohgv B&U			6810	4220
74202 Techn ontwerp stede bouw, planologie			1610	1130
74203 Techn ontwerp v weg- en waterbouw			810	530
74204 Techn ontw elektro-, install techn			2195	1440
74205 Techn ontw werktuig-, machinebouw			1710	1095
74206 Techn ontwerp vd procestechniek			640	430
74207 Techn ontwerp (geen specialisatie)			2005	1525
74208 Overig technisch ontwerp en advies			1540	1035
743 Keuring en controle	710	375	710	375
74302 Keuring, controle mach, materiaal			560	300
744 Reclamebureaus e.d.	13180	9550	13180	9550
74401 Reclame-ontwerp- en -adviesbureaus			10015	7410
74402 Overige reclamediensten			3160	2140

	Alle sectoren		Geselecteerde sectoren zzp	
	Totaal aantal bedrijven	Bedrijven zonder werknemers	Totaal aantal bedrijven	Bedrijven zonder werknemers
745 Uitzendbur, arbeidsbemiddeling ed			6975	2690
74501 Uitzendbureaus			2805	710
74502 Uitleenbedrijven			1630	480
74503 Arbeidsbemidd, testen, werven pers			2450	1495
746 Beveiliging en opsporing	1380	725	1380	725
747 Reiniging gebouwen, transportmidd	6890	3450	6890	3450
74701 Reiniging van gebouwen			6280	3120
74702 Reiniging (excl. van gebouwen)			610	330
748 Zakelijke dienstverlening n.e.g.	16160	12410	16160	12410
74811 Fotografie			3185	2715
7485 Secretariaats- en vertaalwerk			3550	2985
74871 Kredietinformatie-, incassobur			460	270
74872 Organ v beurzen, tentoonstellingen			625	340
74875 Interieur-, modeontwerpers e.d.			3290	2750
74876 Ov zakelijke dienstverlening neg			4240	3075
L Openbaar bestuur; sociale verzekeringen	1065	240	UIT	UIT
M Onderwijs	20500	15100	20500	15100
80 Onderwijs	20500	15100	20500	15100
80212 VMBO			440	315
8041 Auto- en motorrijdscholen			6760	5830
80422 Bedrijfsopleiding en -training			9840	7930
80423 Studiebegeleiding, onderwijs neg			870	685
N Gezondheids- en welzijnszorg	42870	15720	42870	15720
85 Gezondheids- en welzijnszorg	42870	15720	42870	15720
851 Gezondheidszorg	28865	11965	28865	11965
85121 Praktijken van huisartsen			4870	315
85123 Praktijken v medische specialist			1940	1440
85131 Tandheekundige praktijken			6555	1670
85142 Praktijken van fysiotherapeuten			5910	2695
85144 Psychotherapeuten, psychologen			1175	910
85145 Overige paramedische praktijken			3125	2170
85161 Arbo-diensten			1225	885
85162 Preventieve openb gezondh zorg			830	580
85174 Overige dienst v gezondheidszorg			625	415
852 Veterinaire diensten	1510	580	1510	580
853 Welzijnszorg	12495	3175	12495	3175
85324 Thuiszorg			855	385
85331 Kinderopvang			3285	930
85336 Sociaal-cultureel werk			2090	275
85338 Ov maatsch dienst, advies en info			665	430
85344 Adviesbur v school-, beroepskeuze			565	415
O Cultuur, recreatie; overige dienstverlening	56320	19740	40470	19740
90 Milieudienstverlening	660	130	660	130
91 Ideële en belangenorganisaties	8500	.	UIT	UIT
92 Cultuur, sport en recreatie	18000	.	10655	.
921 Activiteiten tbv film en video	995	.	995	.
922 Radio en televisie	440	.	440	.
923 Overig amusement en kunst	5350	.	5350	.
92313 Beoefening van scheppende kunst			430	.
924 Pers-, nieuwsbureaus; journalisten	200	.	200	.
925 Bibliotheken, musea, natuurbehoud	1510	.	1510	.
926 Sport	8400	.	1055	.
92643 Zeil- en surfscholen			50	.
92651 Beroepssportlieden			15	.
92652 Sportinstructeurs			260	.
92653 Sportscholen			365	.
92655 Organiseren van sportevenementen			365	.
927 Overige recreatie	1105	.	1105	.
93 Overige dienstverlening	29155	19610	29155	19610
93022 Schoonheidsverz, pedicure,manicure			11105	10260
93021 Kappers			10860	5195
9305 Overige dienstverlening n.e.g.			2995	2425
9304 Fitnesscentra, sauna's, solaría ed			2410	1070
93031 Uitvaartverzorging			715	280
	746365	413765	514935	286890

BIJLAGE IV Kenmerken zzp'ers naar opleidingsniveau

Toelichting bij de kolommen:

Totaal	de totale groep respondenten (n=1.539)
Loondienst	respondenten voorafgaand aan zzp-schap werkend in loondienst (n=1.077)
Type I	respondenten behorende tot type I (gedwongen door voormalige werkgever) (n=19)
Uitkering	respondenten met voorafgaand aan zzp-schap uitkering (excl. vut/pensioen) (n=143)
Type II	respondenten behorende tot type II (gedwongen door slechte positie op arbeidsmarkt) (n=55)

Nota bene: daar waar de n afwijkt van de bovengenoemde getallen, is de betreffende vraag door een deel van de respondenten niet beantwoord.

Tabel IV.1 Mate waarin verschillende types zzp'ers tegen wil en dank voorkomen naar opleidingsniveau

Opleidingsniveau	Loondienst	Type I	Uitkering	Type II
	(absoluut)		(absoluut)	
Basisonderwijs/lagere school	40	3%	3	33%
LBO/VMBO/MAVO	261	1%	28	43%
MBO	277	2%	35	37%
HAVO/VWO	102	2%	21	48%
HBO/Universitair	373	2%	52	37%
Anders	21	0%	4	0%
Totaal	1074	2%	143	38%

Bron: Bureau Bartels.

Tabel IV.2 Mate waarin onderneming enige inkomstenbron is naar opleidingsniveau

Opleidingsniveau	Totaal	Type I	Type II
Laag (basisonderwijs/lagere school/LBO/VMBO/MAVO)	80% (n=445)	75% (n=4)	54% (n=13)
Midden (HAVO/VWO/MBO)	73% (n=541)	86% (n=7)	74% (n=23)
Hoog (HBO/Universitair)	64% (n=504)	86% (n=7)	56% (n=18)

Bron: Bureau Bartels.

Tabel IV.3 Mate waarin bepaalde motieven voor zzp-schap worden genoemd naar opleidingsniveau

<i>Opleidingsniveau</i>	<i>Totaal</i>	<i>Type I</i>	<i>Type II</i>
Laag (basisonderwijs/lagere school/LBO/VMBO/MAVO)			
Geen alternatief om inkomen te verdienen	12% (n=442)	50% (n=4)	100% (n=13)
Enige mogelijkheid om (ook) voor werkgever/opdrachtgever te blijven werken	3% (n=442)	50% (n=4)	0% (n=13)
Midden (HAVO/VWO/MBO)			
Geen alternatief om inkomen te verdienen	11% (n=535)	43% (n=7)	100% (n=13)
Enige mogelijkheid om (ook) voor werkgever/opdrachtgever te blijven werken	2% (n=535)	29% (n=7)	0% (n=13)
Hoog (HBO/Universitair)			
Geen alternatief om inkomen te verdienen	14% (n=498)	43% (n=7)	100% (n=13)
Enige mogelijkheid om (ook) voor werkgever/opdrachtgever te blijven werken	2% (n=498)	29% (n=7)	0% (n=13)

Bron: Bureau Bartels.

Tabel IV.4 Mate waarin zzp'ers bekend zijn met inkomensgevolgen wegvallen voorzieningen loondienst naar opleidingsniveau

<i>Opleidingsniveau</i>	<i>Totaal</i>	<i>Type I</i>	<i>Type II</i>
Laag (basisonderwijs/lagere school/LBO/VMBO/MAVO)			
<i>Langdurige ziekte</i>	85% (n=419)	75% (n=4)	75% (n=12)
<i>Arbeidsongeschiktheid</i>	85% (n=416)	75% (n=4)	75% (n=12)
Midden (HAVO/VWO/MBO)			
<i>Langdurige ziekte</i>	88% (n=518)	100% (n=7)	87% (n=23)
<i>Arbeidsongeschiktheid</i>	88% (n=512)	100% (n=7)	87% (n=23)
Hoog (HBO/Universitair)			
<i>Langdurige ziekte</i>	94% (n=491)	100% (n=7)	95% (n=19)
<i>Arbeidsongeschiktheid</i>	93% (n=491)	86% (n=7)	94% (n=18)

Bron: Bureau Bartels.

Tabel IV.5 Mate waarin als zzp'er gevaarlijker werk wordt verricht dan in loondienst naar opleidingsniveau

<i>Opleidingsniveau</i>	<i>Totaal</i>	<i>Type I</i>	<i>Type II</i>
Laag (basisonderwijs/lagere school/LBO/VMBO/MAVO)	8% (n=263)	0% (n=4)	13% (n=8) 19%
Midden (HAVO/VWO/MBO)	9% (n=363)	0% (n=3)	(n=16) 10%
Hoog (HBO/Universitair)	6% (n=351)	60% (n=5)	(n=10)

Bron: Bureau Bartels.

Tabel IV.6 Mate waarin stap om zzp'er te worden destijds als (zeer) negatief werd beoordeeld naar opleidingsniveau

<i>Opleidingsniveau</i>	<i>Totaal</i>	<i>Type I</i>	<i>Type II</i>
Laag (basisonderwijs/lagere school/LBO/VMBO/MAVO)	0% (n=431)	0% (n=4)	8% (n=13)
Midden (HAVO/VWO/MBO)	2% (n=525)	0% (n=6)	9% (n=23)
Hoog (HBO/Universitair)	1% (n=500)	0% (n=7)	5% (n=19)

Bron: Bureau Bartels.

Tabel IV.7 Mate waarin zzp-schap op dit moment als (zeer) negatief wordt beoordeeld naar opleidingsniveau

<i>Opleidingsniveau</i>	<i>Totaal</i>	<i>Type I</i>	<i>Type II</i>
Laag (basisonderwijs/lagere school/LBO/VMBO/MAVO)	6% (n=432)	0% (n=4)	8% (n=13)
Midden (HAVO/VWO/MBO)	5% (n=531)	0% (n=7)	9% (n=23)
Hoog (HBO/Universitair)	4% (n=497)	29% (n=7)	17% (n=18)

Bron: Bureau Bartels.

Tabel IV.8 Mate waarin zzp'er liever in loondienst was gebleven als nu vrij mocht worden gekozen naar opleidingsniveau

<i>Opleidingsniveau</i>	<i>Totaal</i>	<i>Type I</i>	<i>Type II</i>
Laag (basisonderwijs/lagere school/LBO/VMBO/MAVO)	9% (n=384)	0% (n=4)	44% (n=9)
Midden (HAVO/VWO/MBO)	7% (n=449)	0% (n=7)	24% (n=17)
Hoog (HBO/Universitair)	6% (n=427)	14% (n=7)	40% (n=15)

Bron: Bureau Bartels.

Tabel IV.9 Mate waarin zzp'ers over geen inkomensverzekering beschikken naar opleidingsniveau

<i>Opleidingsniveau</i>	<i>Totaal</i>	<i>Type I</i>	<i>Type II</i>
Laag (basisonderwijs/lagere school/LBO/VMBO/MAVO)			
	34%		
<i>Pensioen</i>	(n=322)	50% (n=2)	57% (n=7)
	41%		
<i>Ziekte of arbeidsongeschiktheid</i>	(n=415)	33% (n=3)	45% (n=11)
Midden (HAVO/VWO/MBO)			
	37%		
<i>Pensioen</i>	(n=419)	17% (n=6)	37% (n=19)
	45%		
<i>Ziekte of arbeidsongeschiktheid</i>	(n=496)	33% (n=6)	65% (n=23)
Hoog (HBO/Universitair)			
	24%		
<i>Pensioen</i>	(n=421)	66% (n=6)	18% (n=17)
	46%		
<i>Ziekte of arbeidsongeschiktheid</i>	(n=481)	66% (n=6)	61% (n=18)

Bron: Bureau Bartels.

BIJLAGE V Kenmerken zzp'ers naar bedrijfssector

Toelichting bij de kolommen:

Totaal	de totale groep respondenten (n=1.539)
Loondienst	respondenten voorafgaand aan zzp-schap werkend in loondienst (n=1.077)
Type I	respondenten behorende tot type I (gedwongen door voormalige werkgever) (n=19)
Uitkering	respondenten met voorafgaand aan zzp-schap uitkering (excl. vut/pensioen) (n=143)
Type II	respondenten behorende tot type II (gedwongen door slechte positie op arbeidsmarkt) (n=55)

Algemene opmerkingen

- Daar waar de n afwijkt van de bovengenoemde getallen, is de betreffende vraag door een deel van de respondenten niet beantwoord.
- Bij bepaalde analyses is het aantal waarnemingen beperkt.
- Daar waar het aantal waarnemingen bijzonder beperkt was (over het algemeen 5 of minder) hebben we de uitkomsten achterwege gelaten.

Tabel V.1 Mate waarin verschillende types zzp'ers tegen wil en dank voorkomen naar sector

<i>Sector</i>	<i>Loondienst (absoluut)</i>	<i>Type I</i>	<i>Uitkering (absoluut)</i>	<i>Type II</i>
Landbouw	65	0%	4	25%
Industrie	78	4%	5	20%
Bouwnijverheid	250	2%	29	45%
Reparatie, handel	53	2%	12	33%
Horeca	12	8%	2	0%
Goederenvervoer over de weg	49	0%	7	43%
Overig vervoer	32	3%	3	0%
Financiële dienstverlening	8	0%	2	0%
ICT dienstverlening	52	0%	6	33%
Overige zakelijke dienstverlening	257	2%	37	51%
Gezondheids- en welzijnszorg	34	0%	7	14%
Overige dienstverlening	187	1%	29	38%
Totaal	1077	2%	143	38%

Bron: Bureau Bartels.

Tabel V.2 Mate waarin onderneming enige inkomstenbron is naar sector

<i>Sector</i>	<i>Totaal</i>	<i>Type I</i>	<i>Type II</i>
Landbouw	72% (n=85)	-	-
Industrie	79% (n=102)	-	-
Bouwnijverheid	85% (n=331)	83% (n=6)	69% (n=13)
Reparatie, handel	71% (n=83)	-	-
Horeca	65% (n=17)	-	-
Goederenvervoer over de weg	82% (n=78)	-	-
Overig vervoer	66% (n=41)	-	-
Financiële dienstverlening	50% (n=14)	-	-
ICT-dienstverlening	62% (n=71)	-	-
Overige zakelijke dienstverlening	64% (n=336)	80% (n=5)	50% (n=18)
Gezondheids- en welzijnszorg	68% (n=57)	-	-
Overige dienstverlening	68% (n=307)	-	64% (n=11)

Bron: Bureau Bartels.

Tabel V.3 Mate waarin bepaalde motieven voor zzp-schap worden genoemd naar sector

<i>Sector</i>		<i>Totaal</i>	<i>Type I</i>	<i>Type II</i>
Landbouw	Motief A	6% (n=88)		
	Motief B	0% (n=88)	-	-
Industrie	Motief A	8% (n=102)		
	Motief B	2% (n=102)	-	-
Bouwnijverheid	Motief A	12% (n=333)	17% (n=6)	100% (n=13)
	Motief B	2% (n=333)	50% (n=6)	0% (n=13)
Reparatie, handel	Motief A	18% (n=83)		
	Motief B	6% (n=83)	-	-
Horeca	Motief A	11% (n=18)		
	Motief B	11% (n=18)	-	-
Goederenvervoer over de weg	Motief A	16% (n=79)		
	Motief B	0% (n=79)	-	-
Overig vervoer	Motief A	5% (n=42)		
	Motief B	5% (n=42)	-	-
Financiële dienstverlening	Motief A	7% (n=15)		
	Motief B	0% (n=15)	-	-
ICT-dienstverlening	Motief A	11% (n=71)		
	Motief B	4% (n=71)	-	-
Overige zakelijke dienstverlening	Motief A	16% (n=342)	40% (n=5)	100% (n=19)
	Motief B	2% (n=342)	0% (n=5)	0% (n=19)
Gezondheids- en welzijnszorg	Motief A	14% (n=57)		
	Motief B	4% (n=57)	-	-
Overige dienstverlening	Motief A	9% (n=309)		100% (n=11)
	Motief B	2% (n=309)	-	0% (n=11)

Legenda: Motief A: Geen alternatief om inkomen te verwerven.

Motief B: Enige mogelijkheid om (ook) voor werkgever/opdrachtgever te blijven werken.

Bron: Bureau Bartels.

Tabel V.4 Mate waarin zzp'ers bekend zijn met inkomensgevallen wegvallen voorzieningen loondienst naar sector

<i>Sector</i>		<i>Totaal</i>	<i>Type I</i>	<i>Type II</i>
Landbouw	I	93% (n=81)		
	II	89% (n=81)	-	-
Industrie	I	88% (n=99)		
	II	87% (n=98)	-	-
Bouwnijverheid	I	92% (n=314)	83% (n=6)	92% (n=13)
	II	93% (n=314)	83% (n=6)	92% (n=13)
Reparatie, handel	I	80% (n=75)		
	II	79% (n=75)	-	-
Horeca	I	94% (n=16)		
	II	88% (n=16)	-	-
Goederenvervoer over de weg	I	90% (n=77)		
	II	89% (n=76)	-	-
Overig vervoer	I	85% (n=39)		
	II	85% (n=39)	-	-
Financiële dienstverlening	I	85% (n=13)		
	II	85% (n=13)	-	-
ICT-dienstverlening	I	81% (n=69)		
	II	81% (n=69)	-	-
Overige zakelijke dienstverlening	I	93% (n=330)	100% (n=5)	74% (n=19)
	II	93% (n=330)	100% (n=5)	74% (n=19)
Gezondheids- en welzijnszorg	I	81% (n=54)		
	II	81% (n=54)	-	-
Overige dienstverlening	I	87% (n=289)		91% (n=11)
	II	88% (n=282)	-	90% (n=10)

Legenda: I: Ziekte.

II: Arbeidsongeschiktheid.

Bron: Bureau Bartels.

Tabel V.5 Mate waarin als zzp'er gevaarlijker werk wordt verricht dan in loondienst naar sector

<i>Sector</i>	<i>Totaal</i>	<i>Type I</i>	<i>Type II</i>
Landbouw	23% (n=70)	-	-
Industrie	11% (n=65)	-	-
Bouwnijverheid	14% (n=235)	0% (n=4)	20% (n=10)
Reparatie, handel	8% (n=49)	-	-
Horeca	14% (n=7)	-	-
Goederenvervoer over de weg	0% (n=51)	-	-
Overig vervoer	0% (n=29)	-	-
Financiële dienstverlening	0% (n=5)	-	-
ICT-dienstverlening	2% (n=54)	-	-
Overige zakelijke dienstverlening	2% (n=229)	33% (n=3)	7% (n=14)
Gezondheids- en welzijnszorg	3% (n=34)	-	-
Overige dienstverlening	4% (n=168)	-	17% (n=6)

Bron: Bureau Bartels.

Tabel V.6 Mate waarin stap om zzp'er te worden destijds als (zeer) negatief werd beoordeeld naar sector

<i>Sector</i>	<i>Totaal</i>	<i>Type I</i>	<i>Type II</i>
Landbouw	0% (n=81)	-	-
Industrie	0% (n=96)	-	-
Bouwnijverheid	1% (n=325)	0% (n=6)	15% (n=13)
Reparatie, handel	2% (n=77)	-	-
Horeca	0% (n=16)	-	-
Goederenvervoer over de weg	1% (n=77)	-	-
Overig vervoer	0% (n=41)	-	-
Financiële dienstverlening	0% (n=14)	-	-
ICT dienstverlening	0% (n=70)	-	-
Overige zakelijke dienstverlening	2% (n=333)	0% (n=5)	5% (n=19)
Gezondheids- en welzijnszorg	0% (n=56)	-	-
Overige dienstverlening	1% (n=302)	-	9% (n=11)

Bron: Bureau Bartels.

Tabel V.7 Mate waarin zzp-schap op dit moment als (zeer) negatief wordt beoordeeld naar sector

<i>Sector</i>	<i>Totaal</i>	<i>Type I</i>	<i>Type II</i>
Landbouw	0% (n=83)	-	-
Industrie	5% (n=98)	-	-
Bouwnijverheid	4% (n=327)	0% (n=5)	0% (n=11)
Reparatie, handel	13% (n=79)	-	-
Horeca	13% (n=16)	-	-
Goederenvervoer over de weg	5% (n=77)	-	-
Overig vervoer	8% (n=40)	-	-
Financiële dienstverlening	0% (n=15)	-	-
ICT-dienstverlening	6% (n=70)	-	-
Overige zakelijke dienstverlening	5% (n=331)	0% (n=5)	17% (n=18)
Gezondheids- en welzijnszorg	7% (n=55)	-	-
Overige dienstverlening	4% (n=302)	-	0% (n=11)

Bron: Bureau Bartels.

Tabel V.8 Mate waarin zzp'er liever in loondienst was gebleven als nu vrij mocht worden gekozen naar sector

<i>Sector</i>	<i>Totaal</i>	<i>Type I</i>	<i>Type II</i>
Landbouw	3% (n=76)	-	-
Industrie	6% (n=82)	-	-
Bouwnijverheid	6% (n=293)	0% (n=4)	36% (n=11)
Reparatie, handel	8% (n=64)	-	-
Horeca	31% (n=13)	-	-
Goederenvervoer over de weg	9% (n=64)	-	-
Overig vervoer	6% (n=35)	-	-
Financiële dienstverlening	17% (n=12)	-	-
ICT-dienstverlening	11% (n=57)	-	-
Overige zakelijke dienstverlening	8% (n=289)	0% (n=5)	29% (n=14)
Gezondheids- en welzijnszorg	12% (N=43)	-	-
Overige dienstverlening	7% (n=259)	-	30% (n=10)

Bron: Bureau Bartels.

Tabel V.9 Mate waarin zzp'ers over geen inkomensverzekering beschikken naar sector

<i>Sector</i>		<i>Totaal</i>	<i>Type I</i>	<i>Type II</i>
Landbouw	I	31% (n=62)		
	II	17% (n=77)	-	-
Industrie	I	30% (n=77)		
	II	43% (n=95)	-	-
Bouwnijverheid	I	20% (n=249)	0% (n=4)	22% (n=9)
	II	29% (n=318)	40% (n=5)	45% (n=11)
Reparatie, handel	I	53% (n=59)		
	II	49% (n=75)	-	-
Horeca	I	50% (n=12)		
	II	67% (n=12)	-	-
Goederenvervoer over de weg	I	14% (n=59)		
	II	28% (n=71)	-	-
Overig vervoer	I	30% (n=30)		
	II	33% (n=36)	-	-
Financiële dienstverlening	I	8% (n=13)		
	II	57% (n=14)	-	-
ICT-dienstverlening	I	33% (n=54)		
	II	46% (n=63)	-	-
Overige zakelijke dienstverlening	I	24% (n=282)	75% (n=4)	13% (n=16)
	II	43% (n=322)	50% (n=4)	39% (n=18)
Gezondheids- en welzijnszorg	I	36% (n=39)		
	II	56% (n=50)	-	-
Overige dienstverlening	I	48% (n=250)		56% (n=9)
	II	68% (n=287)	-	91% (n=11)

Legenda: I: Pensioen.

II: Ziekte of arbeidsongeschiktheid.

BIJLAGE VI Overige uitsplitsing kenmerken zzp'ers

Tabel VI.1 Mate waarin inkomen uit onderneming enige inkomstenbron is naar huidige netto maandinkomen uit onderneming (voor totaalgroep)

<i>Netto maandinkomen</i>	<i>Totaal</i>
Minder dan € 1.250	46% (n=364)
€ 1.250 tot € 1.500	75% (n=162)
€ 1.500 tot € 2.000	82% (n=193)
€ 2.000 tot € 3.000	86% (n=274)
€ 3.000 tot € 5.000	89% (n=188)
€ 5.000 of meer	80% (n=92)
Totaal	73% (n=1273)

Bron: Bureau Bartels.

Tabel VI.2 Mate waarin zzp'er baan heeft naast onderneming en gemiddeld aandeel inkomen uit onderneming (in relatie tot totaalinkomen) naar huidige netto maandinkomen uit onderneming (voor totaalgroep)

<i>Netto maandinkomen</i>	<i>Baan naast onderneming</i>	<i>Gemiddeld inkomen uit onderneming</i>
Minder dan € 1.250	23% (n=364)	28%
€ 1.250 tot € 1.500	12% (n=162)	45%
€ 1.500 tot € 2.000	6% (n=193)	57%
€ 2.000 tot € 3.000	7% (n=274)	41%
€ 3.000 tot € 5.000	3% (n=188)	58%
€ 5.000 of meer	5% (n=92)	75%
Totaal	11% (n=1273)	45%

Bron: Bureau Bartels.

Tabel VI.3 Gemiddeld aantal uur per week besteed aan onderneming naar huidige netto maandinkomen uit onderneming (voor totaalgroep)

<i>Netto maandinkomen</i>	<i>Gemiddeld aantal uur (n=1245)</i>
Minder dan € 1.250	25 uur
€ 1.250 tot € 1.500	39 uur
€ 1.500 tot € 2.000	42 uur
€ 2.000 tot € 3.000	45 uur
€ 3.000 tot € 5.000	48 uur
€ 5.000 of meer	46 uur
Totaal	39 uur

Bron: Bureau Bartels.

Tabel VI.4 Mate waarin zzp'ers niets hebben geregeld voor pensioen en ziekte/arbeidsongeschiktheid naar huidige netto maandinkomen uit onderneming (voor totaalgroep)

<i>Netto maandinkomen</i>	<i>Niets geregeld voor pensioen</i>	<i>Niet geregeld voor ziekte/ arbeidsongeschiktheid</i>
Minder dan € 1.250	46% (n=279)	60% (n=340)
€ 1.250 tot € 1.500	39% (n=137)	58% (n=155)
€ 1.500 tot € 2.000	32% (n=160)	41% (n=188)
€ 2.000 tot € 3.000	23% (n=237)	29% (n=266)
€ 3.000 tot € 5.000	22% (n=161)	33% (n=182)
€ 5.000 of meer	10% (n=87)	40% (n=91)
Totaal	31% (n=1061)	45% (n=1222)

Bron: Bureau Bartels.

Tabel VI.5 Mate waarin zzp'ers niets hebben geregeld voor pensioen en ziekte/arbeidsongeschiktheid naar inkomstenbron (voor totaalgroep)*

<i>Inkomstenbronnen</i>	<i>Niets geregeld voor pensioen</i>	<i>Niets geregeld voor ziekte/ arbeidsongeschiktheid</i>
Onderneming enige inkomstenbron	33% (n=887)	47% (n=1052)
Naast onderneming baan/dienstbetrekking	25% (n=122)	39% (n=143)
Naast onderneming uitkering (WW, WAO/WIA, Wajong, etc.)	31% (n=36)	24% (n=45)
Anders	33% (n=58)	46% (n=69)
Totaal	31% (n=1176)	44% (n=1407)

* *Zzp'ers die naast hun onderneming een VUT-uitkering of pensioen ontvangen, is als aparte categorie buiten beschouwing gelaten (omdat zij al gebruik maken van een inkomensvoorziening)*

Bron: Bureau Bartels.

BIJLAGE VII Volledig overzicht tabellen

Toelichting bij de kolommen:

Totaal de totale groep respondenten (n=1.539)

Loondienst respondenten voorafgaand aan zzp-schap werkend in loondienst (n=1.077)

Type I respondenten behorende tot type I (gedwongen door voormalige werkgever) (n=19)

Uitkering respondenten met voorafgaand aan zzp-schap uitkering (excl. vut/pensioen) (n=143)

Type II respondenten behorende tot type II (gedwongen door slechte positie op arbeidsmarkt) (n=55)

Nota bene: daar waar de n afwijkt van de bovengenoemde getallen, is de betreffende vraag door een deel van de respondenten niet beantwoord.

Tabel VII.1 Zzp'ers naar geslacht

<i>Geslacht</i>	<i>Totaal</i> (n=1530)	<i>Loondienst</i> (n=1070)	<i>Type I</i> (n=19)	<i>Uitkering</i> (n=141)	<i>Type II</i> (n=53)
Man	73%	77%	68%	72%	83%
Vrouw	27%	23%	32%	28%	17%

Bron: Bureau Bartels.

Tabel VII.2 Zzp'ers naar geboortejaar

<i>Geboortejaar</i>	<i>Totaal (n=1532)</i>	<i>Loondienst (n=1072)</i>	<i>Type I (n=19)</i>	<i>Uitkering (n=142)</i>	<i>Type II (n=55)</i>
1946 en daarvoor	16%	14%	21%	14%	13%
1947-1958	39%	37%	37%	47%	60%
1959-1968	30%	32%	37%	28%	20%
1969-1978	13%	15%	5%	10%	5%
1979 en daarna	2%	3%	-	1%	2%

Bron: Bureau Bartels.

Tabel VII.3 Zzp'ers naar opleidingsniveau

<i>Opleidingsniveau</i>	<i>Totaal (n=1532)</i>	<i>Loondienst (n=1072)</i>	<i>Type I (n=18)</i>	<i>Uitkering (n=142)</i>	<i>Type II (n=55)</i>
Basisonderwijs/lagere school	4%	4%	5%	2%	2%
LBO/VMBO/MAVO	25%	24%	17%	20%	22%
MBO	25%	26%	28%	25%	24%
HAVO/VWO	10%	10%	11%	15%	18%
HBO/universitair	33%	35%	39%	36%	35%
Anders	2%	2%	0%	3%	0%

Bron: Bureau Bartels.

Tabel VII.4 Zzp'ers naar afkomst

<i>Afkomst</i>	<i>Totaal</i> (<i>n=1533</i>)	<i>Loondienst</i> (<i>n=1074</i>)	<i>Type I (n=19)</i>	<i>Uitkering</i> (<i>n=143</i>)	<i>Type II</i> (<i>n=55</i>)
Zelf en ouders in Nederland geboren	90%	91%	84%	89%	93%

Bron: Bureau Bartels.

Tabel VII.5 Zzp'ers naar sector

<i>Sector</i>	<i>Totaal</i> (<i>n=1539</i>)	<i>Loondienst</i> (<i>n=1077</i>)	<i>Type I (n=19)</i>	<i>Uitkering</i> (<i>n=143</i>)	<i>Type II</i> (<i>n=55</i>)
Landbouw	6%	6%	-	3%	2%
Industrie	7%	7%	16%	4%	2%
Bouwnijverheid	22%	23%	32%	20%	24%
Reparatie, handel	5%	5%	5%	8%	7%
Horeca	1%	1%	5%	1%	0%
Goederenvervoer over de weg	5%	5%	-	5%	6%
Overig vervoer	3%	3%	5%	2%	0%
Financiële dienstverlening	1%	1%	-	1%	0%
ICT-dienstverlening	5%	5%	-	4%	4%
Overige zakelijke dienstverlening	22%	24%	26%	26%	35%
Gezondheids- en welzijnzorg	4%	3%	-	5%	2%
Overige dienstverlening (schoonmaak, kappers, media etc.)	20%	17%	11%	20%	20%

Bron: Bureau Bartels.

Tabel VII.6 Motieven zzp'ers voor zelfstandig ondernemerschap

<i>Motieven</i>	<i>Totaal (n=1506)</i>	<i>Loondienst (n=1063)</i>	<i>Type I (n=19)</i>	<i>Uitkering (n=141)</i>	<i>Type II (n=55)</i>
Zelfstandige worden trok zeer aan (niet financieel)	55%	60%	21%	38%	0%
Wilde het eens proberen	13%	13%	5%	13%	0%
Niet echt een alternatief om inkomen te verwerven	12%	9%	37%	39%	100%*
Financieel erg aantrekkelijk	6%	6%	0%	1%	0%
De enige mogelijkheid om (ook) voor werkgever te blijven werken	2%	2%	32%	1%	0%
Anders, waarvan	12%	11%	5%	8%	0%
<i>Combinatie zorgtaken</i>	<i>2%</i>	<i>2%</i>	<i>5%</i>	<i>3%</i>	<i>0%</i>
<i>Werkgever failliet</i>	<i>2%</i>	<i>2%</i>	<i>0%</i>	<i>1%</i>	<i>0%</i>
<i>Uit de hand gelopen hobby</i>	<i>1%</i>	<i>1%</i>	<i>0%</i>	<i>1%</i>	<i>0%</i>
<i>Er in gerold/'overname' in familie</i>	<i>3%</i>	<i>2%</i>	<i>0%</i>	<i>1%</i>	<i>0%</i>
<i>Combinatie met ziekte</i>	<i>1%</i>	<i>1%</i>	<i>0%</i>	<i>1%</i>	<i>0%</i>

* Dit motief was onderdeel van de definitie 'type II'.

Tabel VII.7 Aantal opdrachtgevers van zzp'ers

<i>Aantal opdrachtgevers</i>	<i>Totaal (n=1048)</i>	<i>Loondienst (n=771)</i>	<i>Type I (n=14)</i>	<i>Uitkering (n=94)</i>	<i>Type II (n=38)</i>
Geen bedrijven	3%	2%	0%	7%	13%
1 bedrijf	6%	5%	0%	6%	8%
2-3 bedrijven	23%	24%	7%	22%	24%
4-10 bedrijven	41%	41%	72%	34%	24%
11 of meer bedrijven	28%	27%	21%	30%	31%

Bron: Bureau Bartels.

Tabel VII.8 Aandeel omzet in 2007 bij belangrijkste opdrachtgever van zzp'ers

<i>Aandeel omzet</i>	<i>Totaal (n=855)</i>	<i>Loondienst (n=650)</i>	<i>Type I (n=11)</i>	<i>Uitkering (n=71)</i>	<i>Type II (n=33)</i>
100%	7%	8%	0%	3%	3%
75%-99%	15%	14%	27%	13%	12%
50%-74%	25%	25%	18%	24%	27%
1%-49%	53%	54%	55%	60%	58%

Bron: Bureau Bartels.

Tabel VII.9 Zzp'ers naar ondernemerschapkenmerken

<i>Kenmerken ondernemerschap</i>	<i>Totaal</i>	<i>Loondienst</i>	<i>Type I</i>	<i>Uitkering</i>	<i>Type II</i>
Werft actief klanten	44% (n=1518)	45% (n=1071)	47% (n=19)	59% (n=140)	56% (n=55)
Verwacht personeel in dienst te nemen	5% (n=1524)	6% (n=1073)	0% (n=15)	6% (n=143)	6% (n=55)
Heeft ondernemingsplan opgesteld/laten opstellen	24% (n=1525)	26% (n=1072)	26% (n=19)	30% (n=143)	27% (n=55)

Bron: Bureau Bartels.

Tabel VII.10 Mate waarin zzp'ers over VAR-verklaring beschikken (naar type)

<i>VAR</i>	<i>Totaal (n=1425)</i>	<i>Loondienst (n=990)</i>	<i>Type I (n=16)</i>	<i>Uitkering (n=136)</i>	<i>Type II (n=53)</i>
VAR-verklaring winst uit onderneming	31%	35%	31%	21%	25%
VAR-verklaring resultaat uit overige werkzaamheden	3%	3%	0%	4%	6%
VAR-verklaring loon uit dienstbetrekking	2%	2%	0%	2%	0%
Geen	36%	34%	38%	45%	47%
Ik weet niet wat een VAR-verklaring is	28%	27%	31%	28%	23%

Bron: Bureau Bartels.

Tabel VII.11 Netto maandinkomen van zzp'ers uit de eigen onderneming

<i>Netto maandinkomen</i>	<i>Totaal (n=1475)</i>	<i>Loondienst (n=1038)</i>	<i>Type I (n=18)</i>	<i>Uitkering (n=135)</i>	<i>Type II (n=54)</i>
Minder dan € 1.250	25%	20%	11%	37%	43%
€ 1.250 tot € 1.500	11%	10%	6%	16%	17%
€ 1.500 tot € 2.000	13%	15%	22%	10%	9%
€ 2.000 tot € 3.000	19%	21%	28%	13%	9%
€ 3.000 tot € 5.000	13%	14%	11%	10%	9%
€ 5.000 of meer	6%	7%	11%	4%	7%
Weet niet	14%	13%	11%	10%	6%

Bron: Bureau Bartels.

Tabel VII.12 Inkomsten bronnen van zzp'ers

<i>Inkomstenbronnen</i>	<i>Totaal (n=1522)</i>	<i>Loondienst (n=1070)</i>	<i>Type I (n=19)</i>	<i>Uitkering (n=142)</i>	<i>Type II (n=54)</i>
Onderneming enige inkomstenbron	72%	74%	84%	63%	63%
Naast onderneming baan/dienstbetrekking	12%	14%	0%	12%	11%
Naast onderneming pensioen-/VUT-uitkering	8%	7%	11%	4%	4%
Naast onderneming uitkering (WW, WAO/WIA, Wajong, etc.)	5%	2%	0%	16%	17%
Anders	5%	4%	5%	6%	6%

Tabel VII.13 Bekendheid met wegvallen (inkomens)verzekeringen na loondienst

<i>Situatie</i>	<i>Loondienst</i>	<i>Type I</i>
Langdurige ziekte	(n=1054)	(n=19)
Bekend met inkomensgevolgen	91%	95%
Onbekend met inkomensgevolgen	5%	0%
Kan me niet herinneren	5%	5%
Arbeidsongeschiktheid	(n=1046)	(n=19)
Bekend met inkomensgevolgen	90%	90%
Onbekend met inkomensgevolgen	5%	5%
Kan me niet herinneren	5%	5%
Aansprakelijkheid	(n=1044)	(n=19)
Bekend met inkomensgevolgen	91%	90%
Onbekend met inkomensgevolgen	5%	0%
Kan me niet herinneren	5%	10%

Bron: Bureau Bartels.

Tabel VII.14 Mate van bestaan inkomensverzekeringen bij zzp'ers

<i>Voorziening</i>	<i>Totaal</i>	<i>Loondienst</i>	<i>Type I</i>	<i>Uitkering</i>	<i>Type II</i>
Heeft niets geregeld voor pensioen	31% (n=1188)	27% (n=850)	40% (n=15)	35% (n=103)	33% (n=43)
Heeft geen inkomen bij ziekte of arbeidsongeschiktheid	44% (n=1420)	40% (n=1000)	44% (n=16)	53% (n=131)	60% (n=52)

Bron: Bureau Bartels.

Tabel VII.15 Mate waarin verschillende aspecten van toepassing zijn

<i>Stelling</i>	<i>Totaal</i>	<i>Loondienst</i>	<i>Type I</i>	<i>Uitkering</i>	<i>Type II</i>
Mijn voormalig werkgever heeft het zelfstandig ondernemerschap ter sprake gebracht en mij op het spoor gezet zzp'er te worden.	9% (n=934)	9% (n=803)	50% (n=16)	4% (n=69)	4% (n=27)
Mijn voormalig werkgever stelde mij voor de keus zelfstandig te worden of in loondienst te blijven.	3% (n=881)	3% (n=762)	7% (n=15)	0% (n=62)	0% (n=24)
Mijn voormalig werkgever wilde mij alleen nog maar werk aanbieden als ik zelfstandig zou worden.	2% (n=857)	2% (n=744)	53% (n=15)	2% (n=59)	0% (n=23)
Ik doe als zzp'er gevaarlijker werk dan ik in loondienst zou mogen doen.	8% (n=996)	7% (n=786)	23% (n=13)	13% (n=85)	15% (n=34)
Bij de start van mijn onderneming heeft mijn voormalig werkgever een garantie gegeven voor één of meerdere opdrachten.	10% (n=911)	11% (n=785)	47% (n=15)	3% (n=65)	4% (n=27)
In het eerste jaar van mijn onderneming was mijn voormalige werkgever de enige opdrachtgever.	3% (n=917)	3% (n=791)	18% (n=17)	2% (n=65)	0% (n=26)
Mijn voormalige werkgever vond het jammer dat ik zelfstandig werd.	40% (n=857)	43% (n=747)	24% (n=17)	16% (n=55)	14% (n=22)
Het was mijn eigen vrije keuze om zelfstandig ondernemer te worden.	95% (n=1420)	95% (n=1009)	32% (n=19)	93% (n=134)	85% (n=52)

Tabel VII.16 Knelpunten van zzp'ers*

<i>Knelpunt</i>	<i>Totaal</i>	<i>Loondienst</i>	<i>Uitkering</i>	
	<i>(n=1539)</i>	<i>(n=1077)</i>	<i>Type I (n=19)</i>	<i>Type II (n=55)</i>
Hoge verzekeringskosten	32%	35%	63%	27%
Onzekere inkomstsituatie bij onvoldoende werk	30%	26%	26%	44%
Zelf moeten zorgen voor pensioenvoorziening	25%	26%	26%	22%
Onzekere inkomstsituatie bij ziekte/arbeidsongeschiktheid	24%	23%	16%	35%
Ongunstige belastingregelingen	19%	21%	21%	15%
Administratieve werkzaamheden	16%	17%	5%	13%
Het binnenhalen/werven van werk is moeilijk	16%	15%	16%	33%
Ik moet als ondernemer aan veel wet- en regelgeving voldoen	13%	14%	26%	11%
Laag maandinkomen	11%	9%	11%	18%
Voor werk sterk afhankelijk van één of enkele opdrachtgevers	11%	10%	11%	9%
Belemmerende regelgeving van de overheid of aanverwante organisaties	9%	10%	16%	2%
Onzekerheid over rechtsgeldigheid VAR	2%	2%	5%	4%
Onzekere inkomstsituatie bij zwangerschap	2%	2%	5%	4%
Verkrijgen van de VAR	1%	1%	5%	4%
Anders	6%	6%	5%	7%

* *Meerdere antwoorden mogelijk.*

Bron: Bureau Bartels.

Tabel VII.17 Beoordeling stap (destijds) om zzp'er te worden

<i>Oordeel</i>	<i>Totaal</i> (<i>n=1488</i>)	<i>Loondienst</i> (<i>n=1046</i>)	<i>Type I (n=18)</i>	<i>Uitkering</i> (<i>n=140</i>)	<i>Type II</i> (<i>n=55</i>)
Zeer positief	34%	36%	33%	30%	22%
Positief	48%	49%	39%	45%	40%
Neutraal	17%	14%	28%	22%	31%
Negatief	1%	1%	-	3%	7%
Zeer negatief	-	-	-	-	-

Bron: Bureau Bartels.

Tabel VII.18 Beoordeling op dit moment om zzp'er te zijn

<i>Oordeel</i>	<i>Totaal</i> (<i>n=1493</i>)	<i>Loondienst</i> (<i>n=1051</i>)	<i>Type I (n=18)</i>	<i>Uitkering</i> (<i>n=136</i>)	<i>Type II (n=54)</i>
Zeer positief	32%	35%	28%	31%	26%
Positief	43%	43%	56%	38%	28%
Neutraal	20%	17%	5%	26%	35%
Negatief	4%	4%	5%	3%	7%
Zeer negatief	1%	1%	5%	2%	4%

Bron: Bureau Bartels.

Tabel VII.19 Mate waarin zzp'ers op dit moment liever in loondienst zouden zijn

	<i>Totaal</i> (<i>n=1278</i>)	<i>Loondienst</i> (<i>n=917</i>)	<i>Type I (n=17)</i>	<i>Uitkering</i> (<i>n=110</i>)	<i>Type II (n=41)</i>
Liever in loondienst	7%	7%	6%	15%	34%

Bron: Bureau Bartels.

EIM Onderdeel van Panteia Bredewater 26 Postbus 7001 2701 AA Zoetermeer	T. 079 343 02 00 F 079 343 02 02 E. info@EIM.nl www.eim.nl	Bureau Bartels B.V. Research, Consultancy, Management Stationsplein 69 Postbus 318 3800 AH Amersfoort	T. 033 479 20 20 F. 033 479 20 21 E. info@brtls.nl www.bureaubartels.nl
---	---	--	--